

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

ΝΑΙ Η ΟΧΙ.

Διήγημα.

Τόμος. 185 Φυλλ. 33.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Την επισύσαν, ο Γεώργιος εξηκολούθησε την διήγησίν του, ως εξής.

Ο Κορβιάδος παρεμυθιέτο διά τὰς θλίψεις τὰς ἐποι-
 ας ἐλάμβανεν, ὑπὸ τῶν φίλων μετὰ τῶν ὁποίων συν-
 διαίτατο. Ἡ Ἰωσήφίνα τὸν ἤκουε πάντοτε μετὰ πολ-
 λῆς προσοχῆς, τὸν ἐνέκρινε προθύμως καθ' ἕλα και-

τὸν παρεκάλει νὰ τὴν διορίσῃ διδασκάλισσαν εἰς τὸ
 νέον αὐτοῦ σχολεῖον.

Ἄλλὰ, ἔλεγεν ἡ Κ. Βαλτέρου, ἡ βαπτικὴ δὲν φθα-
 νει· οἱ χωρικοὶ μας δὲν ἤξεύρουν οὔτε τοὺς κήπους τῶν
 νὰ καλλιεργήσωσι, οὔτε τὸ μαγειρεῖόν τῶν νὰ ἐπιμελη-
 θῶσιν ἄς ἀποπέμψωμεν λοιπὸν τοὺς μαγείρους μας
 καὶ ἄς παραλάβωμεν ἀντ' αὐτῶν τὰς θυγατέρας τῶν
 χωρικῶν μας, ἐγὼ θέλω τοὺς διδάξαι καὶ τὴν μαγει-
 ρικὴν καὶ τὴν κηπουρικὴν· ὡς πρὸς δὲ τὰ λοιπὰ, ἡ δι-
 ὀρθωσις εἶναι εὐκόλος· μικρὸν τι κέρδος, ἐν μικρὸν ψά-
 θινον σκιαδίον καὶ ἐν καινούριον περίζωμα θέλει θαυ-
 μασίως διεγείρει τὸν ζῆλον τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν,
 τὸν ὁποῖον θέλει ἐπειτα συντηρήσει ἡ φιλοκαλία καὶ
 τις τῶν γυναικῶν ματαιότης, διότι ἀνευ τῆς ματαιό-
 τητος τῶν γυναικῶν μὴ ἐλπίζετε τίποτε ἀπὸ τοῦ
 αἵδρα· ὁ πρὸς τὴν καλλονὴν ἔρωσ εἶναι ἡ πηγὴ παν-
 τὸς ὑπ' αὐτῶν πραττομένου καλοῦ. Ἡ καλλονὴ τοὺς
 ἐξημερώνει· ἄς ὠρεθθῶμεν λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν
 Φυλλ. 34.

ταύτην τῆς καρδίας των, ἃς καταστήσωμεν τὰς χωρικός μας θελκτικὰς, καὶ αἱ χωρικαὶ μας εὐκόλως θέλουσι μεταβληθῆ.

Τοιαῦτα ἔλεγε περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, μὲ τὴν συνήθη αὐτῆς ἐρασμιοῦτητα, ἡ Κ. Βαλτέρου. Ὁ Κορράδος, δειλιῶν, ἔβριπτε λάθρα τὰ βλέμματά του πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἰωσηφίνας, ἣτις ἐὰν παρετήρησεν τοῦτο, ἠδύνατο εὐκόλως νὰ εὑρῇ ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς τὴν ἀπόδειξιν τῶν λόγων τῆς μητρὸς τῆς· ἀλλ' ἔλαφρὰ καθὼς ἦτον, ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐνόει τίποτε ἀπὸ τὴν εὐγλωττον ἐκείνην διδασχὴν, καὶ ἠγωνίζετο νὰ διαλύσῃ ἓνα κομβόδεμα, πειράζουσα συγχρόνως τὸν οἰκονόμον. Ὁ Κορράδος ποτὲ δὲν ἠξιώθη τῆς εὐτυχίας ταύτης· ἡ Ἰωσηφίνα ἐφαίνετο ἀγαπῶσα τὸν οἰκονόμον καὶ εἰς τὸν περίπατον πάντοτε ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτοῦ ἐστηρίζετο, ὃ δὲ Κορράδος προσέφερε συνήθως τὸν ἰδικόν του εἰς τὴν μητέρα.

Τὰ σχολεῖα τῆς βραπτικῆς, τῆς μαγειρικῆς καὶ τῆς κηπουρικῆς μετ' ὀλίγον ὀργανίσθησαν, αἱ διδασκαλίαι ἦσαν ἐπιμελεῖς, καὶ τὰ κοράσια τοῦ χωρίου, ἅμα ἤκουσαν νὰ γίνεταί λόγος περὶ ἐρυθρῶν ταινιῶν, ψαθίνων σκιαδίων, καὶ νέων περιζωμάτων, ἐφιλοτιμήθησαν ποῖον νὰ πρωτοεδοκιμήσῃ περὶ τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν. Μάτην ὁ ἐφημέριος ἐμυχάτο κατὰ τῶν ἀρειανῶν, τὰ κοράσια ἔβραπτον, οἱ παῖδες ἐδιδάσκοντο . . . τὰ πάντα ἐνὶ λόγῳ εὐδοκίμου.

Μόνος ὁ Κορράδος δὲν εἶχε καλῶς. Ἐνῶ ὅλοι οἱ χωρικοὶ ἐνησχολοῦντο εἰς τὸ νὰ ἐμβαλῶσιν τὰς τρύπας τῶν ἀγκῶνων αὐτῶν, αὐτὸς εἶχε μίαν μεγάλην τρύπαν καὶ δὲν ἤξευρε πῶς νὰ τὴν φράξῃ.

Ὅθεν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν Ἰωσηφίναν ὅσον ἠδύνατο. Ὁφειλετο σπανιότερον ἀπὸ τὴν συναναστροφὴν τῆς. Ἠγάπησε πάλιν τὰ βιβλία. Ἐπολλαπλασίαζε τὰς βελτιώσεις εἰς τὸ κτήμα τοῦ ὁποίου εἶχε τὴν ἀνωτάτην ἐπιστάσιαν· ἀνέλαβεν αὐτοπροσώπως, ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τοῦ Κ. Βαλλενρόθου, τὴν διεξαγωγὴν δίκης τινὸς ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ἠναγκάζετο νὰ ἀπέρχεται πολλάκις τοῦ κτήματος· ἐνὶ λόγῳ, ἠγωνίσθη παντί σθένει νὰ ἀναλάβῃ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἰσορροπίαν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ καθ' ὀλοκληρίαν τοῦ σκοποῦ.

Ἡ Ἰωσηφίνα οὐδὲ παρετήρει, κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν ἀπουσίαν του, καὶ διετέλει πρὸς αὐτὸν ὅ,τι ἦτο πάντοτε, εὐγενῆς καὶ ψυχρὰ ἡ μήτηρ τῆς καὶ αὐτὴ ἔλεγον πολλάκις, ὅτι ἅμα ἐλθούσης τῆς ἀνοίξεως, θέλουν μεταβῆ ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς μεμακρυσμένην τινὰ πόλιν. Ἡ Ἰωσηφίνα ἐτρελαίνετο ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς ὅταν ἐσυλλογίζετο αὐτὸ τὸ ταξεῖδιον· καὶ ὁ Κορράδος ἐφαίνετο ὅτι τὸ ἐγκρίνει. Μίαν ἡμέραν ἡ Κ. Βαλτέρου ἔλαβεν ἐπιστολήν, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ὁποίας ἠτοίμασε τὴν συσκευὴν αὐτῆς, καὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἀναχωρεῖ τὴν ἐπιούσαν.

— Μὲ τὴν λοιπὸν ἀδιαφορίαν, φιλτάτη Ἰωσηφίνα, ἀφίνετε τὸν ἥσυχόν μας αὐτὸν τόπον . . . ἠρώτησεν ὁ Κορράδος.

— Τοιαύτην ἡσυχίαν τὴν εὐρίσκω παντοῦ, ἀπήνησεν ἐκείνη γελῶσα.

— Δὲν ἀμφιβάλλω· καὶ ἴσως στοχάζεσθε ὅτι δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ μᾶς ἐνθυμεῖσθε.

— Μὲ ἀδικεῖτε, τῇ ἀληθείᾳ! Σὰς θεβαιῶ ὅτι ἀποχωρίζομαι μὲ θλίψιν τὰ ἄνθη μου, τὸ σχολεῖόν μου· ἀλλὰ τέσσαρες ἐβδομάδες παρέρχονται τόσον γλήγορα. Ὑπεσχέθην νὰ φέρω εἰς τὴν ἐπιμελεστέραν τῶν μαθητριῶν μου κατὶ τι ὄραϊον.

— Ἄμμ' εἰς ἐμένα τί θὰ μὲ δώσετε; ἐπρόσθεσεν ἐκεῖνος, συγκεκινημένος ὑπὸ τῆς θλίψεως, καὶ λαβῶν μὲν τὴν χεῖρά τῆς εἰς τὰς χεῖράς του, στήσας δὲ τὸ βλέμμα του ἐπὶ τῶν βλεμμάτων τῆς.

Ἐκείνη δὲ γελῶσα,

— Καὶ τί θέλετε νὰ δώσω εἰς ὑμᾶς, κύριέ μου; Ἰδοῦ! ἂν ἐπιμεληθῆτε καλῶς τὰ ἄνθη μου, θὰ σὰς φέρω ἐν καινούριον ποτιστήριον.

Καὶ εἰπούσα ταῦτα, ἀπῆλθε χορεύουσα. Ὁ δὲ Κορράδος ἔμεινεν ἄφωνος καὶ καταπεπληγμένος.

Ἀποχαιρετίσας τὴν Κ. Βαλτέρου, ἀπῆλθεν εἰς τὸν ἀγρὸν διὰ νὰ μὴ ἴδῃ τὴν Ἰωσηφίναν ἀναχωροῦσαν. Καὶ πορευόμενος εἶδε τὴν φύσιν μαύρην καὶ σκοτεινὴν, ἐνῶ ἔφερον ἤδη τὸ λαμπρὸν τῆς ἀνοίξεως ἐνδυμα· τὰ πάντα παρίσταντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ἄψυχα καὶ νεκρά· τὸ δένδρον δὲν τὸν ἐφάνη εἰμὴ πράσινος ὄγκος ξύλου· ἡ ἀηδὼν ἐσύριζεν· ἡ περίφυτος καὶ χαριεστάτη λίμνη, μετεβλήθη εἰς ἔλος μέγα· ὁ κόσμος ὅλος τὸν ἐπροξένει θλίψιν, καὶ τὸν ἐφαίνετο ἐστερημένος νεότητος καὶ φαίδιότητος, ὡς ἐνδυμα παλαιόν. Αὐτὴ ἡ ποίησις δὲν ἦτον ἤδη ἰκανὴ νὰ κινήσῃ τὴν φαντασίαν του ὅσον οὗτος ἐπεθύμει καὶ εὑρίσκει τοὺς μὲν ἀοιδούς τῆς φύσεως ἀηδεῖς, μωρούς δὲ τοὺς τοῦ ἔρωτος ἀοιδούς.

« Ἄ! ἡ αἰτία ὅλης αὐτῆς τῆς ἀλλοιώσεως εἶναι ἐπὶ τέλους ἐν ἐμαυτῷ, ἔλεγε πολλάκις ἀναστενάζων. Κορράδε! Κορράδε! ἔχεις εἰς τὸν ἀγκῶνά σου τὴν μεγαλητέραν τρύπαν τοῦ κόσμου!· Καὶ ἔλεγεν ὀρθὰ, διότι ἐγνωρίζεν ἑαυτόν.

Αἱ τέσσαρες ἐκεῖναι ἐβδομάδες τὸν ἐφάνησαν τέσσαρα ἔτη. Τελευταῖον ἐπανῆλθεν ἡ Ἰωσηφίνα καὶ ἡ μήτηρ τῆς. Ὁ Κορράδος εἶχεν ἀποφασίσει νὰ τὴν ἴδῃ μὲ ἀδιαφορίαν ἴσην τῆς ἐδικῆς τῆς, καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτὴ καθυστάχασεν ὀκνηροῦν τὴν καρδίαν του. Ἀλλ' ἡ χαριεστάτη ἐκείνη κόρη ἦτο λαμπροτέρα παρὰ ποτέ, καὶ τοσαύτην ἐξέφραζε χαρὰν διότι ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐκείνην! Ἐβρίψι δὲ πρὸς τὸν Κορράδον βλέμμα ἐν ᾧ ἀπεκαλύπτετο ἅπανα αὐτῆς ἡ ψυχὴ, ἔτεινε πρὸς αὐτὸν λάθρα τὴν χεῖρα, ἐπίσης καὶ πρὸς τὸν Κ. Οἰκονόμον, τὸν ἐξελλόντα τῆς οἰκίας διὰ νὰ τὴν βοηθήτῃ νὰ καταβῆ τῆς ἀμάξης, ὠρμησεν ἐπάνω του, τὸν ἤσπασθη καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Ὁ Κορράδος εἶδεν ὅλα ταῦτα διὰ μιᾶς καὶ ἔταραχθη· καὶ καυστικὸν τι δηλητήριον ἤσθάνθη παρεισδύον εἰς τὴν καρδίαν του.

Μίαν πρωΐαν, ἐνῶ ἐπρογευματίζον, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ταχυδρόμος ἑκτακτος σταλεῖς ὑπὸ τοῦ τραπεζίτου Σμιδίου. Ὁ Κορράδος, ἀναγνούς τὴν παρ' αὐτοῦ κομισθεῖσαν ἐπιστολήν, ὠχρίασεν· οἱ δὲ περισσώτερες παρετήρουν αὐτὸν ἐν σιωπῇ, ἀγνοοῦντες τί ἐπέφερε τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην τῆς ὄψεως του. Ὁ νέος μὲς ἀπέπεμψε τὸν ταχυδρόμον, ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἐκλείσθη ἐν αὐτῷ καὶ δὲν ἐφάνη περὶ μεσημβρίαν εἰς τὴν

κοινήν τράπεζαν. Ἡ Κ. Βαλτέρου τὸν ὕπηγε μόνη τῆς τῷ γευμά του, καθὰ ἐζήτησεν οὕτως, διὰ νὰ μὴ διακόψῃ τὴν ἐργασίαν του. Εἰςῆλθε δὲ ἡ κυρία ἐκεῖνη ἐν σιωπῇ, μὴ τολμῶσα νὰ τὸν ἀπευθύνῃ τὴν ἐλαχίστην ἐρώτησιν. Εἰς τὸ πρόσωπόν της μόνον ἐφαίνετο μικρὰ τις ἀνησυχία.

Ὁ Κορράδος ἐνόησε τὴν θλίψιν της, καὶ λαβὼν τὴν χεῖρα τῆς ἀγαθῆς γυναικός,

— Ἀύριον πολλὰ πρωὶ ἀναχωρῶ, εἶπεν τὴν ἐδῶ θέτιν μοῦ θέλει τὴν λάβει ἄλλος. Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν φιλίαν σας . . . σήμερον δὲν εἰμπορῶ νὰ σὰς εἰπῶ πλειότερα.

— Πῶς! μὰς ἀφίνετε, ἀνέκραξεν ἡ Κ. Βαλτέρου. Ἄρά γε διὰ πάντοτε;

— Πιθανώτατα.

— Ὡ Θεέ μου! . . . καὶ διατί; μήπως καὶ ὁ Κ. Βαλλενρόθης . . .

— Μὴ μ' ἐρωτᾶτε σήμερον πλειότερα . . . Ἡ Κ. Βαλτέρου ἀπῆλθε σιωπῶσα καὶ κλαίουσα. Ὁ δὲ Κορράδος ἐξηκολούθησε τὴν ἐργασίαν του, διότι εἶχεν ἀποφασίσει περὶ τοῦ πρακτέου. Γνωρίζων εἰς τὴν παρακειμένην πόλιν νέον τινὰ νομικὸν ἱκανότατον, ἐξελέξατο αὐτὸν ὡς διάδοχόν του, ἐπιφυλαττομένης τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ Κ. Βαλλενρόθου. Ὅθεν ἐγράψε πρὸς τε τὸν νέον δικαστὴν καὶ πρὸς τὸν Οἰκονόμον ὁδηγίας μακρὰς περὶ τῶν μᾶλλον κατεπειγουσῶν ὑποθέσεων. Ἐπειτα δὲ περὶ δυσμάς ἡλίου, ἐσυγύρισε τὰ ἀναγκαϊότερα πράγματα καὶ ἐφόδιά του, διότι ἐμελέτα δδοικονομίαν μακρὰν, ἐμελέτα νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἰνδικήν.

Ὁ Κ. Σμιδίος τὸν εἶχε διαβιβάσει ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Μαρβελίου ἐν ἧ ὅπως, ἀπὸ τῆς γῶρας ἐκεῖνης, τὸν διεμήνυεν ὅτι ἐστερέθη ἀπάσης αὐτοῦ τῆς περιουσίας, ὅτι διετέλει ἐν πολλῇ ἀμηχανίᾳ, ὅτι δὲν ἠδύνατο οὔτε συνήγορον νὰ πληρώσῃ πρὸς ἀνάκτησιν τοῦ δικαίου του, οὔτε νὰ ζῆσθαι πλειότερον εἰς τοιαύτην θέσιν, ὅτι ἤθελε μὲν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα χρήματα, ὅτι εἶχε μὲν διαθέσει νὰ πορισθῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν χρεωδῆ ἐργαζόμενος, ἀλλὰ ἐστερεῖτο καὶ αὐτὸ τὸ καταφύγιον, καθὼς γέρων, ἀδύνατος καὶ μὴ εἰδὼς ἀρκετὰ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν. Ὅθεν παρεκάλει τὸν Κ. Σμιδίον νὰ ἐξετάσῃ ποῦ εὐρίσκεται ὁ Κορράδος Ἐκκίος, τὸν ὁποῖον ἄλλοτε ἀνέθρεψε, νὰ δηλώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν παρούσαν κατάστασίν του καὶ νὰ τὸν εἰπῇ ὅτι ἄλλην ἐλπίδα παρ' αὐτὸν δὲν ἔχει. Ὁ Κ. Σμιδίος τὸν ἠρώτα λοιπὸν ἀνσκοπεύῃ νὰ ὑπάγῃ νὰ εὕρῃ τὸν Κ. Μαρβέλιον, διὰ νὰ διεξαγάγῃ τὴν δίκην του καὶ νὰ περιθάλλῃ τὸν γέροντα ἐκεῖνον διὰ τῆς ἰδίας ἐργασίας, ὅτι ἂν ἀποφασίσῃ νὰ ἀπέλθῃ, ὁ Τραπεζίτης εἶχε παρὰ τοῦ Κ. Μαρβελίου τὴν ἄδειαν νὰ τῷ χορηγήσῃ τὰ ἀναγκαῖα πρὸς τὴν δδοικονομίαν του ἔξοδα εἰς λογαριασμὸν τῶν διακοσιῶν φλωρίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ὠρισμένα εἰς ἀποκατάστασίν του.

α Ἴσως ὁ Κορράδος (οὕτως ἐνελεῖωνεν ἡ ἐπιστολὴ) δὲν ἀποφασίσῃ νὰ ἐλθῇ ἴσως δὲν εἰμπορέτετε νὰ τὸν εὕρετε, ἴσως οὐδὲ ζῆ πλέον. Τότε λάβετε, παρακαλῶ, ἕκτον πρὸς ἐμέ, χάριν τῆς ἀρχαίας ἡμῶν φιλίας καὶ στείλατέ με μερικὰ χρήματα, διότι ὅσα δέσωσα δὲν ἀρκούσιν εἰς συντήρησιν τῶν ὀλίγων χρόνων τοῦς ὁ-

ποίους ἔχω ἀκόμη νὰ ζήσω εἰς τὸν κόσμον αὐτόν!

Εἰς τὴν λυπηρὰν ταύτην ἐπιστολὴν, ὁ Κ. Σμιδίος προσέθηκεν ὀλίγας τινὰς λέξεις, τὰς ὁποίας ἀναφέρομεν ἐνταῦθα ἐν περιλήψει.

α Μὴν ἀνησυχῆτε, φίλε μου, περὶ τῆς τύχης τοῦ ἀγαθοῦ Μαρβελίου, διότι τὸ κατ' ἐμὲ δὲν θέλω τὸν ἐγκαταλείψει ὅπως ἀνεπικούρητον, ἐνθυμούμενος τὴν ἀρχαίαν φιλίαν μας. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν θέλετε ἀφήσει τὴν θέσιν σας διὰ νὰ τρέξετε εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ βοηθήτετε ἀνθρωπὸν γέροντα (Κύριος οἶδε ἂν τὸν εὕρετε ἐν τοῖς οὖσιν;) εἰς ἐπιτυχίαν ματαίας δίκης καὶ νὰ δώσετε αὐτῷ διὰ τῆς ξυλουργικῆς ἐργασίας σας πόρον ζωῆς τὸν ὁποῖον στερεῖται. Δὲν ἤξεύρω πῶς ὁ καλὸς αὐτὸς ἀνθρωπὸς ὑπέπεσε εἰς τόσῃν δυστυχίαν. Τώρα πρέπει νὰ ἦναι 61 ἢ 62 ἐτῶν· αἱ θλίψεις καὶ τὰ ἀποτυχόντα σχεδιά του πιθανώτατα τὸν ἐγήρασαν. Ὅτι μάλιστα πρέπει νὰ σὰς ἀποτρέψῃ ἀπὸ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐπιθυμίας του, εἶναι ἡ μετὰ τοῦ Κ. Βαλλενρόθου συμφωνία σας, ὅστις εὐρίσκεται κατὰ τὸ παρὸν εἰς Ῥατισβόνην, μέλλον νὰ διατρίψῃ ἐκεῖ, ὡς νομίζω, μέχρι τῆς 29 τοῦ τρέχοντος. Μετ' αὐτοῦ πρέπει νὰ συνεννοηθῆτε περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, διότι αὐτὸς μόνος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σὰς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἐνελάβετε· ἀνθρωπὸς τίμιος, οἷος εἰσθε ὑμεῖς, δὲν παραβαίνει τὸν λόγον του. Ἐν τοῖτοις, ἂν ἐπιθυμῆτε νὰ πέμψετε εἰς τὸν Κ. Μαρβέλιον μερικὰ χρήματα, εἶμαι πρόθυμος νὰ τὰ διαβιβάσω εἰς αὐτὸν διὰ συναλλαγματικῆς σημειώσετέ με μόνον ἀμέσως τὸ ποσόν, διότι τὸ πρᾶγμα φαίνεται κατεπιγόν. Εἰμπορῶ συγχρόνως νὰ εἶπω εἰς τὸν Μαρβέλιον, ὅτι ἀγνωστὸν μέχρι τοῦδε πῶς εὐρίσκεσθε, καὶ νὰ σὰς δικαιολογήσω οὕτω ἀποχρώντως. »

— Κύριε Σμιδίε, ἀνέκραξεν ὁ Κορράδος με χεῖλην τρέμοντα καὶ με ὀφθαλμοὺς δακρύνοντας, Κύριε Σμιδίε, εἰσθε ἀνθρωπὸς κακοηδέστατος, ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι σήμερον κατὰ δυστυχίαν εὐδοκίμοισιν εἰς τὸν κόσμον, ἀνθρωπὸς οὐταδανὸς φέρων τὴν προσωπίδα τῆς ἀρετῆς. Ἐγὼ εἶμαι υἱὸς τοῦ Μαρβελίου, εἶμαι ὀφειλέτης του, διότι χάρις εἰς αὐτὸν ἐγίνα ἀνθρωπὸς. Ἐλα, Κορράδε, ὑπάγε εἰς τὴν Ἰνδικήν, ὑπάγε εἰς βοήθειαν τοῦ πατρός σου.

Ὁ Κορράδος ἔδωκεν εἰς τὸν οἰκονόμον τὰς ἀναγκαῖας ὁδηγίας ὡς πρὸς τὰς μᾶλλον κατεπειγουσὰς ὑποθέσεις, διὰ νὰ μὴ συμβῇ ἡ ἐλαχίστη ζημία ἀπὸ τῆς ἐστευσιμένης ἀναχωρήσεώς του.

— Ὑπάγω εἰς Ῥατισβόνην, τὸν εἶπε, διὰ νὰ ζήτησω τὴν παραίτησίν μου ἀπὸ τὸν Κ. Βαλλενρόθην καὶ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ διορίσῃ ἄλλον ἂντ' ἐμοῦ δικαστὴν.

Ὅταν ὁ Κορράδος εἰσῆλθεν εἰς τὴν κοινὴν αἴθουσαν, ἡ Κ. Βαλτέρου ἐκλαίεν ἀπαρηγόρητα, ἡ δὲ Ἰωσηφίνα ἐκάθητο περίλυπος καὶ σκυθρωπὴ εἰς μίαν γωνίαν.

— Τυφόντι λοιπὸν ἀναχωρεῖτε; ἠρώτησεν ἡ Κ. Βαλτέρου

— Βεβαίως, ἀνάγκη νὰ ἀναχωρήσω . . . καὶ ἴσως διὰ παντός. Ὑπάγω εἰς τὴν Ἰνδικήν.

— Εἰς τὴν Ἰνδικὴν! ἀνέκραξεν ἡ Κ. Βαλτέρου.

Καὶ ἐν τῷ ἅμα ἡ Ἰωσηφίνα ἔγινε κάτωχρος ὡς νεκρά, τὸ δὲ ἐργόχειρόν της καὶ αἱ ψυχραὶ αὐτῆς χεῖρες κατέπεσον ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς.

Ὁ Κορβάρδος, κατεχόμενος ὅλος ὑπὸ τῆς ἰδέας τῶν συμφορῶν τοῦ πατρὸς αὐτῆς, δὲν ἐπρόζεγε παντάπασιν εἰς τὴν Ἰωσηφίνα, οὐδὲ εἶδεν αὐτὴν κατακλιθεῖσαν, ὡς κρίνον μαραμμένον, ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, ἀσθενῆ, ἄρωνον, ἀδάκρυτον καὶ ἀτενίζουσαν ἐπ' αὐτοῦ ὀφθαλμοὺς νεκρῶδεις. Ὁ Κορβάρδος διηγῆθη τὴν μετὰ τοῦ Κ. Μαρβελίου σχέσιν του, τὰ δυστυχήματα τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ, τὴν ὀλεθρίαν τοῦ Κ. Σμιδίου συμβουλήν καὶ τὴν ἀπόφασίν του νὰ ἐκπληρώσῃ ὁλόκληρον τὸ καθήκόν του.

— Ἐν εἶναι ἀληθές; ἤθελον εἶμαι τέρας ἐὰν ἔμενον ἐνταῦθα, καὶ ἂν προέκειτο ἐδῶ μὲν νὰ εὐτυχήσω, ἐκεῖ δὲ νὰ ἀποθάνω . . .

— Αἶ! Αἶ! ἔλεγεν ὁ οἰκονόμος, τὸ πρᾶγμα εἶναι σφόδρα ριψοκίνδυνον.

— Ὅχι, εἶπεν ἡ Κ. Βαλτέρου ὀλοῦζουσα ὄχι! . . . ὁ σκοπός σας εἶναι καλός. . . ἀλλ' ἴσως ἐπισπεύδετε πολὺ τὴν ἐκτέλεσίν του. Ἀναβάλλετε τὴν ἀπόφασίν σας ἐπὶ μίαν τοῦλάχιστον ἡμέραν . . . ἡ νύξ εἶναι ἀγαθὸς σύμβουλος . . .

Καὶ τὸ βλέμμα της ἐστράφη πρὸς τὴν Ἰωσηφίνα, τῆς ὁποίας ἡ ὠχρότης ἤρξανε· ἡ δὲ Ἰωσηφίνα, βιάσασα ἑαυτὴν ὅσον ἠδύνατο, ἀνέκραξε μὲ φωνὴν ὀξεῖαν.

— Μητέρα μου, μητέρα μου, μὴ θλίβης πλείοτερον τὴν καρδίαν του· ἀνάγκη νὰ ἀναχωρήσῃ, ἀνάγκη, δὲν εἰμπορεῖ νὰ μείνῃ . . .

Ὁ Κορβάρδος, κατακλιθεὶς εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἔπεσεν εἰς τὴν κλίνην του καὶ ἔμεινεν ἄγρυπνος ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ δι' ὅλης τῆς νυκτός. Τὰ ἐξημερώματα, ἡ ἄμαξα ἐπ' ἧς ἐμελλε νὰ ἀναχωρήσῃ ἐστάθῃ ἐμπροσθεν τῆς οἰκίας καὶ αἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, δραμόντες περιστοιχίσαν τὸ ὄχημα διὰ νὰ ἰδῶσι καὶ εὐλογήσωσιν ἀκόμη μίαν φορὰν τὸν εὐεργέτην των. Ἐν διαστήματι ἐνὸς ἔτους, ὁ Κορβάρδος κατέστη ἀγαπητὸς εἰς ὅλους τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου· αἱ πολλαὶ εὐεργεσίαι τὰς ὁποίας ἔκαμε δὲν ἦσαν γνωσταὶ εἰμὴ εἰς τοὺς εὐεργετούμενους· τότε δὲ κατὰ πρῶτον οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι διηγούντο θαυμάζοντες πῶς ἐδῶ μὲν ἔδωκεν ἰατρικὰ εἰς τοὺς νοσοῦντας, ἐκεῖ δὲ ἐνδύματα εἰς τοὺς γυμνητεύοντας καὶ ἄρτον εἰς τοὺς πεινῶντας, καὶ ἐγγυήσεις εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν ὀρειλιτῶν βασανιζομένους. Ἐκαστος οἰκογενειάρχης ἐνόμιζεν ὅτι αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν πρὸ πάντων ἠγάπησεν ὁ Κορβάρδος, καὶ πρὸ πάντων ἐβοήθησεν· διότι ἕκαστος ἤξευρε μόνος τὰς πρὸς αὐτὸν ἰδίως γενομένας ἀγαθοεργίας, μόνη δὲ ἡ κοινὴ θλίψις ἡ ὑπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του προξενηθεῖσα ἔλυσεν ὅλων τὴν προτέραν σιωπὴν.

Ὅταν ὁ Κορβάρδος εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐστιατόριον διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τελευταίαν φορὰν μετὰ τῶν φίλων του, εὗρε τὸν οἰκονόμον καὶ τὴν Κ. Βαλτέρου κλαίοντας ἀπαρηγόρητα. Ὁ Κορβάρδος ἐπροσπάθησε νὰ παραμυθῆσθαι τὴν θλίψιν των· ἐλθούσης δὲ τῆς ὥρας τῆς ἀναχωρήσεως, ἠγέρθη πρῶτος, ἐσφιγξεν ἐν σιωπῇ τοὺς

δύο ἐκείνους φίλους εἰς τὴν καρδίαν του, τοὺς παρακάλεσε νὰ τὸν ἐνθυμῶνται καὶ ἐξῆλθε. Δὲν ἐτόλμησε δὲ νὰ ἐρωτήσῃ ποῦ εἶναι ἡ Ἰωσηφίνα· ἀλλὰ καθ' ἡ στιγμὴν ἐμελλε νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν Κ. Βαλτέρου, λαβῶν αὐτὴν τὸ δεύτερον ἀπὸ τὴν χεῖρα, τὴν εἶπε μὲ φωνὴν διαλείπουσαν.

— Ἀνακαλέσετέ με εἰς τὴν ἐνθύμησιν τῆς Ἰωσηφίνας!

Ἀπῆλθε δὲ πρὸς τὴν ἄμαξαν, καὶ κατόπιν τοῦ ἀμέσως ἤρχοντο ὁ Οἰκονόμος καὶ ἡ Κ. Βαλτέρου. Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, καταβεβλημένοι ὑπὸ τῆς θλίψεως κλαίοντες καὶ θρηνοῦντες, ὕψωναν τὰς χεῖρας πρὸς τὸν φίλον των. Ὁ Κορβάρδος, τεταραγμένος ἤδη ὦν, καὶ θέλων νὰ κατισχύσῃ τῆς συγκινήσεώς του, ἐπήδησεν εἰς τὸ ὄχημα καὶ ἐτοιμάζετο νὰ διατάξῃ τὴν ἀναχώρησιν, ὅτε εἶδε τὴν Ἰωσηφίνα ὠχρὰν, ἐχούσαν ἐρυθροὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπὸ δακρύων καὶ βρισθόντας θλίψεως ἀράτου· ἔπειτα ἐκάλυψεν αὐτὴ τὸ πρόσωπόν της καὶ εἰσῆλθεν ἐν σπουδῇ . . .

— Μεσάνυκτα! ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης, ἰδὼν κατὰ τύχην τὸ ὥρολόγιόν του. Ἐνόμιζα ὅτι εἶναι μόλις δεκάτῃ ὥρᾳ.

— Δεκάτῃ ὥρᾳ! τῇ ἀληθείᾳ καὶ δεκάτῃ μόνον ἂν ἦτο, ἤθελεν εἶσθαι ἐξώρας διὰ νὰ πλαγιάσῃ ἄνθρωπος ἀσθενής. Λοιπὸν, καλὴν νύκτα σας καὶ εἰς αὔριον πάλιν τὸ λοιπὸν τῆς διηγήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐν ᾧ ἀνευρίσκομεν ἀρχαῖον φίλον.

— Ἐνθυμεῖσθε, εἶπε τὴν ἐπιούσαν ὁ Γεώργιος εἰς τοὺς ἐπανελθόντας πάλιν φίλους, τὴν θλίψιν τὴν ὁποίαν ἠρθάνθη ὁ Κορβάρδος ἀναχωρῶν.

Ὁ Κορβάρδος κατέπισεν εἰς τὸ βάθος τῆς ἀμάξης, τὴν ὁποίαν ὁ ἠνίοχος ὠδήγει βραδέως ἀναμέσον τοῦ πλήθους· ἀναίσθητος δὲ καὶ ἐστραγιμένος εἰς μίαν τῶν γωνιῶν, ἐσταύρωνε τοὺς βραχίονας ἐπὶ τοῦ στήθους του, ὡς ἂν θέλων νὰ κατακλίσῃ ἐν αὐτῷ συγχρόνως καὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν θλίψιν, ἐνῶ τὸ ὄχημα, ἀπαλλαγὴν ἤδη παντός προσκόμματος, ἐμακρύνετο ταχέως ἀπὸ τοῦ χωρίου.

Περὶ τὴν ἐσπέραν φθάσας εἰς Β . . . ἔδραμεν ἀμέσως εἰς τὸν Κ. Σμιδίον, ὅστις ἰδὼν αὐτὸν εἰδείξεν εὐχαρίστησιν ἅμα καὶ ἀπορίαν.

— Σὰς φέρω ὁ ἴδιος τὴν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἐπιστολήν σας.

— Καὶ! τί . . . ἀπεφασίσετε.

— Νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ἰνδικὴν· ὀφείλων τὸ πᾶν εἰς τὸν πατέρα μου, ἤθελα εἶμαι ἐπικατάρατος ἐὰν τὸν ἄφωνα, γέροντα καὶ ἀδύνατον, εἰς τὴν δυστυχίαν. Ἀπελπισία τῶνόντι μ' ἔρχεται ὅταν φαντάζωμαι τὸν ἀγαθὸν καὶ δυστυχῆ ἐκείνον γέροντα τείνοντα εἰς μάτην τοὺς βραχίονάς του πρὸς με!

— Καλὸν τοῦτο, φίλτατε κύριε, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ κάμωμεν τίποτε ἀπερισκέπτως τὸ ταξίδιον εἰς τὴν Ἰνδικὴν δὲν εἶναι περίπατος. Τίς σὲ ἐγγυᾷτε ὅτι θέλεις φθάσει; Θέλεις ἄραγε εὖρει τοῦλάχιστον εὐκαιρίαν καὶ δὲν εἰμπορεῖς καὶ νὰ ἀποθάνῃς καθ' ὅδον, τὸ πλοῖόν σου νὰ συντριφθῇ, νὰ καταποντισθῇ;

— Δυνατόν τοῦτο, ἀλλὰ θέλω ἐκπληρώσει τὸ χρέος μου καὶ θέλω λάβει ὄλας τὰς ἐνδεχομένας προφυλάξεις.

— Πολλὰ καλὰ, ἀλλ' ἂν ὁ ἀγαθὸς Μαρβέλιος (ἡξεύρεις ὅτι εἶναι γέρων) ἀποθάνῃ πρὶν φθάσει εἰς τὴν Ἰνδικήν, εἰς τί θέλει σέ χρησιμεύσει ὁ γέρονς αὐτὸς τοῦ κόσμου, εἰς τί θέλει σέ ὠφελήσει νὰ ἐγκαταλίπῃς τὸ στάδιον σου, νὰ θυσιασῇς τὸ μέλλον σου;

— Δὲν ἐγκαταλείπω τὸ στάδιόν μου. Τὸ στάδιον εἰς ὃ ὑποδύομαι ὀνομάζεται καθήκον! καὶ θέλω ἀποδειλιάσει ὡς ἄνδρος! ὄχι, θὰ ζήσω, εἶμαι νέος. Ἄρε τέ με μόνον νὰ ἀναχωρήσω, σὰς παρακαλῶ. Δότε με μίαν συναλλαγματικὴν ἀντὶ ὄλων τῶν μετρητῶν μου, καὶ ἂν προαιρῆσθε νὰ προσθέσῃτε τι εἰς αὐτὰ χάριν τοῦ Κ. Μαρβελίου, θέλω σὰς εἶμαι εὐγνωμονέστατος· σὰς ἐγγυῶμαι ἐγὼ διὰ τὸ ποσὸν τοῦτο, ὑποσχομένοσ νὰ σὰς τὰ ἀποδώσω ἐπανελθὼν μὲ τόκον καὶ τόκον τοῦ τόκου, καὶ ἂν χρειασθῇ νὰ ἐργασθῶ πρὸς τοῦτο ὡς κατάδικος! . . .

— Ὅλ' αὐτὰ ἔχουσι καλῶς! ἀλλ' ἂς δμιλήσωμεν μὲ ψυχρότερον ὅπως οὖν αἷμα. Εἰς τὸν Μαρβέλιον εἶναι βεβαίως ἀδιάφορον τοῦ νὰ σὰς εὖρη ἢ νὰ λάβῃ ἀργύριον ἀρκετὸν πρὸς διεξαγωγὴν τῆς δίκης του καὶ τὴν εἰς τὴν Εὐρώπην ἐπάνοδον αὐτοῦ· ἀρκεὶ νὰ λάβῃ τὸ ἀναγκαῖον ἀργύριον, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς εὐχαριστημένος, ἢ παρουσία σου τὸν εἶναι ὄλωσ ἀχρηστος. Εἶπέ με τώρα πόσά νομίζεις ὅτι πρέπει νὰ προσθέσω εἰς τὸ ποσὸν τὸ ὅποιον θέλεις νὰ τὸν στείλῃς· αἱ συναλλαγματικαὶ σήμερον μεταβαίνουν εἰς τὴν Ἀγγλίαν εὐκολώτερον ἢ εἰ ἄνθρωποι ἀκολούθητε, σὲ λέγω, τὴν συμβουλήν μου.

— Ὅχι, κύριε Σμιδίε, δὲν δύναμαι. Ἡ παρουσία μου θέλει εἶναι χρησιμωτέρα εἰς τὸν πατέρα μου, ἀπὸ τὸ ἀργύριόν μου καὶ τὸ ἰδικόν σας ἀργύριον· ὁ ἄνθρωπος εἶναι γέρων καὶ ἀδύνατος, ἔχει χρεῖαν υἱὸ ἀγαπῶντος, ὑπεραπίζοντος καὶ ὑποστηρίζοντος αὐτόν. Εἰς τοιαύτην περίστασιν, ὁ φίλος εἶναι πολυτιμότερος τοῦ χρυσοῦ, παραμυθία δὲ φιλόστοργος δρασιμωτέρα πάσης μισθωτῆς ὑπηρεσίας. Μὴ με λέγεις λοιπὸν νὰ μὴ ὑπάγω, διότι ἡ ἀπόρραξις μου εἶναι ἀμετάκλητος. Αὐρίον ἀναχωρῶ διὰ Ρατισθόνην, παραδίδομαι εἰς τὸν Κ. Βαλλενρόθην τοὺς λογαρισμοὺς καὶ τὴν παραίτησίν μου. Θέλετε νὰ με ἀποδείξετε ὅτι με ἀγαπᾶτε, καὶ ὅτι ἀγαπᾶτε τὸν Κ. Μαρβέλιον; δότε με, παρακαλῶ, ἐν οὐστατικὸν ἰδιόχειρόν σας, διότι ἡξεύρω πόσον ἰσχύετε παρὰ τοῦ Κ. Βαλλενρόθῃ.

Ὁ Κ. Σμιδίος τὸν ἐκύτταξε πολλὴν ὥραν. Ὁ Κορράδος, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀπόρραξις ἦτο σταθερά, ἔστατε ἔρθιος ἐνώπιόν του, μὲ ὕψος ἐμφαίνον, ὅτι ἐξέφραζε τὰ ἀληθῆ τῆς καρδίας του αἰσθήματα. Ὁ τραπεζίτης ἐπώνη ἐπὶ μίαν στιγμὴν κατανοήσας ἀπὸ τὸ μέγεθος ἡκεῖνο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης . . . ἀλλ' ἔπειτα ἐδοκίμασε διὰ νέων ἐπιχειρημάτων νὰ τὸν ἀποτρέψῃ πάλιν τοῦ σκοποῦ του.

— Εἶναι μάταιον νὰ με λέγετε ὄλα ταῦτα, ἀνέκραξεν ὁ Κορράδος. Ἐὰν ἡδυνάμην νὰ πράξω ἄλλως, δὲν ἤθελον στερηθῆ πρὸς τοῦτο ἐπιχειρημάτων πολλῶν. Ἀγαπῶ κόρην χαριστάτην (ἡξεύρετε τὴν Κ. Ἰωσηφίαν

Βαλτέρου), τὴν στιγμὴν τοῦ χωριστοῦ μας, ἔμαθα κατὰ πρῶτον ὅτι με ἀγαπᾶ καὶ αὐτὴ, καὶ ὁμως . . . προτιμῶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν μου. Τὴν συναλλαγματικὴν μου λοιπὸν, κύριε Σμιδίε, τὴν συναλλαγματικὴν μου διὰ νὰ ἀναχωρήσω. Ὁ Κ. Σμιδίος ἐδάκρυσε ἀκούσας τὸν Κορράδον δμιλοῦντα οὕτω.

— Ἐλα νὰ σὲ ἀγκαλιάσω. Ζηλεύω τὸν Μαρβέλιον διότι ἔχει τοιοῦτον υἱόν, τοιοῦτον φίλον. Πόσοι πατέρες εἶναι ὀλιγώτερον αὐτοῦ εὐτυχεῖς! Σὲ δίδω τὴν συναλλαγματικὴν τὴν ὁποίαν ἐπιθυμοῦς καὶ σὲ ὑπόσχομαι νὰ μὴ ἀπαντήσῃς κανὲν κώλυμα ἀπὸ τὸν Κ. Βαλλενρόθην, ἐρχομαι ἐγὼ μαζὺ σου εἰς Ρατισθόνην.

Ὁ Κορράδος ἠπόρησεν ὀλίγον διὰ τὴν αἰφνιδίαν ταύτην τοῦ Κ. Σμιδίου ματαβολήν.

« Ὑπάρχει λοιπὸν, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, ὑπάρχει εἰς πάντα ἄνθρωπον οἰοσδήποτε καὶ ἂν ἦναι ὁ βίος τὸν ὅποιον διάγει, καὶ ἂν ἐσκωρίασεν ἀπὸ τὰς τραπεζιτικὰς ἐργασίας, καὶ ἂν ἐξηράνθη ὡς μωμῖα, καὶ ἂν ἐσκληρύνθη ὡς λίθος, ὑπάρχει λοιπὸν θεὸς τις σπινθὴρ οὐδέποτε σβεννύμενος καὶ παραγόμενος ἀπὸ τῆς διδούσης εἰς ἡμᾶς τὸ εἶναι πνοῆς· ἡ ἀρχικὴ φύσις ἐγείρεται ἐπὶ τέλους ἐν ἡμῖν δραστηριωτάτη. Τὸ ἐμπορικὸν δοῦναι καὶ λαβεῖν δὲν εἰμπορεῖ νὰ τὴν πνίξῃ, τὰ θεολογικὰ συστήματα δὲν εἰμποροῦν νὰ τὴν διαστρέψωσιν, οὐδ' ἡ διπλωματία καὶ ἡ πολεμικὴ, νὰ τὴν ἀφανίσωσιν. ἀλλ' ὑπάρχει ἐν ἡμῖν . . . ἀσβεστος καὶ ἀδιάσειστος. Ἡ δ' ἀρχικὴ ἡμῶν φύσις, τί ἄλλο ἐστὶν εἰμὴ ἡ θεότης . . . Καλὸν τὴ ἀληθεία τὸ εἶναι ἄνθρωπον!

Ὁ Κορράδος μετ' ὀλίγον ἐλητμόνητε καὶ τὴν ἐπιστολήν τοῦ Τραπεζίτου, καὶ τὰς συμβουλὰς τὰς ὁποίας παρ' αὐτοῦ διαζώσης ἐλαβε· τὸν ἐσυγγώρησε πᾶσαν ἐκείνην τὴν συνήθη εἰς τὸν κοινὸν βίον ἀθλιότητα, ἥτις οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πλαγία κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως προδοσία, καὶ τὸν ἠτπάσθη ἄλλην μίαν φοράν, διότι ἔσωξεν ἐτι τὴν εὐγένειαν ἐκείνην τοῦ αἰσθήματος, τὴν ὁποίαν εἰς τὸν συνήθη βίον ὀνομάζομεν εὐαισθησίαν παράλογον, ἐτι δὲ καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν τὴν τοσοῦτον μὲν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀρχαιότητος θαυματούμενην ὑφ' ἡμῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ πραγματικοῦ βίου εἰς τὴν ποίησιν ἤδη διαβιβάσθεισαν.

Καὶ ὁ μὲν Κορράδος ἐβιάζετο, ὁ δὲ Σμιδίος ἀνέβαλε τὴν ἀνεχώρησιν ἐπὶ ὀκτὼ περίπου ἡμέρας.

— Δὲν εἶχα παντάπαισι κατὰ νοῦν νὰ σὲ συνοδεύσω, ἔλεγεν ὁ Τραπεζίτης, καὶ ἐν τούτοις τώρα πρέπει νὰ ἔλθω μαζὺ σου· ἀφ' ἐτέρου αἱ ὑποθέσεις μου εἶναι τοσοῦτον περιπεπλεγμέναι, ὥστε ἂν δὲν τὰς τακτοποιήσω ὅπως οὖν, ἡ ἀπουσία μου δύναται νὰ μ' ἐπιφέρῃ πολλὴν βλάβην· δὲν εἰμπορῶ δὲ καὶ νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σέ. Ὁ Κ. Βαλλενρόθης ἐλάβεν ἐπιστολήν μου, ἡξεύρει ὅτι μέλλομεν ν' ἀναχωρήσωμεν καὶ μᾶς περιμένει . . .

— Ἀλλὰ, ἔλεγεν ὁ Κορράδος ἀναστεναζών, πᾶσα ἡμέρα ἀναβολῆς αὐξάνει τοὺς κινδύνους τοῦ ὠκεανοῦ καὶ τὴν στενοχωρίαν τοῦ ἐγκαταλειμμένου ἐκείνου γέροντος.

Τελευταῖον ἦλθεν ἡ ἡμέρα τῆς ἀναχωρήσεως· ἀλλὰ τότε ὁ γέρων Σμιδίος, ὅστις ἠγάπα τὴν ἀνεσιν αὐτοῦ, ἤθελε νὰ ταξειδεύῃ τὴν ἡμέραν μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ

τὴν νύκτα. Ὁ Κορράδος δὲν εἶχεν οὐδὲ ἡσυχίαν, οὐδὲ ὑπομονήν. Ἐνῶ ὁ Κ. Σμίδιος ἔρρεγγεν, ἐκεῖνος ἔγραφεν ἡμερολόγιον τῶν αἰσθημάτων του, τὸ ὅποιον ἤθελε πιθανώτατα νὰ στείλῃ εἰς τὴν Ἰωσηρίναν πρὶν ἢ ἐγκαταλιπῶν τὴν Εὐρωπαϊκὴν παραλίαν ἀπέλθῃ εἰς Ἰνδικήν.

Ἐφθασαν τελευταῖον εἰς Ρατισθόνην, ἀλλ' ὁ Κ. Βαλλενρόθης δὲν εἰμώρετε νὰ τοὺς δεχθῇ τὴν πρώτην ἡμέραν. Ὁ Κορράδος ἤρχισε νὰ αἰωνίζεται ἀπαίσιαι, διότι δὲν ἀμφέβαλλεν ὅτι ὁ κύριος ἐκεῖνος ἦτο εἰς τοιαύτην μετὰ τοῦ Τραπεζίτου σχέσιν, ὥστε πάντοτε ἠδύνατο νὰ τὸν δεχθῇ. Ἐντεῦθεν ὑπενόει συνεννόησιν τινα. Εἶναι ἀληθές ὅτι ὁ Κ. Σμίδιος ἐπανηλθε τὸ ἑσπέρας εὐθυμος, ἀλλ' ὁ Κορράδος ὑπώπτευσεν καὶ αὐτὴν ἐκείνην τὴν εὐθυμίαν.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Κ. Βαλλενρόθης διεμήνυσεν εἰς τοὺς δύο φίλους ὅτι τοὺς περιμένει εἰς τὸ γεῦμα. Ὁ Κορράδος ἐπέμενε νὰ ὑπάγῃσιν ὅταν ἐνδέχεται γληγορώτερον καὶ εἶχεν ἀποφασίσει, ἐὰν τυχόν ὁ κύριος ἐκεῖνος παρεβάλλῃ κώλυμά τι εἰς τὴν ἀναχώρησίν του, νὰ ἀναχωρήσῃ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἑσπέραν, μὴ παρενοχλῶν αὐτὸν πλεοῦτον.

Ὁ Κ. Βαλλενρόθης τὸν ὑπεδέχθη κάλλιστα. Μετὰ δὲ τὰς συνήθεις πρώτας φιλοφρονήσεις, ὁ Κορράδος τὸν ἐξήγησε μὲ πυρετώδη ζωηρότητα διατί ἤλθε καὶ πῶς ἀναγκάζεται νὰ παραιτήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ὑπέβαλε τὸν λογαριασμόν του καὶ ἐξέθεσεν ἐν συνόψει τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ κτήματι ἐκείνῳπραχθέντα.

— Ἐπράξετε, τὸν εἶπεν ὁ Κ. Βαλλενρόθης πάντα ὅσα ὑπεχρεώθητε καὶ μάλιστα ὑπερέβητε τὰς προσδοκίας μου, ἐκτὸς μόνου τοῦ ὄρου τοῦ ἀφορῶντος τὴν Κ. Βαλτέρου· ἡ ἀγαθὴ αὐτὴ γυνὴ εἶναι δυστυχής... καὶ ὑμεῖς εἴσθε...

Ὁ Κορράδος ἐρυθρίασεν ὡς πῦρ...

— Ἐγώ;

— Ἐλαβα προχθὲς ἐπιστολήν της, λέγουσιν ὁπόταν ἐγίνετο ἀγαπητὸς εἰς τὸ χωρίον καὶ πόσον πάντες εἶναι τεθλιμμένοι διὰ τὴν ἀναχώρησίν σας· μὲ δμιλεῖ δὲ καὶ περὶ νέας τινὸς καὶ χαριεστᾶτης κόρης, καλουμένης Ἰωσηρίνας, ἣτις τήκεται ὡς κηρὸς...

— Σὰς γράφει τοῦτο;

— Βεβαίως, ἡ μήτηρ καὶ ἡ θυγάτηρ ἔχουσι ἀρκετὰ εὐγενῆ αἰσθημάτων, ἐπιδοκιμάζουσι τὴν ἀπόφασίν σας τοῦ νὰ μεταβῆτε εἰς τὴν Ἰνδικήν, ἀλλὰ ἡ μήτηρ φοβεῖται ὅτι ἡ κόρη της κινδυνεύει...

Ὁ Κορράδος ὠχρίασεν.

Ὁ δὲ Κ. Βαλλενρόθης, ἀπελθὼν πρὸς στιγμήν, ἐπανῆλθε φέρων ἐπιστολήν της Κ. Βαλτέρου, τὴν ὁποίαν ὁ Κορράδος ἀνέγνωσεν. Ἡ Κυρία ἐκείνη περιέγραφε τὴν ἐσπευσμένην τοῦ δικαστοῦ ἀναχώρησιν, καὶ προσέθετεν ὅτι εἶχε πρὸ καιροῦ παρατηρήσει μὲ ἀνησυχίαν τινὰ τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν οὗτος ἐπροξέει εἰς τὴν Ἰωσηρίναν, ἣτις ἤδη ἐμαραινέτο ἐν σιγῇ ὅτι οἱ ἰατροὶ ὕψοναι τοὺς ὤμους, συνεβούλευον διασκεδάσεις, ταξείδια, ἀλλ' ἔτι ἡ Ἰωσηρίνα δὲν ἤθελε νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ κτήμα· καὶ ἐπειτα ἦτο τόσο ἀδύνατος, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸν κόπον τῆς δουροπρίας. Ἄπαντα δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἐπέφερε τὴν θλίψιν μητρὸς ἀπαραμυθῆτου.

Ὁ Κορράδος κατέπεσεν ἐπὶ ἐνός καθίσματος, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν του μὲ τὸ χειρόμακτρόν του καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τοὺς στεναγμούς του· πλησιάζοντας δὲ τοῦ Κ. Βαλλενρόθου, ἀνέλαβεν ὅπως οὐν θάρρος.

— Ἐννοῶ τὸν σπαραγμὸν τῆς καρδίας σας, τὸν εἶπεν ὁ Κ. Βαλλενρόθης, καὶ τὰ δάκρυά σας δικαιολογοῦσιν ὅτι ἐπραξα. Γνωρίζω τὴν Ἰωσηρίναν; καὶ ποθῶ τὴν εὐτυχίαν της, διότι ἔχει ψυχὴν ἀγγελικὴν... Τὴν ἀγαπᾶτε;

— Ὁ! βεβαίως! ἀνέκραξεν ὁ Κορράδος.

— Ἡσυχάσετε λοιπὸν· διότι τοσοῦτον κήδομαι περὶ τῆς ὑγείας τῆς Ἰωσηρίνας καὶ περὶ τῆς εὐτυχίας τῆς μητρὸς της, ὥστε ἅμα λαβὼν τὴν ἐπιστολήν ἐκείνην, ἔσπευσα νὰ ἀπαντήσω. « Ὁ Κ. Ἐγκίος ἐπανέρχεται εἰς τὸ κτήμα μου. » Ἡ ἐπιστολή μου εἶναι ἤδη βέβαια εἰς τὰς χεῖρας τῆς Κ. Βαλτέρου. Καλὰ ἔκαμα, εἰπέτε με;

— Καλὰ ἐκάμετε, εἶπεν ὁ Κορράδος.

— Καὶ δὲν θὰ ὑπάγετε εἰς τὴν Ἰνδικήν;

— Καλὰ ἐκάμετε, σὰς λέγω· διότι καλὸν πάντοτε εἶναι τὸ νὰ σπογγίζῃ τις τὰ δάκρυα τῶν πασχόντων, ἔστω καὶ μὲ τὸ κάλυμμα τῆς πλάνης. Σὰς εὐχαριστῶ, κύριέ μου, θέλω γράψῃ καὶ ἐγὼ διὰ νὰ ὑποβάλω τὴν ἐλπίδα των ὁ χρόνος ἰατροῦει πολλὰ πράγματα. Ὁ χρόνος εἶναι ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον· καὶ ἡ μὲν Ἰωσηρίνα σώζεται διὰ τῆς ἀθῶας ταύτης ἀπάτης, ἐγὼ δὲ ὑπάγω αὐδὲν ἤττον εἰς τὴν Ἰνδικήν.

— Καὶ πῶς! κύριέ μου, θέλετε νὰ μὲ ἀναδείξετε ψεύστην;

Ὁ Κορράδος ὕψωσε τοὺς ὤμους.

— Θέλετε, κύριέ μου, νὰ μὲ καταστήσετε ἀγνώμονα πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν ὅποιον ὀρεῖλω τὸ πᾶν.

— Ὅχι, ἀνέκραξεν ὁ Κ. Βαλλενρόθης· ἐννοῶ ὅτι εἶναι φοβερὸν νὰ βιάζεται τις νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ πατρὸς ἢ εὐεργέτου ἔχοντος ἅπαντα τοῦ πατρὸς τὰ δικαιώματα καὶ τῆς μνηστῆς του.

— Τὰ δικαιώματα τοῦ πατρὸς εἶναι ἀρχαιότερα, ἱερώτερα παρὰ τὰ τῆς μνηστῆς· ὁ μὲν ἤθελε παύσει μόνον τοῦ νὰ μὲ ἀγαπᾶ ἐὰν ἦν ἱκανὸς νὰ πράξω τοσοῦτον ἀγενῆ πρᾶξιν, ἡ δὲ ἤθελε μὲ ἀποστραφῇ, ἐὰν...

— Ἄς θεωρήσωμεν τὸ πρᾶγμα ὑπὸ ἄλλην ἐποψίν, ἀπήντησεν ὁ Κ. Βαλλενρόθης· ὑμεῖς θέλετε νὰ δράμετε εἰς βοήθειαν γέροντος, τὸν ὅποιον ἀξιόλογον χρηματικὸν ποσὸν δύναται νὰ βοηθήσῃ ταχύτερον καὶ δραστικώτερον ἀπὸ ὑμᾶς, καὶ ν' ἀφήσετε ἐδῶ κατατεθλιμμένην κόρην τὴν ὁποίαν βλοιοὶ ὀθηταυροὶ τῆς γῆς δὲν δύναται νὰ ἀποζημιώσωσι διὰ τὴν στέρησίν σας· θέλετε νὰ ὑπάγετε εἰς τὴν Ἰνδικήν διὰ νὰ ἐπιμεληθῆτε τὰς ὀλίγας ἡμέρας ὅσας ἔχει νὰ ζῆσῃ ἀκόμη ἄνθρωπος ἐξητλημένος, ἴσως διὰ νὰ ἰδῆτε αὐτὸν θνήσκοντα καὶ ἀφίνετε ἐδῶ ῥόδον κινδυνεύον νὰ μαρυνῆ ὡς ἐκ τῆς ἀναχωρητέως σας.

— Τὸ ἀξίωμα μου εἶναι, ἀπήντησεν ὁ Κορράδος, γὰρ μὴ φροντίζω περὶ τῶν λεγομένων περιστάσεων,

καὶ ἀναγκῶν, ὅταν πρόκηται νὰ ἐκπληρώσω τὸ καθήκον μου. Ἡ ζωὴ τῆς Ἰωσηφίνας καὶ ἡ ζωὴ τοῦ πατρὸς μου εἶναι εἰς χεῖρας τοῦ θεοῦ· ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμὲ νὰ πράξω πρᾶξιν ἀγαθὴν καὶ θέλω πράξει ὅ,τι μ' ἐπιβάλλει τὸ καθήκον, τὸ δὲ λοιπὸν ἀπόκειται εἰς τὸν τὰ πάντα διέποντα ἐπ' ἀγαθῶ καὶ ὄχι εἰς ἐμέ. Ἐἶμαι βέβαιος ὅτι θέλω παρατείνειν τὴν ζωὴν τῆς Ἰωσηφίνας διὰ πράξεως ἀγενοῦς;

— Δὲν μὲ ἀφήσετε νὰ τελειώσω τὸν λόγον μου Κ. Ἐκκιε, ἀνέλαβεν ὁ Κ. Βαλλενρόθης. Ἐγραψα ὅτι αἱ περιστάσεις μετεβλήθησαν καὶ τῶντι μετεβλήθησαν, ὥστε στοιχηματίζω ὅτι δὲν θέλετε ὑπάγει εἰς τὴν Ἰνδικήν.

— Τί! μήπως ἀπέθανεν ὁ Κ. Μαρβέλιος; μήπως μὲ ἀπατᾶτε; ἀνέκραξεν ὁ Κορράδος ἐντρομος, ἡ μήπως ἐλάβετε διὰ νεωτέρων ἐπιστολῶν τὴν εἰδήσιν, ὅτι ὁ εὐεργέτης μου ἐπανέρχεται εἰς τὴν Εὐρώπην; Σᾶς ἰκετεύω, μὴ μὲ βρασιάνετε πλειότερον, εἶμαι ἤδη ἄρκετὰ δυστυχῆς; . . .

— Οὐδὲν τούτων συνέβη, ἀπήντησε γελῶν ὁ Κ. Βαλλενρόθης. Θὰ ἀπορήσετε τῶρα βέβαια ὅταν μάθετε ὅτι εἴσθε ὑμεῖς ἤδη ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ κτήματός μου. Τὸ κτῆμα τοῦτο δὲν μὲ ἀνήκει πλέον, ὁ Κ. Μαρβέλιος τὸ ἠγόρασεν ἀπὸ ἐμὲ διὰ νὰ σᾶς τὸ δώσῃ ἀλλ' ἤθελε προηγουμένως νὰ πληροφορηθῇ μέχρι τί-νος ὠφελήθητε ἀπὸ τὰ ταξειδιά σας. Ὁ Κ. Σμιδίος ὑπῆρξεν ὁ ἐκτελεστὴς τῆς θελήσεως τοῦ Μαρβελίου· ἡ δοκιμασία σας ἐτελείωσεν ἤδη καὶ ἐτελείωσεν ὑπὲρ ὑμῶν ἀνεδείχθητε τοιοῦτος, οἷος σᾶς ἐπεθύμει ὁ Μαρβέλιος. Σήμερον θέλω σᾶς παραδώσει τὸ ἐπίσημον δωρητήριον, σᾶς συχαίρω δὲ ἀπὸ τοῦδε διότι ἐφάνητε ἄξιος τῆς τύχης σας.

Ὁ Κορράδος ἔμεινεν ἔστατικὸς καὶ δὲν ἤξευρε τί νὰ πιστεύσῃ. Τελευταῖον ἀνέκραξε μὲ φωνὴν τρέμουσαν καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς δακρύνοντας καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐστραμμένους,

— Γενναῖε Μαρβέλιε! Πάντοτε περὶ τῶν ἄλλων φροντίζεις, ποτὲ περὶ σοῦ! Δὲν εἶσαι λοιπὸν πλέον ἐν ἀμηχανία! Ἐπειδὴ λοιπὸν οὕτως ἔχει (διότι ἐλπίζω, Κύριε Βαλλενρόθη, ὅτι δὲν μὲ ἐμπαιζετε εἰς τὴν ἐπίσημον ταύτην περίστασιν) σᾶς παρακαλῶ εἴτε ὑμᾶς εἴτε τὸν Κ. Σμιδίον νὰ συνομολογήσετε μετ' ἐμοῦ τὴν ἐξῆς εἰς ἀμφοτέρους συμφέρουσαν συμφωνίαν. Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κτῆμα ἔχει εἰσόδημα 200,000 περὶπου δραχμῶν, μετ' ὀλίγους δὲ ἐνιαυτοὺς θέλει δίδει 350,000 δραχμῶν κατ' ἔτος. Μὲ δίδετε λοιπὸν τὴν ἀξίαν του εἰς συναλλαγματικᾶς διὰ τὸ Λονδίνον;

— Πρὶν ἐπιχειρήσετε τὴν πώλησιν, εἶπεν ὁ Κ. Βαλλενρόθης μὲ πρόδηλον ταραχὴν, ἀνάγκη νὰ ἔχετε ἀνά χεῖρας τὸ δωρητήριον καὶ ἐξῆλθε διὰ νὰ τὸ ζητήσῃ.

Ὁ Τραπεζίτης, ἅμα ἐπανελθόντος τοῦ Κ. Βαλλενρόθου μὲ τὸ ἔγγραφο εἰς τὰς χεῖρας, ἀγκαλιάσε τὸν Κορράδον καὶ τὸν ἐσφιγξεν ἐν σιωπῇ εἰς τὴν καρδίαν του· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ὑγροὶ καὶ ἐξῆλθε τοῦ δωματίου.

Οὐδ' ὁ Κ. Βαλλενρόθης ἦτο ἡσυχος, καὶ δοῦς τὸ συμβόλαιον εἰς τὸν Κορράδον, παρηκολούθησεν ἐν τά-

χει τὸν Κ. Σμιδίον, διὰ νὰ κρύψῃ τὰ δάκρυά του, τὰ ὅποια δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ κρατήσῃ.

Ὁ Κορράδος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί τρέχει. Ἄ Τί ἔχουν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί; ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, παρακολουθῶν αὐτοὺς διὰ τοῦ βλέμματος· φαίνονται τεταραγμένοι. Ἡ ἀπόφασίς μου τοῦ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ἰνδικὴν ἐγκρίνεται προδήλως ὑπ' αὐτῶν. Διατί ἄρα ἤθελον ἐναντιωθῆ εἰς αὐτὴν; Τί τοὺς μέλει ἂν ὑπάγω ἢ ἂν μείνω, ἂν κερδήσω ἢ ἂν χάσω; διότι διὰ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ ἐσκωρίασεν ἀπὸ τὴν τριβὴν τοῦ βίου, τὰ πάντα ἐπὶ τέλους κατα- τῶσιν εἰς τὰ κέρδη καὶ ζημίαι, εἰς τὰ δοῦναι καὶ λαβεῖν.

Καθίστας δὲ πλησίον ἐνὸς παραθύρου, ἄνοιξε τὸ συμβόλαιον· ὅταν ἐφθασεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Μαρβελίου ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ εὐεργέτου του γραφέν, ἐρίλησε τὸ μέρος ὅπου ἐστηρίχθη ἡ φιλιότης αὐτῆ χειρ. . . ἔπειτα δὲ ἀνέγνωσεν. Ἦτο δὲ τῶντι παραχωρητήριον τακτικώτατον ὑπὲρ τοῦ Κορράδου Ἐκκίου, τὸν ὁποῖον ἐκάλει θετὸν υἱόν. Ἄλλ' ἡ ὑπογραφή τὸν ἐπροξένει τοιαύτην ἀπορίαν, ὥστε ὑπέλαβε τὸ ἔγγραφο πλαστὸν, διότι ἦτο συντεταγμένον ἐν Ῥατισβόνη πρὸ δύο μόνον ἡμερῶν. Πῶς λοιπὸν ἔφερε τὴν ὑπογραφήν τοῦ Κ. Μαρβελίου, ἂν τῶντι ἡ ὑπογραφή ἦ- τον ἐδική του;

Ὁ Κορράδος ἐτοιμάζετο νὰ ὑπάγῃ νὰ εὕρῃ τοὺς δύο φίλους του, ὅτε ὁ Κ. Βαλλενρόθης ἐπανῆλθε μὲ φαιδρότατον πρόσωπον, καί,

— Δὲν ἔχω λοιπὸν δίκαιον, φίλτατε Ἐκκιε, ἀνέκραξε μὲ ὀφθαλμοὺς σπινθηροβολοῦντας ὑπὸ χαρᾶς; Δὲν εἶναι ἀληθὲς ὅτι δὲν ὑπάγομεν πλέον εἰς τὴν Ἰνδικήν, ὅτι μένομεν; Αἶ;

— Ὅχι βέβαια, τὸ ἔγγραφο αὐτὸ εἶναι πλαστὸν . . .

— Τί λέγετε; εἶναι γνησιώτατον, εἰς τὴν τιμὴν μου.

— Ἀλλὰ φέρει προχθεσινὴν ἡμερομηνίαν . . .

— Μάλιστα.

— Τίς λοιπὸν ἐπέθηκε τὴν ὑπογραφήν τοῦ πα- τρός μου;

— Τίς; . . . τίς; ἀλλ' ὁ Κ. Μαρβέλιος· δὲν γνωρίζετε τὴν ὑπογραφήν του;

— Βεβαίως τὴν γνωρίζω· ἀλλὰ πότε ὑπεγράφη τὸ ἔγγραφο τοῦτο;

— Δὲν τὸ βλέπετε; διαβάσατέ το . . . προχθές! . . .

— Προχθές; μὲ ὑπολαμβάνετε παράφρονα; Πῶς τὸ ὑπέγραψεν ἐδῶ, ἐνῶ εἶναι εἰς τὴν Ἰνδικήν; Ἐχ- τὸς ἂν ἐπανῆλθεν . . . Εἰπέτε με, ἐξηγήσατέ με τί τρέχει;

— Δὲν ἐπανῆλθεν.

— Ὅποια ἀπάτη! . . .

— Ὅχι, ἀπάτη δὲν ὑπάρχει! διότι δὲν ὑπῆγε ποτὲ εἰς τὴν Ἰνδικήν, ἀνέκραξε φωνὴ τις ἀπὸ τοῦ παρακει- μένου δωματίου, καὶ ἀνοιχθείσης τῆς θύρας, εἰσῆλθεν ὁ γέρον Μαρβέλιος, κρατῶν ἀπὸ τὴν χεῖρα τὸν Κ. Σμιδίον· τείνας δὲ τοὺς βραχίονας πρὸς τὸν Κορράδον.

«Ὁ! τέκνον μου!» εἶπεν ἀγκαλιάζων τὸν νεόν δε- τις ἴστατος ἀκίνητος ὡς ἀγαλμα, καὶ δὲν ἤξευρε τί

νὰ στοχασθῆ περὶ τῶν ὧσων ἐβλεπεν· ὁ Μαρβέλιος ἐκλαίεν.

— Ὅχι, φίλε μου, ὄχι τέκνον μου, δὲν ὑπῆγα ποτὲ εἰς τὴν Ἰνδιχὴν. Ἐλα, σφίξε με εἰς τὴν εὐγενῆ καρδίαν σου· εἶται ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς μου! . . . Δόξα σοι ὁ θεός! Ἐγίνες ὅποιος ἔπρεπε νὰ γείνης. . .

Ἡ χαρὰ τοῦ γέροντος δὲν ἦτο μικροτέρα τῆς τοῦ Κορράδου, ὅστις ἐμεινεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἄρωνος καὶ μὴ εὐρίσκων λέξεις διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπορίαν του. Τόσα τὸν εἶχαν εἰπεῖ περὶ τῆς ἀποδημίας ἐκείνης καὶ τόσον εἶχε πειθῆ περὶ αὐτῆς, ὥστε μετὰ τινος ὥρας δὲν κατελάμβανεν ἀκόμη τί σημαίνουσιν ὅλα ταῦτα.

— Ἐλα, τέκνον μου, εἶπεν ὁ Κ. Μαρβέλιος νὰ σὲ διηγηθῶ ὅλας τὰς ὑποθέσεις σου κατὰ τάξιν· κάθησε. Εἶναι ἀληθέστατον ὅτι ἔλαβα πολλὰς ἀφορμὰς θλίψεως εἰς τὴν πόλιν Β. . . Δὲν ἤξεύρω πότεν ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἡγεμόνος νὰ μὲ κολλήσῃ εἰς τὴν βράχιν μου ἕνα τίτλον εὐγενείας. Σέβουμαι τὴν τῶν εὐπατριδῶν τάξιν· ἡ κοινωνία ἔχει χρεῖαν τῶν βαθμιδῶν τούτων, ἂν καὶ τὸ πρῶτον διακρίνεται ἀπὸ τοῦ τράγου πολὺ μᾶλλον διὰ τοῦ μαλλίου ἢ τοῦ ὀνόματος. Ὁ δημόσιος ὑπάλληλος, ὁ ἀπολαμβάνων τὴν εὐνοίαν τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐπιθυμῶν νὰ μεταχειρισθῆ τὴν εὐνοίαν ταύτην διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰς ἀπορρμας τῶν εὐεργεσιῶν, ὁ τοιοῦτος ἄς λάβῃ τίτλους εὐγενείας· ὁ τοιοῦτος πράττει τῇ ἀληθείᾳ καλῶς καὶ καταλείπει εἰς τὰ τέκνα του ἀγαθὸν καὶ χρήσιμον κληρονόμημα. Ἄλλ' ἄνθρωπος ὅστις οὐδὲ τέκνα ἔχει, οὐδὲ τὴν εὐνοίαν τινὸς ἐπιζητεῖ, οὐδὲ ἀξίωμά τι, ὅστις εἶναι εὐχαριστημένος καὶ ἔχει ὅ,τι οἱ ἡγεμόνες δὲν δύνανται νὰ δώσωσι, δηλαδὴ καρδίαν καθαρὰν, ὅστις εὐεργετῆ τὸ κατὰ δύναμιν, εἰς τοιοῦτον, λέγω, ἄνθρωπον ὁ τίτλος τῆς εὐγενείας φέρει δυσκολίας μᾶλλον ἢ πλεονεκτήματα. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις μὲ συμβαίνει νὰ ὑπολαμβάνω ὡς σπουδαῖα πράγματα ἀσήμαντα, φαίνεται ὅτι ἐπέπραξα τὸν ἡγεμόνα, ἀποκοιθῆς τὴν πρότασίν του, ἢ μᾶλλον ἐπέπραξα τοὺς αὐλικούς, οἱ ὅποιοι ἤρχισαν νὰ ζητοῦν νὰ μὲ ἐκδικηθῶσιν ἐκ παντὸς τρόπου. Τοῦτο μὲ ἠνώχλησε καὶ διαθέσας τὰ πράγματά μου, ἀπῆλθα ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης. Τότε σὲ ἔγραψα νὰ μὲ ἀναγγέλλῃς τακτικῶς τὰ κατὰ σὲ, καὶ ἂν δὲν ἤθελες λάβει ἀπάντησίν μου· διότι τὸ γράφει μὲ προξενεῖ πολὺν κόπον. . .

Ἀπῆλθα δὲ εἰς μικρὰν τινα ἐξοχὴν, ὅπου ἔζητα ἐν εἰρήνῃ καὶ σιωπῇ. Μετ' ὀλίγον ὁμοῦς ὁ θεός μ' ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι εὐτυχία εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν δὲν ὑπάρχει, προσεβλήθη ὑπὸ πυρετοῦ τυφώδους καὶ ἐκινδύνευσά· ὁ μὴ ὢν κατὰ πᾶσαν ἡμέραν καὶ ὥραν ἔτοιμος νὰ ἀποθάνῃ, ἔχει τῇ ἀληθείᾳ μίαν τρύπαν εἰς τὸν ἀγκῶνά του. Μὲ ἐνοεῖς Κορράδε; . . .

Ἄλλῃ, δυστυχῆς ἐγὼ, τέκνα δὲν ἔχω! ἔχω δ' ἀντὶ τούτων ἀρκετοὺς μεμακρυσμένους συγγενεῖς, αἵτινες περιμένουσιν ἀνυπομόνως τὸν θάνατόν μου, διὰ νὰ μὲ κληρονομήσωσιν, ἀγνοοῦσι δ' ἅπαντες τὴν καλὴν τοῦ ἀργυρίου χρῆσιν ἢ μᾶλλον ἀπατώμαι, ἤξεύρουσι κάλλιστα τοὺς κανόνας τοῦ συμφέροντος, εἶναι φιλόδοξοι, μάταιοι, τρώγουν καλὰ καὶ θεωροῦν ὡς τρέλαν νὰ στερηθῶσι τὸ παραμικρὸν διὰ νὰ τὸ δώσωσιν εἰς

τοὺς μὴ ἔχοντας τίποτε. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, δὲν ἔχουσι χρεῖαν τῶν χρημάτων μου. Ἀφ' ἑτέρου ἀνέθρεψα πολλοὺς παῖδας, ἀλλὰ μήπως ἤξεύρω ἂν κατὰστῆσαν ὅποιοι ἔπρεπε νὰ κατασταθῶσιν· ὅλοι ἔχουσι ἀπὸ μίαν τρύπαν ἐπὶ τοῦ ἀγκῶνός των. Ἄς ἀφήσω ὁμοῦς εἰς ἕκαστον ἴσην ποσότητα, διὰ νὰ τοὺς χρησιμεύσῃ εἰς τὸ μέλλον· τότε χειρότερα ἂν τὴν κακομεταχειρισθῶσιν.

Ὅταν ἠσθένησα καὶ εἶδα ἐμαυτὸν θεραπευόμενον ὑπὸ μισθωτῶν ἀνθρώπων, ἠσθάνθη μᾶλλον παρὰ ποτὲ τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ ἀγαπηθῶ δι' ἐμὲ αὐτόν· σὲ ἐνθυμήθη ἰδίως τότε καὶ ἐπόθησα νὰ σὲ ἴδω πάλιν. Ἐπανελθόντα δὲ ἠθέλησα νὰ σὲ ὑποβάλω εἰς δοκιμασίαν, διὰ νὰ μάθω ἂν δὲν ἔχῃς καμμίαν τρύπαν εἰς τὸν ἀγκῶνά σου. Εἶχα ἀγοράσει τὸ κτήμα τὸ ὅποιον γνωρίζεις, ἀληθῆ φωλεὸν ἀβλιότητος. Ἴδου, εἶπα κατ' ἐμαυτὸν, καλλίστη δοκιμασία, διὰ νὰ πληρορηθῶ ἂν ἔχῃ ἀγαθὴν καρδίαν καὶ ὑγιεῖ κεφαλὴν. Ὁ Κ. Βαλλενρόθης μ' ἔκαμε τὴν χάριν νὰ μὲ δανείσῃ τὸ ὄνομά του, ὁ δὲ Κ. Σμιδίος σὲ ἐπρότεινε τὴν θέσιν τοῦ δικαστοῦ· τὰ λοιπὰ τὰ ἤξεύρεις.

Ὁ Κ. Βαλλενρόθης κατεχώρισεν εἰς τὸ συνταχθὲν τότε συμβόλαιον ὅρον τινα ὑπὲρ τῆς δυστυχῆς χήρας ἀνθρώπου τὸν ὅποιον πολὺ ἐγνώρισα. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὑπῆρξε φίλος μου ἐκ παιδῶν· ἡ σύζυγός του ἦτο ἄγγελος ἀνθρωπόμορος· ἂν δὲν ὑπανδρεύετο τὸν φίλον μου Βάλτερον, ἤθελα τὴν νυμφεῦθῃ ἐγώ. Κόρη οὕταν, τὴν ἠγάπησα ἐν ἀγνοίᾳ τῆς, εἰδίως μάλιστα ἐγνώριζεν. Ἠγάπα δὲ, καθὼς σὲ εἶπα, τὸν Βάλτερον. Ἀπεμακρύνθη καὶ ἐπολέμησα τὸ αἰσθημα ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὁμολογῶ ὅτι εἶχεν ἀνοίξει εἰς τὸν ἀγκῶνά μου τρύπαν σχεδὸν ἀδιόρθωτον. Ἐκ διαλειμάτων μόνον ἐλάμβανα διὰ τοῦ Κ. Βαλλενρόθου εἰδήσεις περὶ τῆς ἀγαπητῆς ἐκείνης γυναίκος καὶ ὅταν ὁ ἀγαθὸς Βάλτερος ἀπέθανε πίνης, ἐβοήθησα τὴν χήραν του, διὰ τοῦ Κ. Βαλλενρόθου, κατατῆσας αὐτὴν εἰς τὸ κτήμά μου. Ἡ γυνὴ αὐτὴ εἶναι ἄγγελος, ἔλεγον πρὸς τὸν Βαλλενρόθην. — Ἄν αὐτὴ εἶναι ἄγγελος, μὲ ἀπῆντησεν, ἡ κόρη τῆς Ἰωσφίνας εὐβαίως μετέχει τῆς ἀνωτέρας ἐκείνης φύσεως. — Ἄν ἔχῃ οὕτω τὸ πρᾶγμα ἐσυλλογίσθη, καὶ ὁ Κορράδος ἦναι ἀγαθὸς ἀνὴρ, δὲν εἰμπορεῖ παρὰ . . . Ἡ Κ. Βαλτέρου κατῶκει μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς εἰς τὸ κτήμα ἐκεῖνο. ὅθεν σὲ μετεφέρωμεν εἰς αὐτό.

Ὅσακις ἤρχετο εἰς Β. . . διὰ νὰ παραδώσῃ τοὺς λογαριασμούς σου εἰς τὸν Κ. Σμιδίον, ἠρχόμην ἐγὼ ἄγνωστος εἰς τὸ κτήμά μου, διὰ νὰ χαρῶ τὰς προόδους σου. Ἐπαθες δὲ καὶ ἐσὺ τὴν τρύπαν σου εἰς τὸν ἀγκῶνα! . . . Ἐντὸς ἐνὸς ἔτους κατῶρθωσες πολλὰ πράγματα· τότε ἀπεφάσισα νὰ σὲ υἱοθετήσω καὶ νὰ σὲ κατατῆσω γενικὸν κληρονόμον μου, διότι, εἶπα κατ' ἐμαυτὸν, ὁ Κορράδος ἀκολουθεῖ τὰ βήματά μου, εἶναι ἀγαθὸς νέος. Ἄλλ' ἄρα γε μὲ ἀγαπᾷ ὡς πατέρα; Ἴδου τὸ ζήτημα. Διὰ νὰ βεβαιωθῶ περὶ τούτου, σὲ καθυπέβαλα εἰς τὴν πλαστὴν ἐκείνην δοκιμασίαν, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας ὑπέφερες τοσοῦτον φοβερόν ἀγῶνα. Μὴ λυπῆσαι διὰ τοῦτο, διότι μὲ ἐπρομηθεύσας τοῦλάχιστον περὶ θυμῶς βίου τὸν παραδειστοῦ

τὸν ὁποῖον εἶχα ἀπολέσει. Ἄκουσε τὴν λύσιν τοῦ δραματός. Θὰ ὑπάγω μαζί σου εἰς τὸ κτῆμά μου, καὶ ὅν θέλωμεν πλέον χωρισθῆ... ἢ ὀρθότερον... θέλωμεν βεβαίως χωρισθῆ, ἀλλ' ὅσον ἐνδέχεται βραδύτερον... Ὁ Μαρβέλιος ἐσπόγγισεν ἐν δάκρυ του. Ἄλλ' ἄς μὴ συλλογιζώμεθα περὶ τούτου. Ἄς χαρῶμεν κατὰ τὸ παρὸν τὴν εὐτυχίαν μας... Καὶ ἐγὼ μὲν θέλω ἐξηγήσει εἰς τὴν Κ. Βαλτέρου ὄλην τὴν ἀγάπην τὴν ὁποῖαν ἠρθάνθη πρὸς αὐτὴν... Σὺ δέ, Κορράδε, δὲν ἔχεις τίποτε νὰ εἶπῃς εἰς τὴν Ἰωσηρίναν, τὸν ἄγγελόν σου;

Μετ' ὀλίγον ἐτελέσθη ὁ γάμος. Ὁ Κορράδος, ἡ Ἰωσηρίνα, ὁ Κ. Μαρβέλιος, ἡ Κ. Βαλτέρου ἐπανήλθον ἅπαντες εἰς τὸ κτῆμά των, τοῦ ὁποῖου ὅλοι οἱ κάτοικοι ὑπεδέχθησαν αὐτοὺς μετὰ κραυγῶν ἀγαλλιάσεως.

— Τὸ διήγημά σας εἶναι βεβαίως κατασκευαστικόν, εἶπεν ὁ συνταγματάρχης σπογγίζων ἐν δάκρυ τὸ ὁποῖον εἶχε καταπέσει ἀπὸ τῶν βλεφάρων του· ἀλλὰ μετὰ τὸ φανταστικὸν μέρος ἔρχεται τὸ πραγματικόν: Ὑπῆρξαν ἄραγε εὐτυχεῖς;

— Εὐτυχεῖς ὡς οἱ ἄγγελοι τοῦ παραδείσου! ἀνέκραξεν ἡ Μαρία.

— Ἄ! Ἄ! εἶπεν ὁ συνταγματάρχης, τώρα ἔθε βαιώθην περὶ τοῦ ὅτι ὑπώπτευσον ὁ Κορράδος εἶσθε ὑμεῖς, φίλτατε Γεώργιε, καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Ἰωσηρίνας μᾶς εἰκονίσετε τὴν Κ. Μαρίαν. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ τύχη σας μᾶς φέρει εἰς ἄλλα συμπεράσματα παρὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ξυλινῆς κνήμης. Τί θὰ κάμετε τώρα, φίλτατε Ἀνδρέα μου, τί ἀπορατίζετε; Ναὶ ἢ Ὅχι;

— Ναί, συνταγματάρχα, θέλω νυμφευθῆ τὴν Λουίζαν Βλούμ!

— Τὴν Λουίζαν Βλούμ! ἐπανελάβεν ὁ συνταγματάρχης μὲ ἀπορίαν· νέαν ξανθὴν, εἰκοσάετιδα, τῆς ὁποῖας ἡ μήτηρ εἶναι χήρα γενναίου ἀξιωματικοῦ φονευθέντος εἰς τοὺς κατὰ τῆς Γαλλίας πολέμους;

— Ἦὼς τὰ ἤξεύρουτε ὅλα ταῦτα;

— Τὰ ἤξεύρω, διότι ἡ Λουίζα Βλούμ εἶναι ἀνεψιά μου, κόρη τῆς ἀδελφῆς μου, τὴν ὁποῖαν ἠρχόμην νὰ ἰδῶ ματὰ μακρὰν εἰς Ἀμερικὴν περιήγησιν. Ἐπειδὴ δὲ ἀγαπῶ τὸν περίπατον, ἐπροτίμησα νὰ διέλθω πεζὸς τὰς ἐξ λεύγας οἴτινες μὲ διεχώριζον ἐτι ἀπὸ τὸ Μόναχον· ὁ περίπατος οὗτος ἀπέβη κατ' ἀρχὰς ὀπωτοῦν ἀτυχῆς, ἀλλ' ἡ ἐκθασίς του μὲ φαίνεται ἡδὴ εὐτυχιστάτη, διότι ἡ ἐνταῦθα διατριβή μου διήλλαξε μὲ πολλὰ ἀγαθὰ αἰσθήματα καὶ μὲ πολλὰς γλυκειάς πεποιθήσεις τὴν καρδίαν μου, τὴν ὁποῖαν εἶχαν συντρίψει αἱ πικρότεροι πλάναι, διότι ἰδοὺ ἐγὼ συμβιβασθῆς μὲ τὸν γάμον, ὅχι ἐβλαβῆ ἐμοῦ αὐτοῦ, διότι εἶμαι γέρον, ἀλλὰ μὲ τὸν γάμον τῆς ἀνεψιάς μου. Διὰ κόπων πολλῶν, ἀπέκτησά τινα περιουσίαν· ἀνθέλετε, ὁ γέρον στρατιώτης θέλει τὴν μοιράσῃ μαζί σας, κύριε Ἀνδρέα καὶ μὲ τὴν ἀνεψιάν του, εἰς ἀντιλλαγὴν δὲ δὲν σὰς ζητεῖ εἰμὴ μίαν θέσιν παρὰ τῆ ἐστία σας, θέσιν ὁμοίαν ἐκείνης τὴν ὁποῖαν εὔρεν ἐνταῦθα.

— Θέλετε ἔχει ἐκτὸς τούτου καὶ πᾶσαν υἱοῦσιν ἰστοργὴν, ἀνέκραξεν ὁ Ἀνδρέας.

Ἠσπάσθησαν δὲ ἀλλήλους, καὶ τὴν ἐπιούσαν τὸ πρῶτ, ἡ μήτηρ τῆς Λουίζης, ὀλίγον ἔλειψε νὰ τρελαθῆ ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς βλέπουσα τὸν ἀδελφὸν ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἐνόμιζεν ἀποθανόντα εἰς Ἀμερικὴν· ἡ δὲ Λουίζα δὲν συνεκινήθη ὀλιγώτερον, ὅταν ὁ θεὸς τῆς, παρουσιάσας εἰς αὐτὴν τὸν Ἀνδρέαν, τὴν εἶπεν:

— Ἰδοὺ σύζυγος· τὸν θέλεις, Ναὶ ἢ Ὅχι;

Ἡ Λουίζα ἐρυθρίωσα καὶ τεταραγμένη, δὲν ἀπήντησεν οὔτε ναὶ οὔτε ὅχι, ἀλλ' ἔδωκε τὴν χεῖρα εἰς τὸν θεῖόν τῆς καὶ ἔτεινε τὴν ἑτέραν εἰς τὸν Ἀνδρέαν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ,

ΧΑΡΑΚΤΗΡ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ
ΠΟΛΕΩΣ. — Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΠΟΛΙΣ.

(Συνέχεια. Ἴδε Φυλλ. 33.)

Τὸ ἐμπόριον τοῦτο μεταξὺ τῶν ξένων δυνάμεων καὶ τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου εἶνε μέγα συμβεβηκὸς εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ μεσαιῶνος· αἱ σταυροφορίαι εἶχον προσεγγίσει τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Δύσιν διὰ τοῦ πολέμου, τὸ δὲ ἐμπόριον τὰς προσήγγισε διὰ τῆς εἰρήνης, καὶ τοῦτο ἐγένετο δεύτερον βῆμα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν δι' ἐναντίας ὁδοῦ. Ἐγενήθη δὲ μετ' ὀλίγον σύγκρουσις μεταξὺ τῶν δύο τάσεων τούτων. Τὸ παλαιὸν πνεῦμα τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἐθνουσιασμοῦ εὔρεθη εἰς πάλιν πρὸς τὰς νέας ἀνάγκας τῆς ἀνταλλαγῆς καὶ τῆς εὐχαιρίας· λαὸς καὶ κυβερνήσεις ἐπειράσθησαν πολλάκις ὑπὸ ὠφελημάτων ἄπερ ἀπελάμβανον διὰ ζημίας τῆς χριστιανοσύνης. ποτὲ μὲν ἔμποροι Γενουήνσιοι ἐγένοντο προμηθευταὶ δούλων τοῦ σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου, ποτὲ δὲ οἱ βασιλεῖς ὑπέσχεοντο νὰ μὴ βοηθήσωσι τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ πάπα, τῶν Φράγκων ἡγεμόνων καὶ τῶν αἰτιῶν κατὰ τῆς Ὀθωμανικῆς ἐπικρατείας· ἔφερον πρὸς τὸν σουλτάνον ὄπλα καὶ πολεμοφόδια ἄπερ ἐδύναντο νὰ χρησιμεύσωσι κατὰ τῶν χριστιανῶν. οἱ πάπαι ἄγρυπνοι ὑπερασπισταὶ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἄπερ κατεβλήθητο ὑπὸ τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα, ἀπηγόρευσαν τὸ αἶτιον τοῦ κακοῦ ἐμπορίου. ὁ Σουλτάνος ἀπεκρίετο εἰς τὰ ἀναθέματα τοῦ πάπα, χορηγῶν βραβεῖα εἰς τὴν ἐξαγωγὴν τῶν ἀπηγορευμένων ἐντικειμένων. Ἡ Ἑνετικὴ πολιτεία προέκρινε νὰ λαμβάνῃ τὰ βραβεῖα παρὰ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰς ἀπαγορεύσεις καὶ εὔρισκεν ἠθικούς θεολόγους διὰ νὰ τὴν δικαιώσωσιν. ἐνίοτε οἱ χριστιανοὶ ἡγεμόνες ἐμπόδιζον τοὺς ὑπάρχουσιν τῶν νὰ ἐμπορευῶνται μετὰ τῆς Ἀλεξανδρείας· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὸ ἐμπόριον ἀνελαμβάνετο ὑπὸ τῶν ἰδίων ἐκείνων ἡγεμόνων ἐπὶ προσήματι ἐξαγορᾶς δούλων ἢ ἐπὶ προφάσει ὑποθέσεων ἀγαγομένων εἰς τὴν ἐξύψωσιν τῆς πίστεως· καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἴδιοι πάπαι ἐχορήγουν ἀδείας τοῦ ἐμπορευέσθαι μετὰ τῶν ἀπίστων· ὁ Ἰάκωβος Καρδίας κατηγορη-

θείς ὅτι ἀπέκτησε πλοῦτον διὰ τοῦ τοιοῦτου ἐμπορίου, ἀπελογήθη προτείνας τὴν ἄδειαν Εὐγενείου τοῦ Δ' καὶ Μαρτίνου τοῦ Ε'. ἂν δὲ καὶ συνέβαινον ἀξιοκατάκριτοι καταχρήσεις, τὸ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἐπωφελές, διότι ἐξήλειπε τὰς ἐκ τῆς φυλῆς καὶ τῆς θρησκείας ἐχθροπραθείας· οἱ Εὐρωπαῖοι ἐβλεπον ὅτι δὲν ἦταν τὰ πάντα κακὰ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, οἱ δὲ Ὀθωμανοὶ ἐσυνήθιζον νὰ φερῶσιν ὑπόληψιν τινὰ πρὸς πρὸς τοὺς χριστιανούς· καὶ ἐν τινι συνθήκῃ οἱ Καταλάνοι ὀνομαζόνται σὺλλοι ἐβραῖοι τῶν βαπτισμένων· ὥστε τοιοῦτοτρόπως ἐβάδιζον πρὸς τὴν κατεδάφισιν τοῦ φραγμοῦ τοῦ περικλείοντος καὶ διαχωρίζοντος τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἐχθρικά τμήματα, καὶ οὐπερ μέγρος φαίνεται καθημερινῶς καταπίπτον· πασίγνωστον εἶνε ὅτι μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ διὰ τοῦ Ὠκεανοῦ δρόμου τῶν Ἰνδιῶν τὸ ἐμπόριον ἐγκατέλειπε τὸν διὰ τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης· καὶ τοῦτο ἐπέφερε τὸν θάνατον τῆς Ἀλεξανδρείας· ἡ πόλις αὕτη, ὡς καὶ ἡ λοιπὴ Αἴγυπτος, κατακτηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, καταπιεζομένη ὑπὸ τῶν μαμελούκων, κατήντησεν ἐκ τῶν ἐξακοσίων χιλιάδων κατοίκων νὰ ἔχη μόνον ἑξ ἑχιλιάδας, ἐπὸταν οἱ Γάλλοι παρουσιασθέντες ὑπὸ τὰ τείχη τῆς, τὴν ἐκυρίευσαν μετὰ τινῶν ὤρων πολιορκίαν· ὁ Λεϊβνίτιος εἶχεν ἤδη διευθύνῃ πρὸς Λουδοβίκον τὸν ΙΑ' ὑπόμνημα περὶ τῆς κατασχέσεως καὶ τοῦ ἀποικισμοῦ τῆς Αἰγύπτου, καὶ παρώτρυνε τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν κατάκτησιν ταύτην. ἡ συμβουλή αὕτη ἦτις ἀπώλετο διὰ Λουδοβίκου τὸν ΙΑ' δὲν ἐμελλε νὰ ἀπολεσθῇ διὰ παντός. ὁ Βοναπάρτης ἐξετέλεσε τὸ σχέδον τοῦ Λεϊβνιτίου.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι νεαί τινὲς ἐνθυμήσεις δὲν ἐξαλείφουσι τὰς παλαιάς, καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ ὅτι ἂν καὶ εἰς ἄκρον ἐνησχολημένος εἰς τὴν στήλην τῆς Ἀλεξανδρείας, ὡς ἐμφαίνονταν τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας, ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Σερατείου καὶ ὡς ἀποδεικνύουσαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ συστήματός μου περὶ τῆς Ἑλληνικῆς τῆς ἀρχῆς, ἀνεκάλουν εἰς τὴν μνήμην μου ὅτι ὁ Κλίβερ πλησίον τῆς στήλης ταύτης τρωθεὶς τὴν κεφαλὴν, ἐν ᾧ ἀνέβαινον εἰς τὴν ἐφοδον, ἠσθάνθη τότε κατὰ πρῶτον τὸ Ὀθωμανικὸν ξίφος ὑφ' ὃ ἐπέπρωτο νὰ πέσῃ· ὅτι εἰς τοὺς πόδας τῆς στήλης ταύτης εἶχον ἐνταφιασθῇ οἱ Γάλλοι ὅσοι ἀπέθανον ἐπιβαίνοντες τὰ τείχη τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ ὅτι διαταγὴ τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτε εἶχε διορίσῃ ὅτι ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς στήλης νὰ χαραχθῶσι τὰ ὀνόματα τῶν Γάλλων ἐκείνων ἄπερ ὅμως ἐγὼ δὲν εὔρον καὶ ἄπερ θὰ προετίμων τῶν Ἀγγλῶν Gentlemen ὧν ἡ σκοτεινὴ ματαιοφροσύνῃ κατέστη μᾶλλον γελοία διὰ τῆς ἀντιθέσεως.

Προτιμῶ τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Βοναπάρτε τῆς ἰδέας του ἐκείνης ἣν συνέλαβεν εἰς ταῦτον τὸν ἴδιον τόπον τοῦ νὰ πείσῃ τοὺς Ὀθωμανοὺς ὅτι εἴμεθα μεγάλοι φίλοι τοῦ Ἀλλάχ, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἐπολεμήσαμεν τὸν πάπαν, ἣν ἐπόμενον νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὰς ἀγκάλας του ὁ μουφτῆς ἡ κωμωδία αὕτη εἰς ἣν ἡ φιλοσοφικὴ ἀδιαφορία τοῦ καιροῦ ἐδίδο κάποιαν εἰλικρίνειαν ἣν ἀδύνατον νὰ εὐδοκιμήσῃ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς· ποτὲ, τοῦλάχιστον διὰ πολὺν καιρὸν Ὀθωμα-

νός δὲν θὰ πιστεύῃ ὅτι Φράγκος δύναται νὰ γίνῃ ἐλευθερωτὴς του καὶ σύμμαχος του· τὸ βλέπομεν εἰς τὴν Ἀλγερίαν, ὅπταν οἱ ἡμέτεροι πιστοὶ φέροντες ἐπὶ τοῦ στήθους τὸν λεγεῶνα τῆς τιμῆς, λειποτακτοῦσι, διὰ νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς τὸν Ἀβδουλκαδέρην. τὸ αὐτὸ ἦν καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον· αἱ διαβεβαιώσεις ἡμῶν περὶ τῆς πρὸς τὸν Σουλτάνον εἰλικρινοῦς φιλίας, καὶ περὶ τῆς πρὸς τὸν Μωάμεθ εὐλαβείας ὀλίγον ἐπιστεῦθησαν· εἰς ἐκ τῶν μελῶν τοῦ διβανίου τοῦ Καίρου ὅστις ἔγραψεν ἀραβιστὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκστρατείας τῆς Αἰγύπτου παρεισήγαγε καὶ τὴν ἐξῆς ἀξιωμαλέτητον φράσιν. « Τὸ γελοιωδέστερον δὲ πάντων ἦν ὅταν ὁ Βοναπάρτης εἶπεν. Εἴμε φίλος τῶν Ὀθωμανῶν καὶ θέλω τὸ καλὸν τῆς Αἰγύπτου » (1).

Καὶ ὅμως ἦν ἀληθὲς ὅτι ἠρχόμεθα διὰ τὸ καλὸν τῆς Αἰγύπτου· ἐφέραμεν εἰς αὐτὴν τὸν νέον ἐξευγενισμόν καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ ἦν πεπρωμένον νὰ βαδίσῃ αὕτη πρὸ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν ἐθνῶν, ὡς ἐβάδισε ποτὲ μετὰ τῶν πρῶτων ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. ἡ Ἀλεξανδρεία πρὸ πάντων ὀφείλει εἰς τοὺς Γάλλους τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναγεννήσεώς της· οἱ Γάλλοι ἐπεσκεύασαν τὰ ὀχυρώματά της, ἐκαθάρισαν τοὺς λιμένας της, εἰσήγαγον εἰς τὸν διοργανισμόν της μέτρα τινὰ ὑγιεινότητος, συνέλαβον τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἀνοίξωσιν ἐκ νέου τὸν συνδέοντα τὴν Ἀλεξανδρείαν μετὰ τοῦ Νεῖλου αὐλακα ὅστις εἶνε δι' αὐτὴν ἐγγύτης ὑπάρξεως· ἐν γένει δὲ οἱ Γάλλοι προετοίμασαν τὸ ἔργον τοῦ Μεχμέτ-Ἀλή καὶ παρ' αὐτῶν μόνων ἐνεπνεύσθησαν εἰς ἐκείνον ἅπασαι αἱ περὶ μεταρρυθμίσεως ἰδέαι του δι' ἡμῶν ὁ δυτικὸς ἐξευγενισμὸς ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς γηραιᾶς γῆς τῆς Αἰγύπτου ἐξ ἧς οὐδέποτε πλέον θὰ ἐξέλθῃ.

Ὁ Μεχμέτ-Ἀλής, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ἐγένετο ὁ δεῦτερος θεμελιωτὴς τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀποπερατώσας τὸν αὐλακα οὗ τὸν σκοπὸν ἡμεῖς συνέλαβομεν. οἱ λιμένες ἐπληρώθησαν ὡς ἄλλοτε πλοίων ἀριθμουμένων μέχρι χιλίων, ὥστε δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς τὸ Λιβόρνον, εἰς τὴν Μασσαλίαν, εἰς τὸ Πλυμουθ δὲν περιέχονται περισσώτερα (2)· ὁ στόλος τοῦ Μεχμέτ-Ἀλή ἦν συγχείμενος κατὰ τὸ 1838 ἐξ ἑννέα πλοίων καὶ ἑννέα φρεγατῶν· ὥστε κατέχει τὴν ἐξόχου τάξιν μετὰ τῶν θαλασσίων δυνάμεων· ἡ Τουρκία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ἰσπανία ἔρχονται ὑστερον· διὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν δημιουργίαν ταύτην ἦτις κατέταξεν ἀπλοῦν σατράπην μετὰ τῶν δυνάμεων, ὁ Μεχμέτ-Ἀλής ἐβοηθήθη ὑπὸ Γάλλων ὧν τὰ εἰς ἄκρον ἀξιοτίμα ὀνόματα πρέπει νὰ καταχωρηθῶσιν ἐνταῦθα· οἱ ΚΚ. Δὲ Σεριζὼ καὶ Βεσὸν ἐδημιούργησαν ἐκείνον τὸν στόλον καὶ ἐκείνον τὸν ναύσταθμον, δημιουργία, ὡς λέγει ὁ στρατάρχης Μαρμόντος, καταπληκτικὴ καὶ σχεδὸν ἀκατανόητος· αἱ δυσκολίαι παντός εἶδους ἦσαν ἀπέραντοι, καὶ ἐχρειάσθη σπανία ἐπιμονὴ καὶ ἐπιτηδειότης διὰ νὰ τὰς νι-

[1] Ἐφημ. τοῦ Ἀμπτουρράχμάν Γαβαρεῆ. — Νέα ἐφημερίς Ἀσιατ. 15', 185.

(2) Πάρθεσ. περιηγ. 1. 2.

κήση· ἄλλος πάλιν Γάλλος ὁ Κ. Μουγέλ ἐτελείωσε πρὸ ὀλίγου δεξαμενὴν ἧς ἡ κατασκευὴ ὑπέκειτο ὡσαύτως εἰς μεγάλα ἐμπόδια· ὅσακις εἰς τοῦτον τὸν τόπον πρόκειται λόγος περὶ δυσχερῶν ἐργασιῶν περὶ ἐπωφελῶν τελειοποιήσεων ἀκούεται νὰ ἀντηγῇ τὸ ὄνομα τῆς Γαλλίας.

Δὲν ἠθέλησα νὰ ἀναχωρήσω ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, χωρὶς νὰ περιέλθω τὸν περίβολόν τῆς ἀφῆσας κατ' ἀριστερὰν τὸν μέγαν κίονα, ἐξῆλθον διὰ τινος πύλης πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς πόλεως, καὶ ὁ δρόμος μου μετέφερεν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ αὐλακος δι' οὗ ἐμελλον νὰ καταβῶ εἰς τὸν Νεῖλον· ἐκεῖ εὔρον κατὰ πρῶτον ὄχλον κατεπειγόμενον, λέμβους τεταγμένας ἢ μία παρὰ τὴν ἄλλην, καὶ πᾶσαν τὴν κίνησιν λιμένος πλήρους ζωῆς καὶ θορύβου· ἐξακολουθῶν δὲ τὴν πορείαν μου, ἐξῆλθον τοῦ τόπου τῆς ταραχῆς, καὶ ἀντ' αὐτῆς ἀπήντησα σιωπὴν βαθείαν καὶ ἐβλεπον μόνον τὸ ὕδωρ τοῦ αὐλακος ἀποτόμους τινὰς καὶ μεμονωμένας πέτρας, γαῖας γυμνάς καὶ πλατείας· καὶ καμῆλους βαδιζούσας ἐπὶ στενοῦ χώματος· ἡ θεὰ αὕτη ἦν ἄκρως ἐπαχθῆς δι' ἐμέ, διότι ἐφανταζόμην τὰ περίεξ τῆς Ἀλεξανδρείας τοιαῦτα οἷα τὰ ζωγραφίζουσιν οἱ ἀρχαῖοι κεκοσμημένα ὑπὸ κήπων καὶ ἀγροικιῶν, εὐωδιάζοντα ἐκ τῶν ῥόδων ἐξ ὧν κατεσκευάζοντο τὰ ἀρώματα τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ περιπερυτευμένα ὑπὸ ἀμπέλων ἐξ ὧν ἐγεννᾶτο ὁ ὕμνηθεις ὑπὸ τοῦ Ὁρατίου οἶνος τῆς Μαρεώτιδος· ἀλλὰ ὁ Μωαμεθισμὸς ἐξεβρίζωσε τὰς ἀμπέλους, καὶ τὰ ῥόδα δὲν καλλιεργοῦνται πλέον εἰμὴ μόνον εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Φαούουμ, πολλακίς ἐπαρῆσταιζετο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου ἕκτασις μόνον ἄμμου λευκῆς, ἢ οἱ κυματισμοὶ ὑποξάνθου ἐδάφους· κατὰ τινὰς στιγμὰς ὑποκλέπτων τὴν θεάν μικροτάτου μέρους τῆς πόλεως, ἐβλεπον ὡς κρηωνίδα εἰς *Περιήγησιν τῆς ἀνατολῆς*, θόλον τινα κεχρωματισμένον ἢ στέγην ἀναχωμαμένην μεταξὺ πλήθους φοινίκων διαφόρως κεκλιμένων, ἢ καθύπερθε τοῦ ἡλίου καθίστα πολῦτιμον δι' ἐμέ τὸ ἰσχνὸν φύλλωμα τῶν ἀνακιῶν, καὶ εὐρρόστουον τὴν πυκνὴν σκιάν τῶν συκομορεῶν. Τέλος μετὰ πολλῶν ὥρων χάριεσαν περιοδίαν ἐπὶ τῶν μικρῶν ἐκείνων καὶ ζωερῶν ὄνων, τῶν συνήθων πρὸς ἱππατίαν ζῶων τοῦ τόπου, εἰσῆλθον καὶ πάλιν εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν διὰ τῆς πύλης τῆς Ῥοσέττης, ἀπέναντι τῆς πύλης δι' ἧς ἐξῆλθον. ἂν ἡ Ἀλεξανδρεία ἐκέεδρισε ναύσταθμον καὶ στόλον, ἐξημιώθη ὅμως ὡς πρὸς τὰ ἐρείπια. Ὁ περιηγητὴς διερχόμενος τὸν Ἀραβικὸν περίβολον, δὲν δύναται πλέον νὰ εἴπῃ ὡς ὁ Βολγέυ. « Διατρέχει τις μεγάλην ἕκτασιν ἐσωτερικὴν πλήρη ἀνασκαφῶν, φρεάτων, κίωνων τινῶν ἀρχαίων, τάφων νεωτέρων, φοινίκων καὶ Ἰνδοσυκῶν. » Καθ' ὅλον μου τὸν δρόμον δὲν ἀπήντησα ἄλλας ἀρχαιότητας εἰμὴ κίονας τινὰς ἐκ κοκκωτοῦ λίθου, τοὺς μὲν ὀρθοῦς, τοὺς δὲ κατακειμένους εἰς τὸ ἔδαφος, μηδὲν δὲ ἱερογλυφικὸν περιέχοντας, τέλος ὁ θεὸς, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὴν ἀμηχανίαν μου, μοὶ ἔπεμψε καλὸν τινα σαρκοφάγον Αἴγυπτιακόν, τεθειμένον κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κήπου πλουσιῶν τινὸς ἐμπόρου ὀνομαζομένου Γ. θάρρα· ἐβρίφθην ἐπὶ τῆς βορᾶς ταύτης, τῆς μόνης δοθείσης τροφῆς εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν περὶνάν μου καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ πώ-

ματος ἡ γονατίσας παρὰ τὰ πλευρὰ τοῦ σαρκοφάγου, ἐπασχον νὰ ἀναγνώσω τὰ ὀνόματα καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἀποθανόντος. Ὀνομαζετο Πέτταπι, ὄνομα ὅπερ δὲν ἀπήντησα μέχρι τοῦδε ἐπ' οὐδενὸς ἐπιτυμβίου μνημείου, καὶ συνέλεξα ἤδη μέγαν ἀριθμὸν κυρίων Αἴγυπτιακῶν ὀνομάτων· τὸ ἐπάγγελμά του γράφεται κατὰ διαφόρους τρόπους· λέγεται διωρισμένος ἢ προσηλωμένος εἰς τὰς δύο ἐδρας ἢ εἰς τοὺς δύο θρόνους, ὑπερσεία ἦν οὐδὲ αὐτὴν εἰς οὐδὲν μέρος ἀπήντησα· ἡ νύξ διέκοψε τὴν ἀντιγραφὴν μου, ἦν σκοπεύω νὰ ἐπαναλάβω εἰς τὴν ἐπιστροφὴν μου. σήμερον τὸ πρῶτ' ἐπὶ τὸ ἀτμόπλοιο ἀναχωρεῖ διὰ τὸ Καῖρον· ἀρίνω ἄνευ λύπης τὴν Ἀλεξανδρείαν δι' ἧς πρέπει ἀναγκαίως νὰ διέλθω καὶ πάλιν. ὁ ἀναγνώστης θὰ εἴπῃ ἴσως ὅτι τὸν ἐκράτησα πολὺ εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν, καὶ ὅτι ὠδοιπόρησε πολὺ μετ' ἐμοῦ χωρὶς ν' ἀλλάξῃ τόπον. τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἦς ἡ ἱστορία εἶναι τόσον μεγάλη καὶ ἡ περιοχὴ τόσον μικρὰ ὑπῆρχον περισσώτερα ἀξιωματέτητα παρὰ ἀξιοθέατα πράγματα, περισσώτερα ζητήματα ἀξία ἐρεύνης παρὰ ἀντικείμενα ἀξία περιγραφῆς, περισσώτεροι ἀναμνήσεις παρὰ λείψανα· ἀλλὰ ἡ Ἀλεξανδρεία ἦν μέγα ὄνομα καὶ μέγα πρᾶγμα, καὶ ἦν ἀξία ὁπωσοῦν βαθείας μελέτης· πρὸς τοῦτοις ὠφελήθη ἐκ τῆς φυσικῶς παρησιασθείσης ταύτης περιστάσεως διὰ νὰ ἀφαιρέσω ἀπὸ τῆς Αὔγυπτου, πρὶν εἰσελθῶ εἰς αὐτὴν πολλὰ ἅπερ δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσω νὰ εὔρω. μένου' δ' εἰτέτι πολλὰ ἄλλα ἱκανὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τὴν μεγαλητέραν περιέργειαν. μετὰ τοῦτο ἂν ἐξακολουθήσωμεν τὴν ὁδὸν μας ἀπὸ τῶν συζητήσεων ἂν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ὠδοποιρίαν ἢ μᾶλλον ἂν ἀρχίσωμεν πραγματικῶς τὴν ὠδοποιρίαν. μέχρι τοῦδε εὐρισκόμην εἰσέτι εἰς τὴν Ἑλλάδα· μέλλω νὰ εἰσελθῶ εἰς τὴν Αἴγυπτον· αὐρίον θὰ ἴδω τὰς πυραμίδας.

Ἀλεξανδρεία, 15 Δεκεμβρίου.

Γ. Γ. Ἀμπέρος.

ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ ΓΑΛΙΛΑΙΟΥ.

Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ἐγεννήθη εἰς Πίσαν τῆς Ἰταλίας τῇ 15 Φεβρουαρίου 1564, ἐκ νομίμου γαμου τοῦ Οὐγγεντίου Γαλιλαίου, εὐπατρίδου Φλωρεντινοῦ, λογίου δὲ ἀνδρός, καὶ Ιουλίης Ἀμμανάτιδος, ἑυγενούς ἐπίσης γυναικὸς τῆς ἐν Τοσκάνῃ Πισκίας· ἡ δὲ γνώμη, ὅτι ἦτο νόθος, εἶναι ὅλως ἀνυπόστατος. Τοσοῦτον δὲ σφοδρῶς ἐκ παιδῶν ἠράσθη τῆς Μαθηματικῆς, ὡστε δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ἐγεννήθη φιλόσοφος Σπουδᾶσας εἰς Ἐνετίαν, διωρίσθη κατ' ἀρχὰς καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας εἰς Πάδουαν, καὶ ἐξεπλήρωσεν ἐπὶ 18 ἔτη, τὰ ἔργα ταῦτα μετὰ πλείστης ἐπιτυχίας· ἀλλ' ἐπειτα, Κοσμᾶς Β'. ὁ μέγας δούξ Τοσκάνης, παρέλαβε τὸν ἄνδρα παρ' ἑαυτῶ εἰς Φλωρεντίαν, καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ πρώτου αὐτοῦ φιλόσοφου καὶ τοῦ πρώτου αὐτοῦ μαθηματικοῦ. Ὁ Γαλιλαῖος, ἐτι ὢν εἰς Ἐνετίαν, ἔλαβεν ἀφορμὴν νὰ ἴδῃ ἐν τῶν τηλεσκοπίων τὰ ὅποια ὁ Ἰάκωβος Μέτιος εἶχεν ἐπινοήσῃ εἰς Ὀλλανδίαν· καὶ θαυμάσας τὴν ἀνακαλύ-

ψιν, ἐνητοχολήθη περὶ τὴν κατασκευὴν ὁμοίου ἐργαλείου. Ὁ μὲν Μέτιος ὤρειλε τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἐν μέρει εἰς τὴν τύχην· ὁ δὲ Γαλιλαῖος εἰς μόνην τὴν δύναμιν τῆς μεγαλοφυίας του· καὶ διὰ τοῦ ἐργαλείου ἐκείνου, εἶδε πρῶτος αὐτὸς πολλοὺς μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀγνώστους ἀστέρας, τοὺς τέσσαρας δορυφόρους τοῦ Διὸς, κληθέντας κατ' ἀρχὰς ἀστέρας τῶν Μεδίκων, τὰς κηλίδας τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης κτλ. Εὐχῆς ἄξιον ἦτο πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἡτυχίαν, ἀν περιωρίζετο εἰς τὰς οὐρανίας ταύτας παρατηρήσεις, ἀλλὰ ἠθέλησε νὰ ἀκολουθήσῃ σύστημα τι καὶ προετίμητε τὸ τοῦ Κοπερνίκου. Ὁ ἀστρονόμος οὗτος εἶχε συζητήσει τὸ σύστημα τού μετὰ Γερμανικῆς ἀφελείας καὶ ψυχρότητος, ἀποφυγὼν ἐπιμελῶς νὰ ἀναμίξῃ εἰς τὰς εἰκασίας του τὰς ἱερὰς Γραφάς. Ὁ δὲ Γαλιλαῖος,

ζωηρότερος, φιλονεικότερος καὶ φιλοδοξότερος ὢν, δὲν περιωρίσθη εἰς τὸ νὰ ἀσπασθῇ τὸ σύστημα ἐκεῖνο, ἀλλὰ, μὲ πολλὴν ζέσιν, ἐπεχείρησε καὶ νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀστρονομικὰς γνώμας του μετὰ τῶν ἱερῶν παραδόσεων. Καταγγελλθεὶς τούτου ἐνεκεν εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ ἐδρεῖον δικαστήριον τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως, κατὰ τὸ ἔτος 1615, ἔγραψεν ἐπανεπιλημμένα ὑπομνήματα ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ καταπέισῃ τὸν Πάπαν νὰ ἀποφανθῇ τὸ σύστημα τοῦ Κοπερνίκου, ὡς ἐπὶ τῆς Γραφῆς ἐρείδόμενον. Ἀλλὰ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀρχιερέως διορισθεῖσα, ἀπεφάσισε τὸ ἐναντίον, καὶ ὁ Γαλιλαῖος, τοῦ ὁποῦ πάντες ἐσέβοντο τὴν μεγαλοφυίαν, ἀν καὶ πολλοὶ δὲν παρεδέχοντο τὰς δοξασίας, δὲν ὑπέστη τότε τιμωρίαν τινά, οὐδ' ὑπεχρέωθη νὰ παλινωδῆσῃ, ἀλλὰ μόνον ἀπηγορεύθη αὐτῷ τοῦ νὰ ἰσχυρίζεται τοῦ λοιποῦ, εἴτε προφορικῶς, εἴτε ἐγγράφως, ὅτι ἡ περὶ τῆς κινήσεως τῆς γῆς γνώμη συμβιβάζεται μετὰ τὰς Γραφάς. Ὁ Γαλιλαῖος ὑπέσχθη τοῦτο καὶ ἐφύλαξε τὸν λόγον του μέχρι τοῦ 1632. Ἀλλὰ

τότε, ἐπειδὴ ἐξέδωκε τοὺς Διαλόγους του, πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀκινήσεως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν κινήσεως τῆς γῆς, ἐκλητεύθη πάλιν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως καὶ παρέστη εἰς αὐτὸ μετὰ θάρρους. Τὸ δικαστήριον τὸν ὑπέμνησε τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ, ὡς λέγεται, δὲν ἀπηλογήθη εὐστόχως καὶ κατεδικάσθη, τῇ 21 Ἰουνίου, δι' ἀποφάσεως ὑπὸ 7 καρδινάλιων ὑπογραφείσης, ὡς δις ἑξαμαρτήσας, εἰς τὸ νὰ φυλακισθῇ καὶ νὰ ἀπαγγέλλῃ ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, ἐπὶ τρία ἔτη, τοὺς ἐπτά ψαλμοὺς τῆς μετανοίας. Τὸ δὲ σύστημα του ἀνεκηρυχθὲν παράλογον μὲν καὶ σφαλερόν ἐν φιλοσοφίᾳ, ἡμαρτημένον δὲ ὡς πρὸς τὴν πίστιν, καθὼ βητικῶς ἀντικείμενον εἰς τὴν ἱερὰν Γραφήν. . . Ὁ Γαλιλαῖος, ἐβδομηκοντούτης ἤδη, ἐζήτησε συγγνώμην διότι ὑπεστήριξε τὴν παρ' αὐτοῦ νομιζομένην ἀλήθειαν, καὶ τὴν ἐξώμοσε γονυπετῆς καὶ θείας τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ὡς παραλογισμὸν, ὡς πλάνην, καὶ αἵρεσιν. Λέγουσι δὲ, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέστη, τεταραγμένος ἔτι ὢν διότι παρὰ τὴν συνείδησιν ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ τοιαῦτα καὶ κυττάζων κατὰ γῆς, ἐκτύπησεν αὐτὴν διὰ τοῦ ποδὸς καὶ εἶπε· Καὶ ὅμως κινεῖται (E pur si muove)! Οἱ ἱεροδικασταὶ, εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐπειθειάν του, τὸν ἀπέπεμψαν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ δουκὸς τῆς Φλωρεντίας καὶ ἐμετρίασαν τὴν αὐστηρότητα τῆς ἐπιβληθείσης ποινῆς, διὰ πολλῆς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς πραότητος· διότι ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ περιπατῇ καὶ κατόκησεν εἰς τὸ παλάτιον τῆς Ἀθηνᾶς, οὐχὶ ὡς καταδίκος, ἀλλὰ ὡς ἐπίσημος ξένος. Ὡς τε δὲν εἶναι ἀληθὲς τὸ παρὰ πολλῶν λεγόμενον, ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐβασάνισε σκληρῶς τὸν Γαλιλαῖον. Βεβαίως ἡ Ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἀπεκάλυψεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἅπασαν αὐτῆς τὴν ὑφλῶσιν καὶ τὴν πρόληψιν· ἀλλ' ἴσως ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι καὶ ὁ Γαλιλαῖος δὲν ἔδειξε φρόνησιν ἄξιαν φιλοσόφου, μετὰ πλείστης ἐπιμονῆς καὶ ὀρμῆς ζητήσας νὰ μεταβάλῃ εἰς ζήτημα δογματικὸν τὴν περὶ τῆς κινήσεως τῆς γῆς θεωρίαν.

Ἐπαθε δὲ καὶ ἕτερον περὶ τὸ γῆρας αὐτοῦ δυστύχημα· ἀπέβαλε τὴν ὄρασιν αὐτοῦ τριετίαν πρὸ τοῦ θανάτου του, συμβάντος ἐν Φλωρεντίᾳ τῇ 8 Ἰανουαρίου 1642, εἰς ἡλικίαν 78 ἐτῶν. Ἐκρηδεύθη δὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Σταυροῦ, ἐν ἣ καὶ μαυσωλεῖον ἠγέρθη αὐτῷ τῷ 1737, ἀντικου τοῦ μαυσωλείου τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου.

Ὁ Γαλιλαῖος εἶχε φυσιογνωμίαν προσεγγὴ καὶ ὀμίλιαν ζωηρὰν καὶ φαιδρὰν, ἐνητοχολεῖτο πολὺ περὶ πάσας τὰς ὠραίας τέχνας καὶ ἰδίως περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὴν ζωγραφικὴν. Οἱ μαθηταὶ του τὸν ἐλάτρευαν, καὶ διὰ νὰ εἰμπορῇ νὰ ἐμπνέῃ τοιαῦτα πρὸς ἑαυτὸν αἰσθήματα, ἀναγκαίως ἔπρεπε νὰ ᾔναι ἀξιαγάπητος. Ὡς φιλόσοφος θεωρούμενος ἦτο ἀνώτερος τοῦ αἰῶνος καὶ τῆς πατρίδος του, καὶ ἄξιος τῆς φήμης ἧς μετὰ θάνατον ἠξιώθη· διότι λογίζεται ὡς εἰς τῶν πατέρων τῆς νεωτέρας φυσικῆς· καὶ ἡ μὲν γεωγραφία ὀφείλει πολλὰ εἰς αὐτὸν διὰ τὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις, ἡ δὲ μηχανικὴ, διὰ τὴν θεωρίαν τῆς προσθετικῆς τῶν πλανητῶν κινήσεως. Τὰ συγγράμματά

του πληροῦσι 3 τόμους εἰς 4ον καὶ, ἐγράφησαν ἐν μέρει Λατινιστί, ἐν μέρει Ἰταλιστί, καταδεικνύοντα ἀπανταχοῦ ἀνθρωπὸν ἰκανὸν νὰ μεταβάλῃ τὴν ὄψιν τῆς φιλοσοφίας, καὶ νὰ καταπέσῃ οὐ μόνον διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς χάριτος δι' ἧς ἡ φαντασία του ἐκόσμηε τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα. Ἦτο δὲ οὐ μόνον πολυμαθὴς, ἀλλὰ καὶ σαφὴς καὶ ἐμβριθής· τοῦτο δὲ μάλιστα διακρίνει τὸν μεγαλοφυῆ ἄνδρα. Κατὰ δυστυχίαν, πολλαὶ τῶν συγγραμμάτων του, καὶ τοὶ κατ' οὐδὲν τὴν θρησκείαν ἐγγίζουσαι, ἀπωλεσθησαν, διότι εἰς τῶν ἀνεψιῶν του, ἀνὴρ ἤκιστα φιλόσοφος, τὰς ἔδωκεν εἰς τὸν πνευματικὸν του διὰ νὰ τὰς καύσῃ.

Ὁ υἱὸς τοῦ Γαλιλαίου Οὐϊγκέντιος ἐνηγολήθη ἐπίσης περὶ τὴν μαθηματικὴν καὶ δὲν ὑπῆρξεν ἀνάξιος τοῦ πατρικοῦ ὀνόματος· αὐτὸς πρῶτος ἐφήρμοσεν εἰς τὰ ὠρολόγια τὸ ὑπὸ τοῦ πατρὸς του διὰ τὰς ἀτρονομικὰς παρατηρήσεις ἐπινοηθὲν ἐκκρεμῆς· εἰς δὲ τὴν ἐφαρμογὴν ἐκείνην τοῦ υἱοῦ ὀφείλει ἡ ὠρολογοποιεῖα τὴν τελειοποίησίν της.

ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΦΙΛΑΡΑΣ.

ΣΟΦΟΥΣ ΑΘΗΝΑΙΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΚΑΙ- ΔΕΚΑΤΗΣ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ.

Ἐκ τῶν κριτικῶν καὶ φιλολογικῶν Συμμικτῶν
τοῦ Γάλλου Χαρθῶρος Ροχεττίου.

Ὑπὸ

Α. Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ.

Οὔτε τῶν ἱστορικῶν ἡμῶν λεξικῶν οὐδὲν, οὔτε βιογράφος οὐδεὶς ἐμνημόνευσε τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅστις ὅμως ἐξεπλήρωσεν ἐν Εὐρώπῃ ἀποστολὰς ἀξιολόγους, ἡγάπα δὲ καὶ ἐθεράπευε τὰ γράμματα καὶ ἐκοινωνεὶ μετὰ τῶν ἐπιφανεστέρων τῶν συγχρόνων του (1). Καὶ ὀλίγας μὲν ἔχομεν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου εἰδήσεις, ἀλλὰ τούτου ἕνεκα μάλιστα ὀφείλομεν νὰ τὰς συλλέξωμεν ἐπιμελῶς. Αἱ πρῶτισται εὐρίσκονται ἐν περιέργῳ τινὶ ἐπιστολῇ τοῦ περιηγητοῦ Κορνηλίου Μάγνου πρὸς τὸν καρδινάλιον Ἀκκιαγιόλην (Acciajoli) ἐξ Ἀθηνῶν 15 Δεκεμβρ. 1674, καὶ ἐν ἐγκωμίῳ, λατινιστί συντεταγμένῳ ἐν εἴδει ἐπιγραφῆς, ὅπερ διετήρησεν ἡμῖν ὁ Κοττύνιος ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν ἐπιγραμμάτων, θέλομεν δὲ παραθέσει μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην.

» Ἦκμασε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον, λέγει ὁ περιηγητὴς ἐκεῖνος, Ἀθηναῖος, ὅστις διὰ τῆς μεγάλης αὐτοῦ παιδείας διέπρεψεν ἐν Εὐρώπῃ, εἰς Ῥώμην, εἰς

Παρισίους, εἰς Ἐνετίαν καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ μέγας καρδινάλιος Ῥιχέλιος τὸν προσήλωσεν εἰς τὸν αἰετινῶν δοῦκα τῆς Πάρμας Ὀδοάρδον Φαρνέσιον, ὡς ἀνθρωπὸν ἄξιον τῆς προσοχῆς αὐτοῦ. Ἡ δὲ αὐτοῦ ὑψηλότης ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν διαφόρους ἀποστολὰς· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ νῦν ἡγεμονεύοντος δουκὸς διετέλεσεν ἐν Ἐνετίᾳ ἀντιπρόεδρος. Ὀνομάζετο δὲ Λεονάρδος Φιλαρᾶς, ἀλλὰ κατὰ παραφθορὰν τὸν ἔλεγον συνήθως Monsù Villorè. Ἐνθυμούμαι ὅτι τὸν εἶδα ἐν Ἐνετίᾳ, ἐπὶ τῆς τελευταίας αὐτοῦ πρεσβείας, καὶ ἐπίτης ἀρίστα ἐνθυμούμαι, ὅτι κατεῖχε τὰ πρῶτα παρὰ τοῖς λογίοις, ὡς πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μάλιστα γράμματα, ἕνεκα τῆς βαθείας αὐτοῦ μελέτης, περὶ τὰ κατὰ τὰς συνόδους καὶ τὰ κείμενα τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας· ἐν γένει δὲ ἐθεωρεῖτο ὡς ἀνὴρ διακεκριμένος. Ἐμαθον ἐνταῦθα, ὅτι ἀπέθανε μετὰ λιθοτομίαν, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς Παρισίους. Ἠρεῦνητα περὶ τῶν βιβλίων του, διότι εἶχον ἰδεῖ τινὰ ἐκλεκτὰ καὶ σπάνια ἐν Ἐνετίᾳ εἰς τὴν βιβλιοθήκην αὐτοῦ. Μάλιστα δὲ ἀνεζήτησα τὰ χειρόγραφα αὐτοῦ, τὰ ὅποια ἐπραγματεύοντο, καθὼς γνωρίζω, περὶ τοῦ ὑπουργείου τοῦ καρδινάλιου Ῥιχελίου· ἀλλὰ, ἔμαθον, ὅτι, ἀναχωρῶν ἐξ Ἰταλίας ἐνδεῆς χρημάτων, ἠναγκάσθη νὰ τὰ πωλήσῃ. Καὶ ὅμως εὗρον δύο τόμους τοῦ Γεωγραφικοῦ Ἀτλαντος. Δὲν ἀνεκάλυψα ἐνταῦθα ἄλλον ἀπόγονον αὐτοῦ εἰμὴ ἀνεψιὸν τινὰ ἐξ ἀδελφῆς, Λεονάρδον ὡσαύτως ὀνομαζόμενον, ὀκταετῆ περίπου, ὅστις φαίνεται εὐφυῆς· ἐλλείψει ὅμως διδασκάλων θὰ μείνῃ ἀμυθὴς, ἢ θὰ παιδευθῇ ἐν τῇ καίᾳ. Καὶ δὲν ἀνῆκει μὲν εἰς τὰς πρῶτιστας οἰκογενείας, τῶν ὀνομαζομένων ἀρχόντων, ὅχι ὅμως καὶ εἰς τὰς ἐσχάτας· ἄλλως δὲ ὀλίγον εὐμοιρεῖ τῶν ἀγαθῶν τῆς τύχης, τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων, ἅτινα ἀνοίγουσι καὶ εὐρύνουσι τὴν ἀτραπὸν, καὶ τότε ὅταν ἡ ὁδὸς καθίσταται δυσχερεστάτη » (2).

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μᾶς διδάσκει τὴν ἐποχὴν τοῦ θανάτου τοῦ Λεονάρδου Φιλαρᾶ, συμβάντος τὸ 1673· ἀγνοοῦμεν ὅμως τὴν τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Πιθανὸν ἐν τούτοις εἶνε, ὅτι ἐγεννήθη περὶ τὰ τέλη τοῦ ἕκτου αἰῶνος, καθότι περὶ τὸ 1640 ἐπέμφθη ἀπὸ τὸν Δοῦκα τῆς Πάρμας εἰς Γαλλίαν, καθὼς καταδεικνύεται ἐκ τῆς προσφωνήσεως τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοῦ φθῆς εἰς τὴν ἀναμάρτητον σύλληψιν τῆς Θεοτόκου, στεφανωθείσης ὑπὸ τῆς ἐν Ῥουένῃ ἀκαδημίας τῶν Παλιωδῶν, καὶ τυπωθείσης ἐν Παρισίοις ἐν ἔτει 1644 εἰς 8. Ἡ Ἑλληνικὴ αὕτη προσφωνήσις εἶνε τοῦ μοναχοῦ διακόνου Καρόλου, ἐκ Χίου, ἐπιγέγραπται δὲ πρὸς τὸν Φραγκίσκον Ἀρλάιον, ἀρχιεπίσκοπον Ῥουένης. « Ὁ γαληνότατος δοῦξ Πάρμας, λέγει ἡ προσφωνητήριος ἐπιστολὴ, εὐνούστατα διατελέσας, καθὼς ἀπαντες γνωρίζουσι, πρὸς τὴν τῆς Γαλλίας αὐλὴν, θέλων νὰ καταπαύσῃ τὰς τοῦ πολέμου ταραχὰς καὶ σπουδαιότατα καταγιγνώμενος περὶ τὰ μέσα τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς εἰρήνης, μετεκάλεσε πρὸ μικροῦ ἐν Πάρ-

(1) Σόζονται δὲ καὶ δύο περίεργοι ἐπιστολαί, τὰς ὁποίας τοῦ ἔγραψεν ὁ Μίλτων, ἐν τῇ ἀρχετᾷ σπανίᾳ συλλογῇ, τῇ ἐπιγεγραμμένῃ Jo. Miltonis, Angli, epistolarum familiarium liber unus. Londini 1674. εἰς 8.

[2] Ἡ οἰκογένεια τοῦ Φιλαρᾶ σώζεται μέχρι τῆς σήμερον· τελευταῖος ἀπόγονος εἶνε ὁ Χρῆστος Ἀλεξανδρῆ Βιλαρᾶς, πατὴρ ἀμπεριόκος. Σ. τοῦ Μ.

μα τὸν παρὰ τῆ Χ.Α. Μεγαλειότητι ἀπεσταλμένον αὐτοῦ, τὸν ἐντιμότατον Λεονάρδον Φιλαρᾶν, ὅπως, μάρτυς αὐτόπτης γενόμενος οὗτος πάντων τῶν γεγονότων δυνήθῃ ἔπειτα ἐπιστρέφων παρὰ τῷ βασιλεῖ νὰ δώσῃ ἀσφαλεῖς πληροφορίας εἰς τὴν σύνοδον ἧς μέλλει νὰ συγκροτηθῇ πρὸς συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης.

Ὁ Φιλαρᾶς, ὃν οἱ Γάλλοι ὠνόμαζον *villars* καὶ *Villeret*, ἀναχωρῶν, ἄφητε, παρὰ τῷ μοναχῷ Κυριλλῷ, τινὰς τῶν χειρογράφων αὐτοῦ ποιήσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦν ἡ προαναφερθεῖσα ὠδή. Μετετυπώθη δὲ αὕτη Ἑλληνιστί, Λατινιστί καὶ Γαλλιστί μετὰ τῆς προσφωνήσεως τοῦ Κυριλλίου καὶ τεμαχίου δέκα ἐλεγειακῶν στίχων, (ἐν οἷς ὁ Φιλαρᾶς εὐχαριστεῖ τὸν Φρ. Ἀρλάϊον διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀποστολὴν τοῦ ἀκαδημιακοῦ βραβείου) ἐν τῷ *Recueil des piéces, lues dans les séances publiques de l'académie, établie a Rouen, sous le titre de l'immaculée conception, pour les années 1771 — 81. Rouen. 1784, εἰς 8. 558* σελίδων.

Ὁ σοφὸς ἄββᾶς Μορέλλιος ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ, σελίδι 111 τοῦ ἀξιολόγου αὐτοῦ καταλόγου τῆς τοῦ Πινελίου βιβλιοθήκης, ἀναφέρειν τὸ ἐπιγραφόμενον σύγγραμμα: *Doctrina christiana, graecovulgari idiomate alias tractata, nunc vero latinis litteris mandata per L. V. Atheniensem Gr. lat. Parisiis, 1633 in 8., ἐπισημειῶ: Auctorem esse puto Leonardum villarè Atheniensem, Bibliothecae venetae D. Marci custodiendae olim praefectum.*

Ἀναγνώσας δὲ ὁ εἰρημένος Ἄββᾶς ἐν τῷ *Magasin encyclopédique* τὴν περὶ τοῦ Φιλαρᾶ ταύτην βιογραφίαν, μοι ἔγραψε φιλικῶς, ὅτι τὸ ἀναγκάσαν αὐτὸν νὰ ἐκδόσῃ τὴν ἀνωτέρω εἰκασίαν, ἦν χωρίον τι τοῦ *Εὐχολογίου* τοῦ Π. Γοῦρου, σελίς 124 τῆς πρωτοτύπου ἐκδόσεως ἐν Παρισίῳ 1647, εἰς φύλλ., ἐνθα ὁ πατὴρ οὗτος, ἀφοῦ ἀνέφερε χωρίον τι τοῦ Κεδρηνοῦ, προστίθητι: *Cedreno assentitur Ludovicus Philaras Atheniensis in sua χριστιανικῇ διδασκαλίᾳ vernacule et concinne scripta.* Ὁ Γοῦρος γράφει ἐνταῦθα Λουδοβίκος Φιλαρᾶς, ἀμφιβολία ὅμως δὲν εἶνε, ὅτι ἡ διπλῆ ἐκείνη μετάφρασις εἶνε ἡ τοῦ Λεονάρδου. Ἡ ἐν τῇ κοινῇ Ἑλληνικῇ ἐξεδόθη ἐν Ῥώμῃ τὸ 1616, καὶ ἐγένετο κατὰ τὸ Ἰταλικὸν σύγγραμμα, ἐπιγραφόμενον: *Dichiaratione più copiosa della dottrina christiana composta dal Cardinale Roberto Bellarmino per ordine di Clemente VIII. Roma, 1603 καὶ 1613 εἰς 4.* Τὸ Ἰταλικὸν κείμενον συνήρθη τῇ Ἀρμενιακῇ μεταφράσει τοῦ Π. Φρ. Πέτρου Παύλου, Ἀρμενίου, Ῥώμῃ, τύποις τῆς Προπαγάνδας, 1630, καὶ 4. Ὁ Λεονάρδος Φιλαρᾶς μετέφερε Λατινιστί τὴν εἰς τὴν κοινὴν Ἑλληνικὴν μετάφρασιν του, καὶ τὴν ἀφίερωσε τῷ Ῥισχελίῳ ὁμολογεῖ ὅμως ἐν τῇ προσφωνήσει ταύτῃ, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐγένετο *juxta ritum orientalis ecclesiae.*

Ἐκ τίνος καταλόγου τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Ἀγ. Μάρκου βλέπομεν, ὅτι διωρίσθη φύλαξ τῆς βιβλιοθήκης ταύτης, καὶ ἀπέθανεν ἐν Παρισίῳ, πρὶν ἢ δυνήθῃ νὰ ἀλλάξῃ τὴν νῆαν αὐτοῦ ὑπηρεσίαν. Ἐν τῷ κα-

ταλόγῳ ἐκείνῳ, συντεταγμένῳ τὸ 1679 ὑπὸ τοῦ Ἀλουίτου Ἀμβροσίου Γραδενίκου, φέρεται: *Un libretto manuscritto donato dal già Leonardo villarè Ateniense, fatto già detto uomo custode della libreria: ma non venne mentre morì in Parigi nel qual libretto sono scritte diverse orazioni in greco, in latino ed in francese.* Ὁ Κ. ἄββᾶς Μορέλλιος, ὁ εἰδοποιήσας μοι τοῦτο, μεσημεῖ, ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο χειρόγραφον δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ. Ἡ ζημία εὐτυχῶς δὲν εἶναι μεγάλη.

Ἐν τινὶ συλλογῇ ἑλληνικῶν ἐπιγραμμάτων ὑπὸ Ἰωάννου Κοττουνίου Μακεδόνας (*Graecorum epigrammatum libri duo, auctore Joanne Cottunio veriensis, ect. cum ejusdem versione latina. Patavii, 1653, εἰς 4.*), προσφωνηθεὶς Λουδοβίκῳ τῷ 13, καὶ τὴν ὁποίαν ὄρειλῳ εἰς τὴν φιλικῇ πρὸς ἐμὲ διαθέσει τοῦ Κ. ἄββᾶ Μορέλλίου, ὁ συγγραφεὺς λέγει σελίδι 91 καὶ ἑρ., ὅτι τοῦ ἐπεμψαν ἐκ Ῥώμης τὴν 15 Νοεμβρίου τρία φύλλα τυπωμένα ἐν Παρισίῳ. Ἐν τῷ πρώτῳ τούτῳ ἦν ἡ εἰκὼν τοῦ Λεονάρδου Φιλαρᾶ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης: *Λεονάρδος Φιλαρᾶς, υἱὸς Ἰωάννου, Ἀθηναῖος* τὸ δευτέρον περιεῖχε γράμμασι κεφαλαίοις τὸν ἔπαινον αὐτοῦ Λατινιστί, (θὰ τὸν ἴδωμεν κατωτέρω), καὶ πίνακα ἱερογλυφικόν, ἀκριτὰ παραδόξον, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου μονογραφή, ἄριστα σχεδιασθεῖσα, παρίστησι τὰ γράμματα ἅπαντα, τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως. Ὁ Κοττουνίος μᾶς διδάσκει, ὅτι τὰ μονογράμματα ταῦτα λέγονται ἐν τῇ κοινῇ Ἑλληνικῇ *μονοκοινδυλιά*· κατωθεν δὲ ἀναγινώσκειται: *βούλου τὰς εἰκόνας, τῆς ἀρετῆς ὑπόμνημα μῆλλον ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν*, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ γράμμασι κεφαλαίοις ἔπαινος, περὶ οὗ πρὸ μικροῦ.

LEONARDUS PHILARAS

Athenis natus, τῶν εὐπατρίδων, Romae educatione τῶν φιλοσόφων, Parisiis occupatus τῶν πολιτικῶν, pueritiam in Graecia cum caris parentibus, juventatem in Italia literarum studiis incumbens, virilis aetatis partem in Gallia publicis rebus operam navans exegit, nobili patriae libertatis desiderio accensus, plures annos inter christianae militiae milites, apud Carolum Nivernensium ducem traduxit; missusque ab eo magnis de rebus ad Gregorium XV et Urbanum VIII. Romanos Pontifices, plurimum eandem militiam suis officiis juxta. Nunc pro serenissimo Duce Parmensi in aula residens orator, Ludovico justo et Gartonii Aurelianensium duci apprime notus, Cardinali Richelio ceterisque regni proceribus ob eximias virtutes carissimus, honorate vitam degit. vir vere illustris et ad priscam illam suorum gloriam adspirans.

Ὁ Κοττουνίος μετέφρασε τὸν ἔπαινον τοῦτον εἰς στίχους Ἑλληνικοὺς καὶ Λατινικοὺς.

Τὸ τρίτον φύλλον τέλος ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐν τῷ δευτέρῳ περιεχομένην εἰκόνα, ἧς τὴν ἐξήγησιν καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἔκαμνον ἐν τῷ μέσῳ κείναι παμμέγεθες

κράνος, μετὰ μεγάλου πτερωτοῦ λόφου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διακρίνεται εἰς αἰγωλίος. Δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ εἶνε δύο ἐλαίαι, ἔχουσαι τὴν κορυφὴν κεκομμένην καὶ ἀναδίδουσαι ἓνα μόνον κλάδον ἀνατεταμμένον πρὸς τὸν οὐρανόν. Κατωτέρω δὲ ἔνθεν μὲν εἶναι ἀλεκτροῦν, ἔνθεν δὲ ἰππόκαμπος. Προσέτι δὲ κηρύκειον, οὐριγξ τοῦ Πανός, σημαῖαι, τρῖαιναι, κανόνιον καὶ ἐπὶ τοῦ κράνουσ τὰ ἀνωτέρω μονογράμματα. Ἐπιταὶ τούτοις ἐπίγραμμα εἰς τὴν κοινὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀποτεινομενον ἀπὸ τὸν Φιλαρᾶν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐξῆς Λατινικὸν ἐπίγραμμα, διὰ τὰ τεθῆ κάτωθεν τῆς εἰκόνης αὐτοῦ :

Nobilis huic fausto dedit omine tellus

Attica; doctrinam Roma secunda parens.

Quem, varias postquam placuit cognoscere gentes,

Grata suo retinet Gallia nostra sinu.

Ὁ Κοττούνιος σελίδι 37 καὶ 38 κατεχώρισε τρία ἐπιγράμματα ἐγκωμιαστικά τοῦ φίλου του.

Ἐν ἀρχῇ ποιημάτων τινῶν τοῦ Φιλαρᾶ, εὐριτικομένων εἰς τὸ τέλος εἰὸς χειρογράφου τὸ ὅποιον θὰ περιγράψω κατωτέρω, ὑπάρχει αἰνιγμά τι τοῦ ὁποίου αὐτός, ἔδωκε τὴν ἐξήγησιν.

Λεογάρδου Φιλαρᾶ τοῦ Ἀθηναίου, γρίφος, τοῦ-
ρομα καὶ τὸ γένος αὐτοῦ αἰνιτιώμενος.

Θῆρ κεφαλὴν τελέθω βλοσυρώτατος, ὕπιον ἀέξω

Ἦτορι' κᾶν μηροῖς εὐπνοῦν ἄνθος ἔχω.

Τῶνδε διατροχάσκει μεταίτατος ὕδος εἶσι

Ἵδατιν ἐμμίσιγων Θύμβριδος ἀενάου.

Ἔνθεν ἔρος περόων, πολυκαμπία τόξα τανύσας,

Πῆξεν ἐμοὶ πυρίπνοους οἶα βέλεμνα πόδας.

Λέων

Leo.

Ὀναρ

Somnium.

Νάρδος

Nardus.

Νᾶρ

Nar, flumen, qui Thiberi
(sic) immiscetur (α).

Ἔρωσ

Amor, qui totum nomen
percurrit et genus Phi
lareorum denotat.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο, μεταβιβασθὲν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Σεγιέρου (Séguier) εἰς τὴν τοῦ Κοϊσλίνου (Coislin), καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν τοῦ Ἀγίου Γερμανοῦ (Saint Germain de Prés), ἀποτελεῖ νῦν μέρος τῆς μεγάλης δημοσίας Γαλλικῆς βιβλιοθήκης. Ἰδοὺ ἡ σημείωσις ἣν δίδει ὁ Μοντεφαλκόνιος ἐν τῇ αὐτοῦ Bibliotheca Coisliniana, Παρισίους, 1715, ἐν φύλ. σελ. 519.

CODEX CCCLII Olim LXXVII. In charta vulgari papyrea, omnino recens. Leonardi Philarae, vulgo villeret, Atheniensis, manu scriptus, foliorum 133.

Anecdota Anthologiae graecae. Sic scribitur initio. Utrum vero sint anecdota inquirendum. Sunt autem epigrammata ex variis auctoribus collecta ab eodem Leonardo Philara, qui multa in finem ab se adornata. Initio: Χαῖρε Θεᾷ Πα-

ρίη' σὴν γὰρ αἰεὶ δύναμιν. Auctorem autem nomina haec feruntur Ἐπιταὶ ὁ κατάλογος τῶν ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ ἀναφερομένων ποιητῶν.

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶναι εἰς μικρὸν 4ον, 133 φύλλων, γραφῆς καθαρωτάτης· περιέχει δὲ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνθολογίαν, τὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀνεκδότου ἄλλοτε γνωστὴν καὶ τινὰς τοῦ συγγραφέως, ἢ πρὸς αὐτὸν ἀπευθυνομένας ποιήσεις. Εἶνε δὲ πλουσιωτέρα τῆς τοῦ Γυιέτου (Guyet), περιεχούσης 95 ἐπιγράμματα· πλουσιωτέρα δὲ ἐπίσης καὶ τῆς τοῦ Βουιέρου.

Ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ Φιλαρᾶ ἡ τάξις τῶν βιβλίων, τῶν συγκροτούμενων τὴν κοινῶς ὀνομαζομένην ἀνεκδοτὸν Ἀνθολογίαν, δὲν εἶνε οὔτε ἡ τοῦ Παλατίνου χειρογράφου οὔτε ἡ τοῦ Γυιέτου, οὔτε ἡ τοῦ Βουιέρου κλ. Ἡ τοῦ Φιλαρᾶ εἶνε ἡ ἐξῆς: Ἐπιγράμματα διαφόρων μέτρων. — Ἐρωτικά. — Ἀναθηματικά. — Ἐπιτύμβια. — Περιγραφικά. — Στράτιωτος. Ἐπονται τούτοις 69 ἐπιγράμματα, ἀνήκοντα εἰς διαφόρους βίβλους, καὶ πιθανῶς ἀνακαληθῆντα ἐν δευτέρᾳ μελέτῃ τοῦ πρωτοτύπου χειρογράφου. Μεταξὺ τούτων ὀκτὼ εὐρίσκονται ἤδη καὶ ἐν ταῖς προσηγηθεῖσι βίβλοις, φέρουσι ὁμῶς διαφόρους γραφάς, καὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δευτέρα ἐκδοσις· αἱ ἐπαναλήψεις αὗται ὑπάρχουν καὶ ἐν τῷ Παλατίνῳ χειρογράφῳ, καὶ πολλάκις εἶνε ὠφελιμώταται, ὡς συμπληροῦσαι τὰ χάσματα, ἢ ἀποκαθιστάνουσαι τὴν ἀληθῆ γραφὴν. Ὁ Φιλαρᾶς ἐν γένει μετὰ πολλῆς ἀμελείας ἀντέγραψεν ἡ δὲ ἀμέλεια αὐτῆ εἶνε τόσον ὀλιγώτερον συγχωρητέα, καθόσον ἀντέγραψε βεβαίως κατὰ τὸν Σαλμάτιον, τῶν διορθώσεων τοῦ ὁποίου μέρος εἰσῆχθησαν ἐν τῷ κειμένῳ αὐτοῦ. Ὁ Δοροῦλλος εἶχεν ἀντίγραφον τοῦ χειρογράφου τούτου. Ἐν τῷ 126 ἀ. φύλλῳ ἀρχοῦνται τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Φιλαρᾶ, ἐπιγραφόμενα. Λεογάρδου Φιλαρᾶ τοῦ Ἀθηναίου ἐπιγράμματα. Τὸ πρῶτον εἶνε ὁ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ γρίφος· τὸ δεύτερον δὲ ἔπαινος τοῦ Καρδινάλιου Ρισχελίου. Οἱ ἐξ Ἑλληνικοῦ στίχοι εἶνε μεταφρασμένοι δι' ἐξ Ἑλληνικῶν. Ἀναφέρω ἐνταῦθα τοὺς μὲν καὶ τοὺς δὲ, διὰ νὰ δυνηθῇ ἕκαστος νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν περὶ τὴν ἑλληνικὴν καὶ λατινικὴν ποιήσιν δεινότητα τοῦ συγγραφέως.

Ἐγκωμιαστικὸν εἰς τὸν ἐξοχώτατον καρδινάλιον Δοῦκα τὸν Ρισχελιον.

Τοὺς νικῶντας καὶ νικᾶν αἰτίους οἱ Ἀθηναῖοι κρίνοισ ἡμείβογτο.

Κλεινὸς εἰς πραπίδεςσι Ρισχελίος ἐς πόλον αἶρει Χρύσεα κυδαλίμων ἄνθεα Βορβονίων.

Φλάνδρια δειμαίνει· κείνται Λοθαρίγγοι Ἰβήροι

Ἦριπον, αἰνεσίης Ρισχελίσιό πρόμου.

Τοῦνεκά μιν Λοδοίκος κοίρικος ἀμφαγαπάει

Τίει τ' ἐνδικαίως ἀντιχαρίζόμενος.

IDEM LATINE.

Ad Eminentissimum Cardinalem, Ducem de Richelieu. Athenienses victorias liliis compensabant.

Richelii virtute ducis rediviva triumphant,
Lilia, et auratum culmen ad astra ferunt.
Flandria jam titubat; victa est Lotharingia;
Ibæri,
Germanique ruunt undique praecipites
Hinc quoque Borbonio regis micat ille favore.
Quodque dedit, merito nunc habet ille decus.

Τὸ τρίτον ἐπιγράμμα καθιέρωται εἰς ἔπαινον Γιλβέρτου Γωλμίνου. Τὸ τέταρτον εἶνε ἐρωτικὸν ἐπιγράμμα, *μηλικὸν ἄθυμα*. Τὸ πέμπτον εἶνε ἐπιτύμβιον εἰς τὸν φίλον του Δημητριανόν. Τὸ ἕκτον εἶνε ἡθικὸν ἐπιγράμμα εἰς δώδεκα στίχους.

ΗΘΙΚΟΝ.

Ἔσκε πάρος μερόπεσσι θεήλατον ἦθος ὀπάζειν
Οὐ πλούτῳ τιμάς, ἀλλ' ἀρετῇ μεγάλην
Τοῦνεκ' ἐν πάντεσσι μόνον τόδε κρήγυον ἔλδωρ,
Πᾶν κλέος ἐξ ἀρετῆς ἐκ καμάτων τε φέρειν.
Οὗτος ἐν κείνοις ἀφενός πολλός, οὐδ' ἀλέγιζον
Τῶν χρυσέων ὑπάτων μᾶλλον ἰσοβροπίης.
Ἄρτι δι' ὑπερμενέων χρυσὸς καλὰ πάντα χαλέπτει
Ἐρρίπτται δ' ἀρετῇ κειραμένη πλοκάμους.
Πάντες ἀολλιζοῦσι χρυσόν, καὶ γὰρ ἐκείνῳ
Ἵννηται τιμαί, ἄχρι τε κοιρανίης,
Κεῖνόν τις φασὶν χρυσοῦν χρόνον, αὐτὰρ ἔγωγε
Τοῦτον, ἐφ' ᾧ νικᾷ χρυσὸς ἅπαντα μόνος.

Τὸ ἕβδομον εἶνε ἡ ἐρμηνεία τοῦ Πυθαγορικοῦ τριγώνου. Τὸ ὄγδον ἡ μετάφρασις τοῦ ἐπιγράμματος τοῦ Βέζου. Τὸ ἔνατον εἶνε ἡ τῶν στίχων τοῦ Σενέκα μετάφρασις. Ἐπονται μετὰ ταῦτα ἄ. ἡ τυπωμένη ὠδή καὶ ἡ ἀποστολὴ ἀνευ ὁμῶς τῆς ἀριερωτηρίου ἐπιστολῆς τοῦ μοναχοῦ Κυρίλλου. β'. Ἐξ ἐπιγράμματα εἰς τὸν Φιλάρων ἀνώνυμα.

ΠΕΡΙ ΜΕΛΙΤΟΣ.

Τίς ἀγνοεῖ ὅτι μέλι ὀνομάζεται ἡ γλυκεία ἐκείνη οὐσία, τὴν ὁποίαν αἱ μέλισσαι συναγούσιν ἀπὸ τῶν φυτῶν καὶ τῶν δένδρων· αὐτὴ ἐκείνη περὶ ἧς ὁ Ὀμηρος (Βατρ. 89) εἶπε τὸ διαθρύλλητον ἐκεῖνο

« . . . τὸ καὶ μάκαρες ποθεύουσιν »

τὸ ἀληθῶς dulce τοῦ Ῥωμαίου Ὀμήρου, περὶ οὗ ὁ Οὐίργιλιος ἔγραψε βιβλίον ὄλον· ἡ οὐσία ἐκείνη, τὴν ὁποίαν μετὰ μεγίστου πόθου ἐζητοῦν καὶ αὐτοὶ αἱ « δλύμπια δώματ' ἔχοντες Οὐρανίωνας », καὶ πρὸς ἣν αἱ Πυθαγόρειοι ἔτρεφον ἰδίαν κλίτην;

Ἄν τις μόνον ἐνθυμηθῆ, ὅτι ὁ Ὀμηρος, θέλων νὰ ἐγκωμιάσῃ τοὺς λόγους τοῦ Νέστορος, πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἐθεώρησε προσφεύγει νὰ τοὺς παρομοιώσῃ ἢ πρὸς τὸ μέλι, εἰπών,

« τοῦ καὶ ἀπὸ μέλιτος γλυκίων βέων αὐδῆ »

ὅτι ὁ Ξενοφῶν ὠνομάσθη Ἀττικὴ μέλισσα, « τῇ γλυκύτητι τῆς ἐρμηνείας ». ὡς λέγει Διογένης ὁ Λαέρτιος, ὅτι καὶ περὶ τοῦ Πλάτωνος ἐμυθολογήθη ὅτι μέλισ-

σα ἐπεκάθηεν ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ βρέφους ἔτι ὄντος· ὅτι μέλισσα διέθρεψε τὸν Δία, (Virg. Georg. IV.) ὅτι ἐπὶ τούτοις πᾶσιν ὁ Οὐίργιλιος, — ὁ ἐπικούρειος Οὐίργιλιος — ἐθεώρει τὰς μέλισσας θεῖου νοῦς μετόχους, θέλει πεισθῆ περὶ τῆς ὑπολήψεως ἣν εἶχον, περὶ τοῦ μέλιτος αἱ ἀρχαῖαι. Τὸ καθ' ἡμᾶς ἀποροῦμεν πῶς διέφυγε τὸν νοῦν τοῦ Λιβαρίου τὸ ἀντικείμενον τούτο, καὶ πῶς ὁ Λουκιανός, ἐγκώμιον περὶ Μυίας συντάξας, ἀπηξίωσε νὰ γράψῃ καὶ περὶ μελισσῆς· διότι βεβαίως, ἂν ἡ μὲν Ἀττικὴ τοῦ Σαμοσατέως περιήρχετο καὶ τῶν μελισσῶν τὰς κυψέλας καὶ ἔγραφε διὰ τὸ κάλλιστον προῖον τῆς Ἀθίδος, ὁ δὲ ἀπὸ Κυρήνης σοφιστῆς ῥυθόκει νὰ ἐξακῆσῃ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τὴν δεινὴν αὐτοῦ ῥήτραν, γράφων καὶ περὶ τοῦ « τινὰ αἰ τις ἐγκώμιον εἶπεῖν ἔχει ἐπὶ μέλιτι ἢ ἐπὶ μελίτῃ », ἠέλομεν εὐκόλως ἀρυσθῆ ἀπὸ τοιούτων πηγῶν νύματα πλούσια ἀμοιροῦντες ὁμῶς τοιούτου βοηθήματος, θέλομεν περιορισθῆ εἰς ὀλίγα μόνον περὶ μέλιτος τὰ μᾶλλον ἀξιοπερίεργα.

Ἡ γεῦσις καὶ ἡ ποιότης τοῦ μέλιτος παραλάσσει κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἀνθέων, τῶν ὁποίων τοὺς χυμοὺς ἀπομυζῶσιν αἱ μέλισσαι. Διὰ τοῦτο, ὁσάκις γύρται ἀπεκμυζῶσι τοὺς χυμοὺς τῆς λιβανωτίδος, τῆς σπάρτου καὶ τοῦ θύμου, ἢ διατρέφονται ἐνδοιατώμενοι, ὅπου ἀδξάνει ἡ χλιεὶς ἀ κασσία, καὶ τὸ εὐωδέστατον ἔρπυλλιον, ἢ ἀνθεὶ ἀγθῶως ἡ ἠδύσμιος θύμβρα, καὶ καταρρόυτονες πηγὰς καὶ κρήνας πίνουσιν ἰσὺν κήποι (Virg. ibid. v. 30—33) », τὸ μέλι γίνεται γλυκὺ καὶ εὐωδέστατον. Ὅθεν τὸ τῶν Βαλλεαρίδων νήτων, τῆς Ναξόβουνης καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ εἶναι γλυκὺ καὶ εὐωδες, ὅτι κατασκευάζεται ἐκ χυμῶν τοιούτων ἀνθέων. Παρομοίως καὶ τὸ μέλι τῆς Προβηγκίας, ὅπου ἐπιχωριάζει ἡ νάρδος, φημιζεται διὰ τὴν ἐξαίρετον αὐτοῦ γεῦσιν, καθὼς καὶ τὸ τῆς νήσου Κύθου ὅπου ἀκμάζουσιν αἱ πορτογαλλέκι. Τούναντίον δὲ ὅπου φύονται ἐν ἀφρονία φυτὰ πικρὰ καὶ φαρμακώδη, τὸ μέλι ἔχει γεῦσιν δυσάρεστον, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπιβλαβῆ. Ἐνεῦθεν τὸ τῆς Τραπεζοῦντος, τῆς Ἀμιστοῦ, τῆς Σινώπης καὶ πολλὰ ἄλλα ἄλλω τόπων εἶναι πικρὰ καὶ βλαπτικά.

Διακρίνονται δὲ δύο εἶδη μέλιτος, τὸ ἐκ τῶν διαφόρων ἀνθέων καὶ δένδρων κατασκευαζόμενον, ὡς προείπομεν, καὶ τὸ ἐκ θαμνωδῶν τινῶν φυτῶν. Τὸ πρῶτον εἶναι γλυκύτερον, ἔχον τὸν κηρὸν διαυγέστερον καὶ ἀπαλότερον· τὸ ἄϊστον, δὲ ἐκ τῶν τοῦ εἶδους τούτου εἶναι τὸ λεγόμενον παρθέον ἢ τοι τὸ ἐκ παρθεῶν μελισσῶν κατασκευαζόμενον. Τὸ καλὸν μέλι εἶναι παχὺ, διαφανές καὶ καθαρὸν, κατὰ δὲ τὸν Ἀθήναιον (βιβλ. Ρ'. 26) καὶ εἰδικῶς βαρύτερον τῶν ἄλλων· διότι « μέλι » λέγει ἡ χρηστὸν, χεῖρον ἐπιχεόμενον εἰς τὰ κάτω βιάζεται ». Τὸ πολλὰ πυκνὸν μέλι νοθεύεται, ὡς γνωστὸν, καὶ μάλιστα διὰ τοῦ ἀλεύρου. Ἐκ τοῦ μέλιτος δύναται τις νὰ κατασκευάσῃ ἀξιόλογον αἶνον, ὄξος καὶ σίραιον, γνωστὰ δὲ τὰ ἐν τῇ Φαρμακευτικῇ διάφορα αὐτοῦ εἶδη, οἷον τὸ ἐψημένον (mel despumatum), τὸ ἀπλοῦν ὀξυμέλι (oximel simplex), τὸ μέλι τῆς γλυκορρίζης (mel

liquiritiar), τὸ ρόδωτον (mel rosatum) καὶ τὸ ὑδρομέλι (hydromel).

Παρά τοῖς ἀρχαίοις τὸ μέλι ὑπῆρχεν ἀνεκὰθεν γνωστόν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἑρεχθέως, ἡ εἰς τὴν Ἀττικὴν περαιωθείσα ἀποικία τοῦ Κέκροπος ἐστρεψε πρῶτως ἤδη τὴν προτοχὴν τῆς πρὸς τὰς μελίτσας, καταστήσασα τὴν γενεὰν αὐτῶν ἀνεξάλειπτον ἀπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ. Ἐκτὸς δὲ τῆς Ἀττικῆς ἡ μελισσοουργία ἀναφέρεται ἐκπαλα ἀμαζύουσα ἐν τε τῇ Κρήτῃ καὶ τῇ Κύπρῳ καὶ κατὰ τὸν Βόσπορον, ὅθεν φαίνεται ὅτι ἐγένετο μεγάλη ἐξαγωγή μελίτος καὶ κηροῦ πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ παρὰ τῇ Ὑβλῇ, τῇ Καλύμῳ, τῇ Κέῳ καὶ κατὰ τῆς Κυκλάδος. Ἄν δὲ δώσωμεν πίστιν εἰς τὸν Στράβωνα (βιβλ. Γ' § 20 σ. 298) « ἅπαν τὸ νησιωτικὸν μέλι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀττειὸν ἐστὶ καὶ ἀνάμιλλον τῷ Ἀττικῷ, τὸ δὲ ἐν ταῖς δε ταῖς νήσοις διαφερόντως· μάλιστα δὲ τὸ Καλύμνιον. » Ὑπὲρ πάντα ὁμοῦ ταῦτα ἐξενίκησε τὸ Ὑβλαῖον λεγόμενον μέλι, καὶ ἰδίως τὸ Ἀττικόν, τὸ διὰ τασούτων ἐπαίων ἀναφερόμενον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Ἴδου τί περὶ τοῦ πρώτου λέγει ὁ Στράβων (βιβλ. ε'. § 5. σ. 360) « τοὺς μὲν οὖν Χαλκιδικᾶς κτισαὶ (ἐν Σικελίᾳ) Νάξον, τοὺς δὲ Δωριέας Μέγαρα τὴν Ὑβλῆν πρότερον καλουμένην. Αἱ μὲν οὖν πόλεις οὐκέτ' εἰσὶ τὸ δὲ τῆς Ὑβλῆς ὄνομα συμμένει διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ὑβλαίου μελίτος. »

Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, τοῦ Ἀττικοῦ, ἐκτὸς πλείστον ἄλλων ὁμιλοῦσιν ὁ Πλίνιος, ὁ Ἀθήναιος, ὁ Ἡσύχιος, ὁ Στράβων, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν. Ἐξαιρετικῶς δὲ ἀριστον θεωρεῖτο τὸ ἐν τοῖς ἀργυρεῖσι (διότι ὑπῆρξαν τὸ πάλαι, ὡς γνωστὸν, πλούσια ἐν τῇ Ἀττικῇ μεταλλεῖα) ἐξαγομενον, τὸ ὁποῖον καὶ ἰδίως ἀκάπριστον ἐκαλεῖτο ὅπως καὶ σήμερον (Στραβ. βιβλ. Θ'. § 23 σ. 163). Τὸ μέλι τοῦτο ἦτο περίφημον καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα (Πλιν. βιβλ. ια'. κεφ. ιγ'. καὶ παρ' ἄλλοις) καὶ ὁ Φοινικίδης (παρ' Ἀθην. βιβλ. ιδ'. 67.) μεταξὺ τῶν προφυλαίων καὶ τῶν περιφήμων τῆς Ἀττικῆς ἰσχάδων, αἱ ὁποῖαι, ὡς γνωστὸν, παρετίθεντο καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τράπεζαν τοῦ Μεγάλου Βασιλέως, συγκαταλέγει καὶ τὸ Ἀττικὸν μέλι. »

» Μύρων λέγουσι καὶ μελίτος ἐγκώμια

» Καὶ τῶν προφυλαίων καὶ τέταρτον ἰσχάδων.

» Τούτων ἐγευσάμην καταπλύσας εὐθεως κτλ.»

Τὸ μέλι τοῦτο μετεχειρίζοντο κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸ κατασκευάζειν πλακούντια καὶ καρυκεύματα. (Ἀθην. βιβλ. γ'. κεφ. κέ. καὶ βιβλ. ιδ'). Ἐντεῦθεν δὲ δύναται τις νὰ συμπεράνη περὶ τῆς ὑπερόγκου τιμῆς, εἰς ἣν ἐπωλεῖτο καὶ περὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ κέρδους τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες ἐκαρποῦντο κατ' ἔτος ὑπερβάλλουσαν ποσότητα μελίτος ἀπὸ τῶν ἀπείρων αὐτῶν κατὰ τὸν Ὑμηττὸν μελισσοτροφείων.

Τὰ μελισσοτροφεῖα ταῦτα, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἀπὸ τοῦ Ἑρεχθέως ἐτι εἶχον κασιπλοῦσι τὸ ὄρος τοῦτο δι' ἀπείρων σημανῶν. Γοσοῦ-ον δὲ εἶχον πληθυνθῆ, ὥστε ὁ Ξενοφῶν λέγει ὅτι, καθὼς οἱ Ἀθηναῖοι, οὕτω καὶ αἱ μελίτσαι αἱ Ἀττικαὶ εἶχον περιλήθει εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀπεκπέμπειν ἀποικίας.

ζῷ. Ε'. κεφ. κα'). ὁ βασιλεὺς τῶν μελισσῶν, ἐσχημάτιζεν ἐκάστοτε ἀπὸ αὐτῶν σμήνος καὶ τὰς ἡνάγκας ἐν ἀποξενῶνται τῆς πατρίδος ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῆς ἐκλελεγμένης παρ' αὐτοῦ μελίτσης. Ἐλάμβανον δὲ τὴν τροφήν αὐτῶν αἱ μελίτσαι τοῦ Ὑμηττοῦ ἀπὸ τοῦ καθ' ὅλον τὸ ὄρος ἐν ἀφθονίᾳ ἀναφυομένου ἐρπύλλου, τοῦ δεινδρολιθάνου, τῆς σπάρτου καὶ τοῦ θύμου. (Θεόφρ. Ἰς. φυτ. βιβλ. ε'. κεφ. ζ'. Πλίν. βιβλ. ιθ'. κεφ. ε'. Ἀντιφ. παρ' Ἀθην. αὐτόθι). Ἦτο δὲ ὁ θύμος οὗτος περίφημος εἰς τοὺς ἀρχαίους, καὶ ὁ Ἀλεξίς (παρ' Ἀθην. ιδ'. 67) μεταξὺ τῶν παρατήμων τῆς Ἀττικῆς προϊόντων συγκαταλέγει καὶ τὸν θύμον.

» Εἰςέβαινον ἰσχάδες

» Τὸ παράσημον, καὶ θύμου δέσμαι τινες. »

Τὸ Ὑμηττεῖον μέλι ἦτο λευκόχραιο, ἐμελαινετο δὲ, ἂν ἐφυλάττετο πολὺν καιρὸν, διετήρει ὁμοῦ πάντοτε τὴν βευστότητά του. Ἴσως ἐμελαινετο τὸ ἐκ τῶν μύρων μόνον κατασκευαζόμενον, διότι ὁ Κλέαρχος (παρ' Ἀθην. βιβλ. ε'. 3.) λέγει ὅτι « τὸ ἐν Κλείτορι μέλι . . . χλωρόν, τὸ δ' ἐκ τῶν μύρων . . . μέλαν. » Ἐκτὸς δὲ τῶν εἰρημένων, τὸ Ἀττικὸν μέλι εἶχε τὴν ἐξοχὴν καὶ ἀξιόλογον ἀρετὴν ὅτι συνετείνεν εἰς μακροζωίαν καὶ ὡς τοιοῦτον εἶχεν ἀποκτῆται πολλὴν καὶ μεγάλην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις γῆμν. Ἐκ τῶν πολλῶν περὶ τούτου, ἀναφερομεν τὸ ἐξῆς τοῦ Ἀθηναίου (βιβλ. ε'. 26), τὸ μᾶλλον ἀξιόσημειωτον « Δημοκρίτον δὲ τὸν Ἀδδερῆτην λόγος ἔχει διὰ γῆρας ἐξάξει αὐτὸν διεγνωκῶτα τοῦ ἤν, καὶ ὑφαίρουντα τῆς τροφῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐπεὶ αἱ τῶν Θεσμοφοριῶν ἡμέραι ἐνέστησαν, δεηθειῶν τῶν οἰκείων γυναικῶν μὴ ἀποθανεῖν κατὰ τὴν πανήγυριν, ὅπως ἐορτάσῃσι, πεισθῆναι κελεύσαντα μελίτος ἀγγεῖον ἐν τῷ πλησίον παρατεθῆναι, καὶ διαζῆται ἡμέρας ἰκτινάς τὸν ἄνδρα, τῇ ἀπὸ τοῦ μελίτος ἀναφορᾷ μόνῃ χρώμενον, καὶ μετὰ τὰς ἡμέρας, βασταχθέντος τοῦ μελίτος, ἀποθανεῖν. » Καθ' ὅλου δ' εἰπεῖν ὁ Δημόκριτος ἡγάπα πολὺ τὸ μέλι, καὶ « πρὸς τὸν πυθόμενον, πῶς ἂν ὑγιῶς τις διάγοι, ἔφη, εἰ τὰ μὲν ἐντὸς μέλι τι βρέχοι, τὰ δ' ἐκτὸς ἐλαίῳ. (Ἀθην. αὐτόθι). » Καὶ οἱ Πυθαγόρειοι δὲ, οἱ ἐχθροὶ ἐκεῖνοι τῶν ὀσπρίων, οἱ μυσαιτόμενοι τὰ κρέατα καὶ β' ελυσσόμενοι τοὺς κυάμους, ἡγάπων ὑπερβαλόντως τὸ μέλι καὶ τροφή αὐτῶν ἦν ἄρτος μετὰ μελίτος, ὡς φησὶν Ἀριστοξένος (Ἀθην. αὐτ.), τοὺς προσφερομένους αὐτὰ αἰεὶ ἐπ' ἀρίστῳ λέγων ἀνότους διατελεῖν. Ἐκτὸς δὲ τούτου καὶ οἱ Κύριοι, οἱ περὶ Σαρδῶνα οἰκοῦντες, λέγει ὁ αὐτὸς Ἀθήναιος, ἦσαν περίφημοι διὰ τὴν πολυχρονιότητα τὴν ὁποῖαν περιποιῶν εἰς ἑαυτοὺς τρώγοντες μεγάλην ποσότητα μελίτος.

» Ὅσοι δὲ ἀφορᾷ τὸ ἀλλαχόθι γινόμενον μέλι τοῦτο μειονεκτεῖ τοῦ Ὑμηττείου. Εἰπόντες δὲ περὶ τῶν κυριωτέρων ἐξ αὐτῶν ἀνωτέρω, θέλομεν ἤδη μεταφέρει τὸν λόγον εἰς μέλι ἀξιόσημειωττον διὰ τὴν κακὴν αὐτοῦ γεῦσιν ἢ τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει εἰς τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἀπογευομένους. Ἐν πρώτοις ὁ Στράβων λέγει ὅτι τὸ μέλι τῆς Σι-

Ὅθεν ἡ βασιλεύσα ἦ κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην (Ἰστορ. νῶπης τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἄλφου καὶ τῆς πέραν αὐτοῦ Ἄμισσοῦ ἦτο ὑπόπικρον· ἔπειτα ὁ Διοσκορίδης λαλεῖ περὶ ἄλλου μελίτος, τὸ ὅποιον καθίστα παρὰ φρονίας τοὺς ἀπογευμένους. Ὁ Στράβων ὡσαύτως διηγείται ὅτι κατὰ τὰς νήσους τῆς Εὐβοίας ὑπῆρχε μέλι τὸ ὅποιον καθίστα σκυθρωπὸς καὶ ματωρὸς τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἐσθίουσας. Καὶ ἡ Κολχίς δέ, κατὰ Διόδωρον τὸν Σικελιώτην, ἐξῆγεν εἶδος μελίτος, ἐξ οὗ ὅσοι ἀπεγεύοντο ἐβυθίζοντο εἰς δεινὴν ἀθυμίαν. Τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον διὰ τὴν τοιαύτην ιδιότητα μέλι εἶναι τὸ τῆς Τραπεζούντος, περὶ οὗ ὁμιλεῖ ὁ Ξενοφῶν καὶ ὁ Στράβων, καὶ τὸ ὅποιον καὶ σήμερον ἀκόμη, κατὰ τῶν νεωτέρων περιηγητῶν τὰς μαρτυρίας, διατελεῖ ἔχον τὰς αὐτὰς ιδιότητας καὶ ἐπιφέρει τὰ αὐτὰ ὡς καὶ πάλαι ἀποτελέσματα. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ Ξενοφῶν, (Κυρ. ἀναβ. βιβλ. Δ' κεφ. ἡ. 20—21) « καὶ τὰ σμήνη πολλὰ ἦν αὐτόθι (δύο σταθμοὺς, ἑπτὰ παρασάγγας μεσογαϊότερον τῆς Τραπεζούντος) καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν πάντες ἀφρονέες τε ἐγίνοντό τε καὶ ἤμουν, καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς, καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἠδύνατο ἵστασθαι· ἀλλ' οἱ μὲν ἐλίγου ἐθηδοκότες, σφόδρα μεθύουσιν ἐφίκεσαν, οἱ δὲ πολλοὶ μαινομένοις, οἱ δὲ καὶ ἀποθνήσκουσιν. Ἐκείντο δὲ οὕτω πολλοί, ὥς περ τροπῆς γεγενημένης, καὶ πολλὴ ἦν ἡ ἀθυμία. Τῇ δ' ὑστεραία ἀπέθανε μὲν οὐδεὶς, ἀμοῖ δὲ τὴν αὐτὴν που ἀνεφρόνουν· τρίτη δὲ καὶ τετάρτη ἀνίσταντο ὡς περ ἐκ φαρμακοποιίας. » Περί τοῦ αὐτοῦ μελίτος λέγει καὶ ὁ Στράβων (βιβλ. 16.) « Οἱ δ' Ἐπτακλιμῆται (οἱ τῆς Τραπεζούντος ὑπέρχονται καὶ τῆς Φαρνακίας) τρεῖς Πομπηίου σπέρας κατέκοψαν, διεξιούσας τὴν ὄρεινὴν, κεράσαντες κρατῆρας ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ μαινομένου μελίτος, ὃ φέρουσιν οἱ ἀκρέμονες τῶν δένδρων· πιοῦσι γὰρ καὶ παρακόψασιν ἐπιθέμενοι βράδιως διεχειρίσαντο τοὺς ἀνθρώπους. » Καὶ ὁ Πλίnius (Lib. xxi, 13) δὲ ὀνομάζει διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως τὸ μέλι τοῦτο καὶ λέγει ὅτι ἐγένετο παρὰ τοῖς Σάννοις. Καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους γίνεται τὸ αὐτὸ μέλι, καὶ οἱ ἐγγύριοι, ὡς σημεῖοι ὁ Κοραῆς, τῇ τῶ Τούρκων φωνῇ δελι-μπάλ αὐτὸ καλοῦσι, ταῦτόν εἰπεῖν *μαινόμενον μέλι*. Τὸ μέλι δὲ τοῦτο ὑποτίθεται ὅτι συναίγεται ἐκ τῆς Ποντικῆς Ἀζαλέας, διότι τὸ φυτόν τοῦτο, τὸ ὅποιον ἄλλως ἀποπνέει τερπνὴν εὐωδίαν, φύεται ἐν ἀφθονίᾳ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ οἱ νεώτεροι δὲ περιηγηταὶ συμφωνοῦσιν ἐντελῶς πρὸς τὰς ἀνωτέρω μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, καὶ ὁ Κεϊθ-Ἀβόττης εἰς ἐπιστολὴν γραφεῖσαν πρὸς τὴν Ζωολογικὴν Ἐταιρείαν τοῦ Λονδίνου. « Τὰ ἀποτελέσματα, λέγει, ἅτινα ἐπιφέρει εἰς τοὺς ἐσθίουσας τὸ μέλι, τὸ ἐξαγόμενον κατὰ τινὰ πλησιόχωρα τῆς Τραπεζούντος μέρη, συμφωνοῦσιν ἐντελῶς, ὡς καὶ ἐγὼ αὐτὸς περὶ τούτου ἰεβαϊώθην, πρὸς τὰ συμπτώματα τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος. Ὁ ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ ἀπογευθεὶς, καταλαμβάνεται αἰφνης ὑπὸ σφοδρᾶς κεφαλαλγίας καὶ ὑπὸ ἐμέτου, καὶ ὁμοιάζει μεθύοντι. Μεγαλειτέρα δὲ ἐξ αὐτοῦ ποσότης ἤθελεν

ἀποστερήσει παντάπασι τὸν ἐσθίουσα τῶν ἐδινάμενων καὶ τοῦ λογικοῦ ἐπὶ πολλὰς ὥρας. »

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦτο γνωστὸν καὶ τὸ σακχαροκάλαμον καὶ τὸ ἐκ τούτου πολὺχρηστον σήμερον σακχαρον, καὶ ὁ Νέαρχος (παρὰ Στράβ. 16. 20. σ. 93.) « εἶρηκε καὶ περὶ τῶν καλάμων (τῶν ἐν τῇ Ἰνδικῇ), ὅτι ποιοῦσι μέλι, μελισσῶν μὴ οὐτῶν » Ὁ αὐτὸς δὲ Στράβων (βιβλ. 6. σ. 94) λέγει καὶ περὶ ἄλλου εἶδους μελίτος ἐν τῇ Ἰερικνίᾳ γινομένου, τὸ ὅποιον σμηνοῦργεῖται ἐν τοῖς δένδροις, καὶ ἀπορρίπτει ἀπ' αὐτῶν. Τὰ αὐτὰ δὲ λέγει καὶ ἐν τῷ 16. βιβλίῳ § 2. σ. 327. Ὁ αὐτὸς Στράβων λαλεῖ (157. § 17. σ. 216.) καὶ περὶ ἄλλου εἶδους μελίτος « ἀπὸ ἄνθους τινος ἐκ πιεζομένου » οὗτινος τὸ μελίκρατον ἔπινον συνήθως οἱ τύραννοι τῶν Τρωγλοδυτῶν. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὄλων οἱ ἀρχαῖοι ἐξῆγον (ὁ αὐτὸς 157. § 14. σ. 166) μέλι καὶ ἐκ τῶν φοινίκων, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατεσκευάζον καὶ ἄρτον, καὶ οἶνον, καὶ ἄλφιτα, καὶ ὄξος. Δ. Ν. Γ.

ΚΟΥΑΚΕΡΟΙ.

Ἡ ἀγγλικὴ λέξις Quaker σημαίνει ἀκριβῶς ἐκείνον τὸν ὅποιον ἡ χυδαία γλῶσσα ὀνομάζει παρ' ἡμῶν *τρεμουλιάρη*· διακρίνονται δὲ ἰδίως δι' αὐτῆς οὐδ' ἀπαδοὶ αἰρέσεως τινος τῆς θρησκείας τῶν διαμαρτυρουμένων, διότι αἰνοῦσι τὸν Θεὸν τρέμοντες καὶ χορεύοντες.

Φαίνεται ὅτι ἡ αἵρεσις αὕτη ἐπήγαγεν ἐκ τῆς περικοπῆς ἐκείνης τῆς θείας Γραφῆς τῆς λεγούσης ὅτι ὁ Δαυὶδ « ἀνεκρούετο ἐν ὄργανοῖς ἠρμωσμένοις ἐνώπιον Κυρίου, » καὶ ὅτι ἦν « ἀνακρουόμενος καὶ ὀρχούμενος ἐνώπιον Κυρίου. » Βασιλ. Β'. Κεφ. Στ. 14—16. Ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἂς μὴ φανῆ παράδοξος εἰς κανένα· διότι οἱ διαμαρτυρούμενοι, ὡς μὴ διατελοῦντες ὑπὸ κυριαρχίαν ἐκκλησιαστικὴν, μηδὲ διοικούμενοι ὡς ἡμεῖς ὑπὸ κανόνων καὶ νόμων ἐκκλησιαστικῶν, ὀδηγὸν μόνον ἔχουσι τὴν Γραφήν, καὶ ἐξηγοῦσιν αὐτὴν ἕκαστος κατὰ τὴν ἰδίαν ἀντίληψιν. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη καὶ τῶν Κουακέρων ἡ αἵρεσις, καὶ μυρίαί ἄλλαι, περὶ ὧν διέλαβε βιβλίον ἄξιον λόγου ἐκδοθὲν πρό τινων ἐτῶν ἐν Σμύρνῃ, οὗ τινος ὅμως ἐλησημονήσαμεν τὴν ἐπιγραφὴν. Ἡ βλάστησις τῶν αἰρέσεων τούτων ἐξακολουθεῖ καρποφόρος καὶ σήμερον ἐν τῇ ἀρκτῶτα μάλιστα Ἀμερικῇ, ὅπου ὁ ἀριθμὸς τῶν θρησκευτικῶν συλλόγων ἀνέβαινε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, κατ' ἀπαριθμησιν γενομένην ἐν Νεοεβοράκῳ, εἰς εἰκοσιδύω περίπου χιλιάδας! Δὲν εἶχεν ἄρα ἄδικον ὁ Βολταῖρος ὅταν ἔλεγεν ὅτι, « tout protestant est pape une Bible à la main, » ἕκαστος διαμαρτυρούμενος, ἔχων τὴν Γραφήν ἐν χεῖρας, γίνεται πάπας. Ὁ Δυναμέθαι δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ διαμαρτυρούμενοι εἶναι λαὸς σχολιαστῶν, καθὼς οἱ Ἕλληνας εἶναι λαὸς ὑπουργηματικῶν, εἴτε γινώσκουσιν εἴτε μὴ γράμματα.

Εἶναι περίεργος ἡ φερά τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· ὅτε τὸ πρῶτον ἡ αἵρεσις αὐτή, ἡ πολυαριθμότερα σήμερον ὄλων τῶν ἄλλων τῆς βορείου Ἀμερικῆς, κατέρυγεν ἐκεῖ καταδιωκόμενη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, ἐξωστρακίσθη διὰ νόμων αὐστηροτάτων ὡς ἀντιχριστιανική καὶ παράλογος, καὶ, τὸ παραδοξότερον, ἐξωστρακίσθη ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων, — ὑπὸ τῶν Καθάρων, — αἵτινες ἐγκατέλειπον τὴν Ἀγγλίαν καταρῶμενοι τὴν μισαλλοδοξίαν τῶν ἰδίων ὁμογενῶν! Ἐπιμωροῦντο διὰ προστίμων ἀδροτάτων καὶ αὐτοὶ οἱ μεταδιβάζοντες εἰς Ἀμερικὴν τοὺς πρεσβεύοντας αὐτὴν πλοίαρχοι, οἱ δὲ Κνωάκεροι ἐμαστιγούντο δημοστὰ, ἐφυλακίζοντο καὶ κατεδικάζοντο εἰς ἔργα ἐπαχθῆ. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπλῶς μόνον προστατευόντων αὐτοὺς ἐπεβαλλετο πολλακίς καὶ ποινή ἐξορίας, ὡς ἐπὶ κακούργων!

Ἡ παρούσα εἰκὼν παριστᾷ πῶς, ὡς εἶπομεν, δα-

ξάζουσι τὸν Θεὸν τρέμοντες καὶ ὀρχούμενοι· ἀλλ' ὀλίγαί τινες διασαφήσεις θέλουσι καταστήσει πλεονεκατάληπτον τὴν περίεργον αὐτὴν τελετὴν.

Συναθροϊζόμενοι ἀνὰ πᾶσαν κυριακὴν ἐντὸς ναοῦ ἡ καὶ εὐρυχώρου αἰθούσης κάθηται ἐπὶ θρανίων, οἱ ἄνδρες κατέναντι τῶν γυναικῶν, καὶ γόνυ πρὸς γόνυ ὡς ὁ μαγνητίζων πρὸ τοῦ μαγνητιζομένου. Ἐκαστος δὲ αὐτῶν φέρει ἐπὶ βραχίονος μανδύλιον λευκόν, καὶ περιτριβῶν πρὸς ἀλλήλους τοὺς δύο ἀντίχειρας, ἀνυψοῖ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανόν.

Μετ' ὀλίγον ἀνεγείρεται τις τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ψάλλει ὕμνον τὸν ὁποῖον ἐπαναλαμβάνουσι χοροστατοῦντες ὅλοι οἱ παρευῶντες· Μόλις δὲ τελειώσῃ ἡ ψαλμωδία, καὶ παραμερίζοντες συγχρόνως τὰ θρανία καρτάσσονται ἀνὰ δέκα κατὰ μέτωπον, εἴς περὶ τοῦ πόδας ἀπέχοντες· οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν. Συνθήματος δὲ τινος δοθέντος ἀρχίζουσιν ὅλοι νὰ προχωρῶσ,

σχιρτώντες καὶ νὰ ὀπισθοδρομῶσιν ἐνίοτε ὡς ἐὰν ἐχόμενον διχορίαν, διχορίαν διως ἀκομφον καὶ κωμικήν, ἔχοντες πάντοτε τοὺς μὲν βραχίονας συνεσταλμένους πρὸς τὸ στήθος, τὰς δὲ χεῖρας κρεμασμένας ὡς αἱ ἄρκτοι, ὅτε ἰστάμεναι ἐπὶ τῶν δύο ὀπισθίων ποδῶν χορεύουσιν.

Ἡ προκαταρκτικὴ αὕτη ὀρχηστρική γυμνασία διαρκεῖ ὥραν ἰκανήν· καθήμενοι δὲ ἐκ νέου οἱ αἰνέσαντες οὕτω τὸν Κύριον, ἀποιάσσουν τὸν ἰδρώτα αὐτῶν διὰ τῶν μανδυλίων περὶ ὧν ὠμίλησαμεν, καὶ ψάλλουσι νέον ὕμνον.

Μετὰ μικρὰν τινα ἀνάπαυσιν ἐπαναλαμβάνουσι ζωηρότερον τοὺς ὀρχηστρικοὺς αὐτῶν ἐξελεγμένους· δὲν σχιρτώντιν ἑλαφρῶς ὡς πρότερον, ἀλλὰ κρατοῦντες ὁ εἰς τοῦ ἄλλου τὰς χεῖρας τρέχουσι κυκλωτέρως περὶ πέντε

ἄνδρας καὶ πέντε γυναῖκας ἰσταμένους κατὰ δύο στοίγους καὶ ψάλλοντας ἐν μέσῳ τῆς αἰθούσης, καὶ κορυβαντιῶσι προσκροζόμενοι πρὸς τὸν ρυθμὸν τῆς ψαλμωδίας. Διαρκοῦσι δὲ καὶ ὁ χορὸς καὶ ὁ αἶνος ἐνὸς αὐτῶν διαρκοῦσι καὶ αἱ δυνάμεις τῶν ψαλλόντων καὶ ὀρχουμένων.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἐν συντόμῳ ἡ θρησκευτικὴ τῶν Κνωάκερων τελετὴ, ἡ δὲ βίος αὐτῶν λέγεται γρηγορηθέστατος καὶ ἀνυπόκριτος. Ἐπάγγελμα συνήθως ἔχουσι τὴν ἐμπορίαν, καὶ δὲν ἀναμειγνύονται πώποτε εἰς τὰ δημόσια. Διακρίνονται δὲ εὐκόλως ὄλων τῶν ἄλλων ὁμογενῶν αὐτῶν διὰ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τοῦ ἐνδύματος· διότι, οἱ μὲν ἄνδρες φοροῦσιν ἱμάτιον (ράιον) σχήματος ἀπληρωμένου καὶ πῆλον πλατύφυρον, οἱ δὲ γυναῖκες πάσης ἡλικίας, ἐσθῆτας βρα-

χειάς και στενάς, πλατυτέρας μόνον περί τους βραχιόνας. Ἡ ἐπωμίς, ἢ τὸ σάλιον αὐτῶν, ὄπισθεν μὲν εἶναι βραχεῖα, μόλις ἐφαπτομένη τῆς μέτης, ἔμπροσθεν δὲ συσταυροῦται ἐπὶ τοῦ στήθους. Ὁ πέτασος αὐτῶν ἔχει σχῆμα ἐξαλλον, πλατὺ και ἀνοικτὸν ἔμπροσθεν, στενὸν δὲ ὄπισθεν και ὁμοιάζει μᾶλλον κουκούλιαν. Τὸ ὄρασμα ὄλων τῶν ἐνδυμάτων εἶναι ἀπλούστατον και βαθύχρουν, και ὅσω πλούσια και ἂν ὦσι δὲν φοροῦσι κοσμήματα πολυτελῆ. Τὸ χρῶμα τῶν ἀνδρῶν φορεμάτων εἶναι πάντοτε μαῦρον.

Εἶπομεν ὅτι τὰ ἤθη τῶν Κουακέρων εἶναι χρηστότατα· αἱ γυναῖκες ὁμῶς, ὡς πρὸς τὴν κοσμιότητα, ὑπερβαίνουσι πάντα ὄρον λογικὸν και καταντῶσι γελοῖαι. Βῆδον ἰδίους ὄμασιν ἐν Ἀγγλίᾳ τοὺς πόδας τῶν κυμβάλων αὐτῶν περιβεβλημένους με ἀναχυρίδας ὅπως μὴ προσβάλλεται ἡ αἰδώς! Ἐρυθριῶσι και τυνοφρουοῦνται ἐάν ποτε προφέρῃ παρουσία αὐτῶν τὸ ὄνομα τῶν ποδῶν τούτων! (I-gs).

N. Δ.

ΑΛΕΚΤΩΡ.

Εἶχον τὸ ξυλογράφημα τῆς εἰκόνας ταύτης τοῦ ἀλέκτορος πρὸ ὀφθαλμῶν, και ἰτοιμαζόμεν νὰ γράψω τι περὶ αὐτοῦ, ὅτε νέος τις φίλος μου, βουλευτῆς τὸ ἐπάγγελμα, (ἀπορῶ και ἐγὼ πῶς ἔτυχε νὰ μ' ἔχη βουλευτῆς οἶλον!) καταφλεγόμενος ἀπὸ ἀκράτητον ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ἀναβῆ εἰς ἔδραν ὑπουργοῦ, δι' ἣν, ὡς πολλάκις με εἶπε μεγαλαυχῶν, παρεσκευάσεν ἐπιμελῶς ἑαυτὸν, εἰσελθὼν εἰς τὸ πενιχρὸν σπουδαστήριόν μου, και ἰδὼν τὴν εἰκόνα,

— Πῶς! ἀνέκραξε μετὰ τόνου καταφρονήσεως, τὸν πετεινὸν ἐδιᾶλεξες νὰ γράψῃς;

— Και διὰ τί νὰ μὴ τὸν διαλέξω; ἤρωτησα.

— Μπά! ἐπανελάβε ποῖος ἀφοῦ ἐξῆλθεν ἐκ κοιλίας μητρός σου, ἢ και κρίνᾳκό-

μη ἂν θέλῃς, — ἐπειδὴ αἱ ἐγγυοί, διὰ νὰ ἐνδυναμώσου, τρώγουν συνήθως πετεινοὺς, — ἐπρόσθεσε συντοραξάξας ἐλαφρῶς τὰ δύο ἄκρα τῶν χειλέων του, ἐναδρυνόμενος βεβαίως διὰ τὸ εὐφυὲς τῆς παρατηρήσεως, δὲν εἶδε, δὲν ἐγνώρισε, δὲν ἔφαγε μυριάκις κοκόρους; Νέα πράγματα νὰ μᾶς διδάξῃς, κύριε! εἰδεμὴ πετεινοὺς και κόττας . . .

Και δῖεκοψε τὴν φράσιν γελῶν και μυκτηρίζων βεβαίως τὴν ἀμάθειάν μου.

Προσποιεθεῖς ὅτι με κατήχυνεν ἡ παρατήρησις ἐνεῦστα τὴν κεφαλὴν και ἐσιώπων, ὡς ἐάν ἀνεξήτουν ἄλλο ἀντικείμενον ὁμιλίας, πραγματικῶς ὁμῶς σκεπτόμενος πῶς νὰ καταβάλω τὴν ὄρον τοῦ μέλλοντος ὑπουργοῦ.

Εὐτυχῶς ἔδραμεν εἰς βοήθειάν μου ὁ ἀγαθὸς Σωκράτης. Ὁ Σωκράτης εἶναι οἰκειότατος φίλος μου, ὅχι ὡς ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς διδασκαλίας του, (σημειωτέον ἐν παρενθέσει ὅτι ὁ νομοθέτης και μέλλων ὑπουργός μου μ' ἔλεγε μίαν ἡμέραν ὅτι ἀνέγνω τὰ συγγράμματα τοῦ Σωκράτους.) διότι εἰς τί χρησιμεύει αὐτῇ σήμερον μετὰ τὴν γέννησιν και τὴν διάδοσιν τῆς μυθιστορίας, ἀλλ' ἐκ τῆς γειτονίας τῆς κατοικίας μου πρὸς τὴν φυλακὴν του. Ποσάκις τὸν κατέκρινα διὰ τί νὰ μὴ δραπετεῦση, ἀφοῦ ἐγνώριζεν ὅτι ἡ καταδίκη του ἦτο ἀδικος, και τοι γενομένη διακοσίαις ὀδοσηκονταμῖα πλείοσι ψήροις τῶν ἀπολιουσῶν! Μήπως τὸ προσημαῖνον τα μελλοντα δαιμόνιον του, προῖδόν ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἐμελλον νὰ ἀναδειχθῶσι τόπος ἀμνηστῶν, τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ περιμεῖνῃ και αὐτὸς ἀμνηστῶν;

Ὁ Σωκράτης λοιπὸν, εὐγνωμοσύνην φερόμενος, διότι μόνος ἔσως μετὰ τῶν ἀπογόνων του Ἀθηναίων ἐπισκέπτομαι ἐνίοτε τὸ δεσποτήριόν του, διετκέδασε τὴν ἀμνηχανίαν μου, ἐπενθυμίσα με τὸν μετὰ αὐτοῦ και τοῦ Γλαύκωνος διάλογόν του.

— Ἡ σημερινή σου ἐπίσκεψις, εἶπον πρὸς τὸν μέλλοντα ὑπουργόν, μ' ἐπρηγέτησεν ὑπὲρ ποτε, ἐστὶ ἐχω ἀνάγκην ἀναπόφευκτον τῆς συνδρομῆς τῶν φώτων σου.

Ὁ μέλλων ὑπουργός ἐκαλοκᾶθησεν ἀμ' ἀκούσας με ἐπικαλούμενον τὰ φῶτά του.

— Ἐξέυρεις, ἐξηκολούθησα, ὅτι πρὸ χρόνων ζῶ μακρὰν τῶν

πραγμάτων, καί, τὸ χειρότερον, ζῶ ὡς ἀληθῆς ἐρημίτης, χωρὶς ποτε νὰ ἐξετάζω περὶ αὐτῶν, χωρὶς νὰ ἀναγινώσκω ἐφημερίδας, καὶ ἐπομένως χωρὶς νὰ γνωρίζω περὶ αὐτῶν παρὰ ὅ,τι πρὸ ἐπτὰ ἐτῶν ἐγνώριζα καὶ ὁμῶς ἔκτοτε πόση διαφορά! . . .

— Πόση πρόοδος, λέγε, ὑπέλαβεν ἐντόνως δικόφας με ὁ νομοθέτης. Σὲ βεβαιῶν, ἀδελφέ, εἰς δύο περιόδους μ' ἔκλεξεν ὁ λαὸς τῆς ἐπαρχίας μου νόμιμον ἀντιπρόσωπόν του, καὶ δούκις τύχη νὰ φυλλολογήσω τὰ πρακτικὰ τῆς βουλῆς, θυμαζῶ, — ἐπρόσθεσε μ' εὐστροφίαν γι' ὡς ἀπαρᾶδιγματιστον, — πόσους νόμους ἐσυντάξαμεν, πῶς ἐτακτοποιήσαμεν τὰ οικονομικὰ τοῦ Κράτους, τὸν στρατὸν, τὰ δικαστήρια, τὴν ἐκκλησίαν, εἰς ἓνα λόγον ὅλους τοὺς κλάδους τῆς δημοσίου ὑπηρεσίας!

— Περὶ αὐτῶν ἔχω ἴσα ἴσια νὰ σὲ ζητήσω πληροφορίας διότι, ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ, ὁμοιάζω τὸν Ἐπιμενίδην, (ἴσως διότι ὑπῆρξα μίαν φοράν ἀντιπρόσωπος τῶν Κρητῶν,) ὁ ὁποῖος ἐκοιμήθη πενήτηντα καὶ δύο χρόνους, καὶ ὅταν ἐξύπνησεν εὗρηκεν ἄλλον κόσμον ἐνῶ σὺ προετοιμάζεσαι, ὡς τσακίς με εἶπες, νὰ τεθῆς ἐπὶ ΚΕΦΑΛΗΣ τῶν πραγμάτων, καὶ ἔχεις παντοίας γνώσεις.

— Ἐννοεῖται, ἀπεκρίθη κομψευόμενος ὁ μέλλων ὑπουργός.

— Δὲν ἀμφιβάλλω, ἐπανελάθον, ὅτι γινόμενος ὁ πουργός, καὶ τοὺς φίλους σου θὰ ὠφελήσης, καὶ τὸν πατρικὸν οἶκον θὰ τιμήσης, καὶ τὴν πατρίδα θ' αὐξήσης, καὶ σὺ θ' ἀποκτήσης ὑπόληψιν εὐρωπαϊκὴν

Ταῦτα ἀκούων ἐμεγαλύνετο ὁ μέλλων ὑπουργός, καὶ ἀνυπόμονος ἐπερίμενε ν' ἀκούσῃ καὶ ἄλλα.

— Πρὸ πάντων ὁμῶς ἐλπίζω ὅτι θὰ καταβάλῃς πολλοὺς ἀγῶνας εἰς τὸ νὰ ὠφελήσης τὴν πατρίδα.

— Ἐννοεῖται, ἀγαπητέ . . . τὴν πατρίδα καὶ ἐλαμποκόπουν οἱ ὀφθαλμοί του.

— Εἶπέ με λοιπὸν, σὲ παρακαλῶ, ποία θὰ ἦναι ἡ πρώτη εὐεργετικὴ πράξις σου δι' αὐτήν;

Καὶ ἐπειδὴ ὁ μέλλων ὑπουργός ἐσιώπα ἀπορῶν τι ν' ἀποκρεθῆ,

— Νομίζω, ἐξηκολούθησα, ὅτι καθὼς ὁπύταν ἐπιθυμῆ τις ν' αὐξήσῃ τὸν οἶκον φίλου του, ἐπιχειρεῖ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν πλουσιώτερον, οὕτω καὶ σὺ θὰ φροντίσης νὰ πλουτίσῃς τὴν πατρίδα.

— Ἐννοεῖται, φίλε μου, αὐτὸ ἤθελα κ' ἐγὼ νὰ σὲ εἰπῶ.

— Τότε λοιπὸν θ' αὐξήσης τὰς δημοσίας προσόδους.

— Ça va sans dire, με ἀπεκρίθη γαλλιστὶ κατὰ τὸν ἀθηναῖον συρμόν.

— Εἶπέ με λοιπὸν, σὲ παρακαλῶ, ποῖαι εἶναι αἱ σημεριναὶ πρόσοδοι, καὶ πόθεν ἄλλοθεν νομίζεις νὰ προσπορισθῆς νέας;

— Εἰς ταῦτα, φίλε μου, θὰ ἐπιστήσω συντόμως τὴν προσοχὴν μου, ἅμ' ἀναβὰς εἰς τὴν ἑδραν τοῦ ὑπουργοῦ.

— Περὶ δὲ τῶν δημοσίων ἐξόδων ὁποῖαν ἰδέαν ἔχεις θὰ τὰ ἰσοσταθμῆσῃς με τὰ ἔσοδα;

— Μόνον νὰ τὰ ἰσοσταθμῆσω! θὰ ἔχω καὶ περισσεύματα.

— Πόθεν; παρακαλῶ.

— Ἀπὸ τῶν πολεμίων.

— Θαυμάσια! εἴναι ἰσχυρότερος αὐτῶν εἴναι ὁμῶς εἶναι αὐτοὶ ἰσχυρότεροί σου, τότε θὰ χάσης καὶ ὅ,τι ἔχεις. Διὰ τοῦτο βέβαια θὰ ἤξεύρεις καὶ πόση εἶναι τῶν ἐχθρῶν ἡ δύναμις.

— Πολλάκις ἠθέλησα νὰ τὸ μάθω πλὴν ἤξεύρεις ὅτι οἱ φυσικοὶ μας ἐχθροὶ δὲν ἔχουν ἀκριβεῖς στατιστικὰς, καὶ ἐπομένως δὲν ἠμπορεῖ τις νὰ λάβῃ ἀποχρώσας πληροφορίας.

— Ἄς ἦναι! εἶπέ με ἐν τοσοῦτῳ, ἕως πόσον στρατὸν πρέπει νὰ ἔχωμεν διὰ νὰ προσυλαττώμεθα ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ληστῶν, καὶ πόσην δύναμιν ναυτικὴν, καὶ ἂν ἐν καιρῷ πολέμου μᾶς ἀρχῆ ὁ ἐγγχώριος σῖτος, καὶ πῶς πρέπει ν' ἀσφαλίσωμεν τὰ θρία μας . . .

Τὸ πρῶτον τοῦ νομοθέτου καὶ μέλλοντος ὑπουργοῦ ἐγείνεν ἐν τοσοῦτῳ κατακόκκινον, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐχαμηλώθησαν ἐπὶ μικρόν· ἀλλ' ἡ σιγή τις του ὑπερενίκησε.

— Τώρα ἐννοῶ, με εἶπε, κύριε! διότι ἐζήτησα νὰ σ' ἀποτρέψω ἀπὸ τὸ νὰ γράψῃς περὶ πετεινοῦ, ἠθέλησες νὰ μ' ἐκδικηθῆς καὶ νὰ μ' ἀποδείξῃς τάχα ὅτι δὲν γνωρίζω τὰ ἰδιώματά του ὅσα διὰ πετεινοῦς, κύριε . . . ἐπᾶνω εἰς τὰ δάκτυλά μου . . .

— Σὲ ἠρώτησα, εἶπον διακόφας αὐτὸν ἀποτόμως, διὰ πράγματα τὰ ὁποῖα μ' ἐβεβαίωσας πολλάκις ὅτι ἐμελέτησας ἐπιμελῶς προετοιμάσας σεαυτὸν διὰ νομοθέτην καὶ ὑπουργόν, καὶ δὲν ἤξευρες τίποτε; καὶ πῶς ἤξεύρεις τὰ περὶ πετεινῶν, τοὺς ὁποῖους ἠρέκσθη; μόνον νὰ τρώγῃς . . .

Ἄλλ' ὁ καλὸς μου μετ' ὀλίγον μέλλων ὑπουργός ἀνοίξας τὴν θύραν μου ἐγείνεν ἄφαντος.

Πρὸς τί, θέλετε βεβαίως μ' ἐρωτήσῃ, κύριοι ἀναγνώσταί, τὸ διεξοδικὸν τοῦτο προοίμιον; τί μᾶς διδάσκει περὶ ἀλέκτορος; Δὲν ἀνέφερε κἄν, ἀφοῦ ὠμίλησε περὶ Σωκράτους, τοὺς πτερυξαμένους ἀλεκτρυόνας τοῦ κούρεως Μίδου, τοὺς ὁποῖους δεῖξας ὁ σοφὸς τῶν Ἀθηνῶν εἰς Ἰφικράτην τὸν στρατηγὸν ἐπῆρε τὸ φρόνημα αὐτοῦ, ἢ καὶ τὸν θυσιασθέντα παρ' αὐτοῦ ἀλεκτρυόνα ὅτ' ἐπρόκειτο νὰ πῆ τὸ κῶνειον.

Τὸ προοίμιόν μου, ἀποκρίνομαι, κύριοι ἀναγνώσταί, δὲν σᾶς διδάσκει τίποτε περὶ ἀλέκτορος· εἶναι, ἂν θέλετε, ὡς προοίμιον στερεότυπον τὸ ὁποῖον κολλῶσιν οἱ ἱεροκλήρικες ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπικηδείων λόγων των, εἴτε προσαρμόζεται εἴτε μῆ. Ἐχει ὁμῶς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ σᾶς προδιαθέσῃ ὥστε νὰ μὴ φερθῆτε ὡς ὁ μέλλων ὑπουργός, καταφρονοῦντές τὸ ἄρθρον μου ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιγραφῆς. Πετεινὸν καὶ σεις κ' ἐγὼ ἐφάγαμεν πολλάκις ἐξητάταμεν ὁμῶς καὶ τὰς ἰδιότητάς, καὶ τὸν ἐμπόλεμον, ἢ καὶ τὸν συμβολικὸν χαρακτήρα του. Ὁμολογήσατε, κύριοι, ὡς τ' ὁμολογῶ κ' ἐγὼ ἐν κατανύξει, ὅτι πολλὰ τῶν πραγμάτων ἄτινα βλέπομεν, ἀκούομεν, γεύομεθα, ὁφραϊνόμεθα καὶ ἐγγίζομεν καθ' ἑκάστην, ἀποροῦμεν πῶς νὰ τὰ ἐρμηνεύσωμεν, διότι, ἀναζητοῦντες τὰ δυσκολώτερα, ἀμε-

λοῦμεν νὰ μελετήσωμεν τὰ πρό ποδῶν. Ἐγὼ, παραδείγματος χάριν, ἀναγινώσκω ἐνίοτε τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Καντίου, καὶ ὡς ἐγγίστεν ἐμβατεύω εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ· καὶ ὁμως, ποτέ μου δὲν ἔμαθον νὰ εὑρίσκω τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν γίνεται νέα σελήνη· ἐνῶ ἡ μάμμη μου, ἥτις μόλις ἀνεγίνωσκε, δὲν ἐνθυμοῦμαι ὁποῖους ὑπολογισμούς ἔκαμνε μὲ τὰ δάκτυλά της, καὶ εὑρίσκειν ἀκριβέστατα τὴν ἐποχὴν ὡς εἴη ἤτο καθηγητῆς ἀστρονομίας. Ἀκούσατε λοιπὸν τὰ ὀλίγα ὅσα θέλω σᾶς εἰπεῖ περὶ τοῦ κατοικιδίου ἀλέκτορος, ὅχι ὅπως τὰ ἔγραψα ἐγὼ, ἐπειδὴ φυσιολόγος δὲν εἶμαι, ἀλλ' ὅπως τὰ ἀντέγραψα ἀπὸ ἄλλου ἐπιστήμονας, καὶ ἴσως μάθετέ τι νέον. Δὲν θέλω σᾶς ὀμιλήσει οὔτε περὶ τῶν δακτύλων, οὔτε περὶ τῶν οὐρῶν, οὔτε περὶ τῆς διαίτης, αὐτῶν ὅχι μόνον διότι δὲν εἶμαι ὄρνιθολόγος, ἀλλὰ καὶ διότι, ἄλλοι μὲν ἔχουσι τέσσαρας ὀφθαλμούς, ἄλλοι δὲ πέντε, ἄλλοι εἶναι οὐροφόροι καὶ ἄλλοι κολοβοί, ἄλλων τὰ πτερὰ στολίζουσι μόνον τὸ σῶμα, ἄλλων δὲ καταβαίνουν καὶ μέχρι τῶν δακτύλων αὐτῶν, ἄλλοι πρῶγουσι κριθὴν καὶ ἄλλοι ὀρέγονται σκωλήκων, καὶ χαλίκων προσέτι τοὺς ὁποίους γωνεύουσιν ἀκόπως. Δὲν θέλω ἐπισῆσαι σᾶς: εἰπεῖ οὔτε ὅτι ἔχουσι τὸ βᾶδισμα ἀρβενωπὸν καὶ μεγαλοπρεπές, ἢ τὸ βλέμμα εὐτόνον καὶ ὑπεροπτικόν, ἢ ὅτι ὅταν κοιμῶνται κρατοῦσι τὸν ἕνα τῶν ποδῶν ὑψηλὰ, οὔτε ὅτι ὁ μηρός ἐφ' οὗ συνήθως ἀναπαύουσι τὸ σῶμα εἶναι παχύτερος τοῦ ἑτέρου, καὶ διὰ τοῦτο τὸν προτιμῶσιν οἱ κοιλιοδούλοι, διότι καὶ αὐτὰ ὅλα τὰ γνωρίζετε. Ὅτι ἴσως ἀγνοεῖτε εἶναι τὸ, διὰ τί ἔχουσι ἀρβενωπὸν καὶ μεγαλοπρεπές τὸ βᾶδισμα, καὶ εὐτόνον καὶ μεγαλοπρεπές τὸ βλέμμα; Γάχα διὰ νὰ ἐκφοβίσωτι κανένα;

Τοῦτο, κύριοι ἀναγνώστται δὲν εἶναι πιστευτὸν· διότι, ποῖος φοβῆται ἕνα πετεινόν; — Ἡ αἰτία λοιπὸν; — Ἡ αἰτία εἶναι ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰς πολυαριθμούς κατοίκους τοῦ γαρμενίου του· διότι καὶ αὐταί, καθῶς, ἂν δὲν λανθάνωμαι, καὶ τῶν ἀνθρώπων αἱ γυναῖκες, αἰθάνονται μίαν τινὰ κλίσιν ἢ συμπαθειαν πρὸς τοὺς ὠραίους καὶ γενναίους ἀλέκτορας.

Ἀλλὰ μὴ νομίζετε ὅτι μόναι αἱ ὄρνιθες νοστιμούνται τῶν ἀλέκτορα καὶ αὐτὸς, μάλιστα πολὺ πλέον ἐκεῖνων, τὰς νοστιμύεται, καὶ τὰς περιποιεῖται, καὶ τὰς θωπεύει ὡς ἄλλος φιλέως καὶ φιλογύνης νεανίας τῶν Παρισίων. Τὰς προσπατεύει, τὰς προσκαλεῖ εἰς τὸ γεῦμα, καὶ δὲν ἀπτεται εὐχαριστως τροφῆς εἴμη ἀποῦ συμπαραλαβῆ καὶ τυχῆται συνδαιτυμόνας, εἴη δὲ ποτε χωριστῆ ἀπ' αὐτῶν διδοὶ σημεῖα προσηνῆ λύπης. Τὴν ἐρωτῆσιν ταύτην φιλοφροσύνη μαρτυροῦσι καὶ αἱ διάφοροι τόνοι τῆς φωνῆς· μεθ' ὧν ἀποτεινεται πρὸς ἑκάστην τῶν γυναικῶν του· διότι, καὶ τοὶ ἀληθῆς σουλτάνοι, ἀγαπᾶ μὲν ὅλος, προτιμᾷ δὲ μίαν ἄλων τῶν ἄλλων, καὶ ἀπειλεῖ μὲν αὐτὰς εἴη ποτε ὑπαπτευθῆ ἀπιστίαν, δὲν τὰς κωκυμεταχειρίζεται ὅμως πώποτε.

Δύνασθε, κύριοι φιλέωτες, νὰ καυχῆθητε ὅτι ἔχετε τὰ προτερήματα ταῦτα τοῦ πετεινοῦ.

Μισῶ ἐκ φύσεως τὴν ζήλοτυπίαν τῶν ἀνθρώπων εἶναι πάθος προκαλεῖν ὡς ἐπὶ τῷ πολὺ ὅτι σκοποῦ

ἔχει νὰ προλάβῃ· ἀλλ' ἡ ζήλοτυπία τοῦ ἀλέκτορος δὲν με ταράττει· διότι, εἴη ποτε εἰτρωρήσωιν ἄλλοι ὁμοφυεῖς του εἰς τὸν γυναικωνίτην του, δὲν διαχέει τὸν ἰὸν τοῦ πάθους του, ὡς τὰ λογικὰ ὄντα, κατὰ τῶν γυναικῶν του, καὶ ἂν αὐταὶ ὑποδεχθῶσιν, ὡς συμβαίνει κατὰ δυστυχίαν συνήθως, μὲ ὄμμα ἰλαρὸν τοὺς νεήλυδας, ἀλλ' ἐφορῶν κατὰ τῶν παρεστάτων, τὸ βλέμμα ἔχων φλογερὸν καὶ τὰ πτερὰ ἀνωρθωμένα, ἀγωνίζεται νὰ τοὺς καταβάλῃ. Φαντάσθητε τὴν ὁδὸν του, εἴη ποτε θριαμβεύσωσιν οἱ ἀντίπαλοι! . . . Ἐν ῥιπῇ ὀρθαλμοῦ στερεῖται καὶ γυναικῶν, καὶ γυναικωνίτου, καὶ νεύων κατηρηγμένους καὶ περιλυτοὺς τὴν πρὸ μικροῦ ἀγέρωχον καὶ ἐπλημένην κεφαλὴν, ἀτέρχεται. . . . διὰ νὰ καμῆ ὁμως καὶ αὐτό, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὅτι τὸν εἰκαμῶν.

Ἄλλ' ἡ εὐγενὴς αὐτῆ ζήλοτυπία ἔχει καὶ τινα ὑποδιαίρεσιν εἰς ἄκρον τῶν ἄγειν καὶ ἀποτρόποιον ὀρμώμενοι ἀπὸ περιφιλανθίαν ἀκατονόμαστον φρονέουσι τοὺς νεοσσούς τῶν γυναικῶν των, διὰ ν' ἀπαλαύσουσι μόνον αὐτοὶ τῆς συμπαθείας τῶν μητέρων!

Τοῦ ἀλέκτορος τὸ φιλοπόλεμον καὶ ἀνένδοτον ἐπίτιμον πολλὰ ἔθνη ἄρχαῖα, ὡς οἱ Ῥόδιοι, οἱ Περγαμοῦοι, καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀθηναῖοι. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶχον θεοπίσει καὶ ἐορτὴν καθ' ἣν ἐτελοῦντο ἀλεκτορομαχίαι.

Ἄλλὰ καὶ σήμερον τῶν ἀλεκτορομένων αἱ μάχαι κατατάσσονται, παρὰ ταῖς Ἀγγλοῖς ἰδίως, μεταξὺ τῶν ἀσπαστατέων ἐντροφημάτων, καὶ πανηγυρίζονται καὶ διὰ στοιχημάτων. Γνωστὴ εἶναι ἡ ἐλευθερία οὕτως εἰπεῖν, κλισίς τοῦ Βρετανικοῦ ἔθνους πρὸς τὸ στοιχηματίζειν ἀγχιζοῦσιν ἀπὸ τοῦ πηδύματος τοῦ φύλλου (1) καὶ καταπῶσιν εἰς αὐτὴν τῶν ἀνθρώπων τὴν ζωὴν. Μετὰ τὴν ἐν Νεοκαστρῶ ναυμαχίαν τὴν σώσανταν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀπερὰ στοιχίματα ἐγένετο ἐν Λονδίῳ τῶν μὲν ἐπιτυχευμένων ὅτι αἱ τρεῖς σύμμαχοι Δυνάμεις ἤθελον ἀποδοκιμάσει τὴν διαγωγὴν τῶν παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ Κυβερνήσει πρέσβεων των, τῶν δὲ ἀξιοῦντων τὰ ἐναντίον. Ἀλλοτε, περὶ τὰς εἰς Γάμψαν ἐκρούαζες ζητῶν βίαιαν πῆλθον· μέγα συνέβησε περὶ τὴν ὄχθην. Ἐνῶ δὲ ἐπαλαίε πρὸς τὸ ἀκατάσχετον βεῦμα, πολλοὶ τῶν βεχτῶν ἐστοιχηματίζον εἴη ἤθελον σωθῆ ἢ ὄχι!

Αἱ ἀλεκτορομαχίαι εἶναι λοιπὸν ἐν Ἀγγλίᾳ θέαμα περισπούδαστον ὅχι κατώτερον τῶν ἵπποδρομιῶν. Ἐάν

(1) Πρακτικῶς τὸ ἀναγνώστην νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἀνεφάρτε τὸ πηδύμα τοῦ φύλλου, διὰ τὴν ἰσχυρὰν καὶ εὐτελεῖ τῶν ἀντικειμένων· διὰ πολλὰκις στοιχηματίζουσι οἱ Ἀγγλοὶ. Ἴδον αὐτὸς ἐγὼ ἰδίως ὀφθαλμοῖς ἐν Λονδίῳ, φύλλους ἐξσηκημένους περὶ διαφόρους γυναικείας, καὶ Ἀγγλοὺς στοιχηματίζοντας τὴν αὐτῶν θέλει καταγχεῖναι. Φύλλοι εὐφυροὶ διὰ λεπτοτάτων τοιγῶν κεφαλῆς· ἀμάρξας καὶ κλισία πλησίον, καὶ ἄλλοι, καὶ οὐκ ὄντες μάλιστα, καὶ καθήμενοι καθέστωσι κηλίγγου, φύλλοι ὑπαντιάζοντες περὶ τῶν ἄλλων ἔχον ἀνὰ γείρας χροῖα ὡς εἴη ἐπαίξιν, καὶ φύλλοι ἐσηκημένοι ὄχι γὰρ μουσικὰ, ἄλλος αὐλὸν, ἄλλος λύραν, καὶ ἄλλος κύμβαλον. Ἡ ἀνάγκη μόνη ἐγένετο τὸ μὴ ἄλλως καὶ ἀπρὸς τοῦτο εἶδος τῆς βίαιον καὶ ἀπὸ τοῦ οὐραίου ἀπὸ τοῦ οὐραίου ὡς κατασπίκτων βραχίωνων του, καὶ τοὺς διατρέφει ὡς κέρην ὀφθαλμοῦ ἐν τῷ ἀγγεῖον ὕδατων. Εἰς εἰς αὐτῶν εἶχον ἡλίαν εἰκοσιῶτον μῆνον, ὡς μὲ εἰπεῖν ὁ φύλλοις· ἐκβροχόμενος ἐπὶ τῇ φύλλοις του ἐπιπέριξ.

ὁ βουλευτὴς μου ἔβλεπεν εἰς τὸ **Royal Cockpirt** τὴν ἡμέραν τῆς μάχης πόσα σμήνη συσσωρεύονται, καὶ συμπιέζονται, καὶ παραγκωνίζονται διὰ νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὸ ἀλεκτρονικὸν ἐκεῖνο τέμενος, καὶ πόσον χειροκροτοῦνται καὶ βραβεύονται οἱ κύριοι τῶν νικητῶν, αὐτὸς, οὐτινος ὁ ἐνθουσιασμός ἐξάπτεται καὶ διαπυροῦται ἢ φαντασία δσάκις, διαχέων τὸν χρυσορῥόαν νεῖλον τῆς εὐγλωττίας του, βλέπῃ πλήρη τὰ θεωρεῖα τῶν ἀκρατῶν, φοβῶμαι μὴ ἤθελεν ἀποφασίσῃ νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ νομίμου ἀντιπροσώπου τῆς ἐπαρχίας του εἰς διατροφεὰ πετεινῶν. Καὶ σημειωτέον ὅτι δὲν ἤθελε μείνει ὀρφανός καὶ σταδίου βουλευτικῆς συζητήσεως· διότι ὑπάρχουσι πολλὰ συγγράμματα περὶ ἀγωγῆς, περὶ ἐξασκήσεως, καὶ περὶ διαίτης τῶν μαχητῶν τούτων πραγματευόμενα, καὶ σύνταγμα ὀγκωδέστερον τοῦ ἡμετέρου, περιέχον τοὺς νόμους, τὰς διατάξεις, καὶ τὰ ἔθιμα καθ' ἃ πρέπει νὰ γίνωνται αἱ μάχαι!

Ἄλλ' ὁ ἀλέκτωρ δὲν χρησιμεύει μόνον ὡς ἀντικείμενον τέρψεως καὶ κέρδους, ἀλλὰ καὶ ὡς σύμβολον ἀνδρείας, καὶ εὐσταθίας, καὶ προσοχῆς ἀγρύπνου. Οἱ Δάρδανοι, ἔθνος ἀρχαῖον τῆς Μοισίας, ἐπέστερον δι' αὐτοῦ τὰς πολεμικὰς τῶν σημαίας, ἐπὶ δὲ τῶν νομισμάτων ἐχάρασσον ἀλεκτρονίας ἀλληλομαχομενούς. Οἱ προπάτορές μας, οἱ Ἕλληνες, ἐτίμων καὶ αὐτοὶ τὸ ὄρειον τοῦτο, καὶ ὁ Ἄρης, ἡ Ἐννυῶ, ἡ Ἀθηναῖα. καὶ ὁ Ἑρμῆς, ἀλέκτορας εἶχον ὑπαπιστάς.

Τάχα διὰ μόνον τὸν λόγον τοῦτον τὸν παρεδέχθησαν καὶ οἱ Γάλλοι ὡς σύμβολον ἐθνικόν; (1) τοῦτο τούλαχιστον φρονοῦσι πολλοί, ἐγὼ ὅμως πιστεύω ὅτι ὑπάρχει καὶ δεύτερος· οἱ Γάλλοι δὲν εἶναι μόνον ἀτρόμητοι, ἀλλὰ καὶ φιλέρωτες, καὶ φιλογύναιοι, καὶ κομψοπρεπεῖς· ὁ ἀλέκτωρ δὲν ἀντιπροσωπεύει ἀξίως καὶ τὰ προτερήματα ταῦτα;

Ἄρῳ ἐτελείωσα τὸ παρὸν ἄρθρον μου, παρετήρησα ὅτι ὀλιγώτερα εἶπον περὶ ἀλέκτορος καὶ πλειότερα περὶ τοῦ βουλευτοῦ. Ν' ἀλλάξω λοιπὸν τὴν ἐπιγραφὴν καὶ νὰ γράψω *Βουλευτῆς ἀντὶ Ἀλέκτωρ*; Καὶ τί νὰ γείνη τότε ἡ εἰκὼν; Ὁ νεώτερός μου υἱὸς διέλυσε τὴν ἀπερίαν μου· ἔγραψες, μὲ εἶπε, πρὸ ὀλίγου ὅτι ὁ πετεινὸς εἶναι καὶ τῆς ἀγρυπνίας σύμβολον· ἀλλὰ καὶ ὁ βουλευτὴς, ὡς νομοθέτης, δὲν πρέπει νὰ κοιμᾶται παννύχιος. Ἄρες λοιπὸν τὸν πετεινὸν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ βουλευτοῦ.

Καὶ ἤκουσα τὴν γνώμην του.

N. Δ.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΥ.

Ὅταν ἀσχήμονες ψευδολογίαι περὶ ἀνυπάρκτων ἀνακαλύψων ἀσυστόλως διαδίδονται παρ' ἡμῖν, ὕβριν εἰς τὸ ἔθνος προστρίβουσαι, καὶ πάντα φίλον τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας βαθέως λυποῦσαι, θέλει, ἐλπίζομεν, φανῆ εὐπρόσδεκτος ἀγγελία εἰς τοὺς φιλόλογους ἢ τοῦ ἔκλουθου πολυτίμου καὶ φερεγγύως μαρτυρουμένου εὐρήματος.

Ὁ Ἄγγλος Κ. Ἄρδην ἠγόρασεν ἐν Ἰανουαρίῳ 1847 παρ' ἐνὸς Ἀραβῶ ἐν Γουρνάλ (τῷ δυτικῷ τμή-

ματι τῶν Λιβυκῶν Θηβῶν), πάπυρον, ὃν οὗτος ἐθεβαίου ὅτι εὔρεν ἐντὸς τάφου, κεκλεισμένον εἰς θήκην ξυλίην. Ὁ πάπυρος ἔχων μῆκος 12. ποδῶν, εἶναι ἄριστα διατετηρημένος, πλὴν τῆς ἀρχῆς, ἣτις εἶναι ἑλλειπής, καὶ περιέχει 49 σελίδας ὄρειοτάτης Ἑλληνικῆς γραφῆς, ὧν ἐκάστη ἔχει μῆκος μὲν 7, πλάτος δὲ δύο δακτύλων, καὶ σύγκειται κανονικῶς ἐξ εἰκοσιεπτὰ γραμμῶν. Τὸν πάπυρον τοῦτον παρουσίασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Λονδίνου ὁ Γραμματεὺς αὐτὸς, μετὰ κριτικῆς ἐπιστολῆς τοῦ σοφοῦ Κ. Βιργίου, ὅστις. παρὼν εἰς τὴν συνεδρίασιν, ἔδωκε καὶ προφορικὰς περὶ αὐτοῦ ἐξηγήσεις. Μετὰ τὰς πρώτας δεκαεξὶ σελίδας ἐπεταί ὁ τίτλος α' Ἀπολογία Λυκόφρονος. Τοῦ δὲ δευτέρου καὶ ἐντελεστέρου μέρους, προηγεῖται, ταχυγραφικῶς γεγραμμένος, ὁ τίτλος: α' ὑπὲρ τῆς Εὐξενίππου γραφῆς κατὰ Πολυεύκτου. Ὁ πρῶτος παράγραφος τοῦ δευτέρου τούτου μέρους ἀναφέρει γνωστὰς τινὰς περιστάσεις τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων, ὅταν τὴν ἐσχάτην ἠγωνίζοντο πάλιν κατὰ τῶν Μακεδόνων, περιέχει ὅμως καὶ τινὰς νέας πληροφορίας. Τοῦ πάπυρου τούτου ἡ δημοσίευσις θέλει ἀναμφιβόλως διευκρινίσει διάφορα τῆς πολιτικῆς διαγωγῆς τῶν Ἀθηναίων κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν. Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἐξετάσεως τοῦ ἀξιολόγου χειρογράφου τούτου, φαίνεται ὅτι περιλαμβάνει δύο ἀπολεσθέντας λόγους τοῦ Ὑπερίδου, ὧν ὁ εἷς εἶναι κατηγορία τοῦ Εὐξενίππου, τῆς ἀντιμακεδονικῆς φατρίας, ἣν ὑπεστήριζεν ὁ Πολυεύκτος, συμπροσβευτῆς τοῦ Δημοσθένους πρὸς τὸν Φίλιππον, καὶ συγκατηγορηθεὶς ὡς δωροδοκηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρπάλου. Ἐκ τῆς ἱστορίας οὐδὲν γνωρίζομεν περὶ τοῦ Εὐξενίππου, ἐκτὸς ἂν εἶναι αὐτὸς τῷ ἐπωνύμῳ ἄρχοντι τοῦ 305 ἔτους π. χ. (Ὀλ. 107, 3). Λυκόφρονας δὲ ἀναφέρει πολλοὺς ἢ ἀττικὴ ἱστορία τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀναμιγέντας εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα καὶ εἰς τὰς φατρίας. Ὁ δὲ καθ' οὗ ἐγένετο ἡ κατηγορία, καὶ ὑπὲρ οὗ ἐγράφη ἡ παρούσα ἀπολογία, εἶναι ἴσως ὁ πατήρ τοῦ ῥήτορος καὶ πολιτικοῦ Λυκούργου.

Ἡ ἀκαδημία ἔκρινε τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἀξιὸν μεγίστης προσοχῆς, καὶ ὡς ἐνδιαφέρον τὴν φιλολογίαν ἐν γένει, ἀπεφάσισεν, ἅμα ἀποπερατώσασα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐξετάσεις, νὰ τὸ δημοσιεύσῃ ἀνευ ἀναβολῆς. Γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ Κ. Ἀρβίς ἐπρόσφερεν εἰς τὴν αὐτὴν ἀκαδημίαν λαμπρὸν χειρόγραφον τοῦ Ὑπερίδου, πολὺ πληρέστερον τῶν μέχρις ἐκείνου γνωστῶν, καὶ ὅτι βοηθεία αὐτῆς αὐτὸς μὲν ἐδημοσίευσεν πανομοιότυπον αὐτοῦ διὰ τῆς λιθογραφίας, τὸ δὲ κείμενον ἐξέδωκεν ὁ Κ. Βαβιγκτών.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑΝ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΑΣ (1)

Ἡ Γιβραλτάρη πρὸ τινῶν ἐτῶν εἶχε καταστῆ γενικὴ ἀποθήκη τῶν προϊόντων τῶν δύο Κόσμων, διότι, κειμένη κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῶν Ἑρακλείων στεγνῶν, ὑπάρχει ὡς κλεῖς τῆς εἰσόδου καὶ ἐξόδου τῆς μεταξὺ τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Συγκοινωνίας. Τὸ ἐμπόριον ἤκμαζεν, ὁ δὲ χρυσὸς ἦτο διε-

(1) Καθιερώθη ὡς σύμβολον ἐθνικὸν διὰ τὴν σύμπτωσιν ἀπλῶς τῶν δύο λατινικῶν λέξεων, gallus, ἀλέκτωρ, καὶ gallus, Γαλάτης.

(1) Καὶ τῆς παρούσης διατριβῆς συγγραφεὺς εἶναι ὁ αὐτοῦς υἱὸς τῶν Σπετσῶν, ὁ γράψας τὸ περὶ Μογαδόρης ἄρθρον. Ἴδε Πανθ. φυλ. 31.

σπαρμένος ἀπὸ τοῦ πλουσίου μέχρι τοῦ πένητος. Δυστυχῶς ὁμως σήμερον εὐρίσκεται εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν, καὶ καθ' ἑκάστην οἱ κάτοικοι μετακοῦσιν εἰς ἀπώτερα μέρη, πρὸς πορισμὸν τοῦ ἐπιουσίου. Ἡ διατηροῦσα ἄλλοτε πρωτίστη αἰτία τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀκαίαν κατάστασιν, ἢ το ἢ διὰ τῶν Ἰσπανῶν ἐνεργουμένη λαθρεμπορία ἀπὸ Γιβραλτάρης καθ' ὅλην τὴν Ἰσπανίαν. Ἀλλὰ σήμερον διεκόπη ἐντελῶς, διότι ἡ λαθρεμπορία ἐγένετο τότε διὰ πλοίων ἰστιοφόρων, ἐνῶ ἐξ αἰτίας τῶν ἀτμοπλοίων, καθίσταται πλέον ἀδύνατος.

Ἡ Γιβραλτάρη εἶναι ὑψηλὸς βράχος, πανταχόθεν ἀπότομος, ἐκτὸς μικροῦ ἐπιπέδου πρὸς τὸ μέρος τῆς πόλεως, ὠχυρωμένος διὰ τριπλῶν προμαχώνων ὑπὲρ τὰ χίλια τηλεβόλα ἐχόντων, καὶ περικυκλωμένη ἀπὸ σύριγγας καὶ ὑπονόμους ἐνοῦται δὲ ὁ βράχος οὗτος μὲ τὴν ξηρὰν τῆς Ἰσπανίας δι' ἐπιπέδου γλώτσης, ἴσης μὲ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐντὸς αὐτῆς διατηρεῖ πάντοτε ἡ Ἀγγλία 6,000 στρατιωτῶν, ὅχι μόνον διὰ νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τῶν Ἰσπανῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ γυμνῶν τὴν γείτονα Ἰσπανίαν τῶν θησαυρῶν τῆς εἰσάγουσα λαθραίως τὰ προϊόντα τῶν βιομηχανικῶν ἐργοστασιῶν τῆς. Ὁ τρόπος δι' οὗ τὰ ἀπηγορευμένα ταῦτα ἐμπορεύματα εἰσάγονται εἰς Ἰσπανίαν εἶναι εἰς ἄκρον τολμηρὸς, ἀντάξιος, τῆς ἀνδρείας τῶν Ἰσπανῶν δι' ὧν ἐνεργεῖται ἡ λαθρεμπορία. Νομίζομεν δὲ ὅτι αἱ ἀναγνώσται θέλουσιν εὐχαριστηθῆ ἂν ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινα ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν περιστατικῶν, ἅτινα συχνάκις συνέβαιναν πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Πρὸς μεταφορὰν τῶν ἐμπορευμάτων τούτων οἱ Ἰσπανοὶ μεταχειρίζονται εἰδὸς τι ταχυτάτων πλείων μοναδικῆς κατασκευῆς, τὰ ὅποια, κατ' ἀναλογίαν τοῦ μήκους των, μόλις εἶναι χωρητικὰ τοῦ τεταρτημορίου τοῦ φορτίου πλοίου ἀναλόγου μεγέθους. Ἐχουσι μόνον ἓνα ἴσπτον, καὶ ἐν μέγιστον τρίγωνον ἴσπίον ὡς αἱ παρ' ἡμῖν ἐπακρηίδες. Διὸ καὶ αὐτὴ ἡ Ἰσπανικὴ κυβέρνησις μεταχειρίζεται τοῦ αὐτοῦ εἶδους πλοῖα, ἰσοδύναμα κατὰ τὴν ταχύτητα, πρὸς καταδίωξιν τῶν λαθρεμπόρων τούτων. Αἱ ἐνεργοῦσαι τὰς τοιαύτας λαθρεμπορίας ἐταιρίαι, συμφωνοῦσι μὲ τοὺς ἐμπόρους τῶν μετογειῶν τῆς Ἰσπανίας καὶ συγκοινωνοῦσι συναλλήλως τὸ σύνθημα τῆς συννενοήσεως, ὅτι κατὰ τὴν δεῖνα ἡμέραν τοῦ μηνὸς εἰς τὸ δεῖνα ἀκρωτήριο θέλει φανῆ πυρὰ, ἢ τόσα φῶτα, ἢ καὶ μόνον καπνός. Τὰ εἰρημένα πλοῖα φορτισμένα ἐκ Γιβραλτάρης καὶ ἔχοντα τὰ ἐμπορεύματα ἐντὸς μικρῶν τετραγώνων δεμάτων, πρὸς εὐχερεστέραν μετακόμισιν, ἐξέρχονται λαθραίως τὴν νύκτα, μὲ ὅλην τὴν ἀγρυπνὸν ἐπιτήρησιν τῶν βασιλικῶν Ἰσπανικῶν Πλοίων, καὶ πλησιάζουσιν εἰς τὸ προσδιορθέν μέρος. Ἀμα δὲ ἰδόντα τὸ σύνθημα ἀμέσως ἐλλιμενίζουσιν. Ἐτοιμαὶ ὄντες οἱ ἐκ τῆς ξηρᾶς συνεπαίροισι, εὐάριθμοι μὲν ἀλλ' ὀπλισμένοι καὶ ἐφοδισμένοι μὲ τ' ἀναγκαῖα πρὸς μετακόμισιν ζῶα, ἀρχίζουσι νὰ ἐκφορτώνωσι τὰ ἐμπορεύματα. Πολύλακίς εἰδοποιούμενοι οἱ ὑπάλληλοι τῆς Ἐξουσίας τρέχουσι, συμπλέκονται, τραυματίζονται, ἢ καὶ φο-

νεύονται, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν οἱ πρῶτοι μένουσι νικηταί, διότι οἱ Ἰσπανοὶ προτιμῶσι νὰ σφαγῶσι παρά νὰ συλληθῶσι μετερχόμενοι λαθρεμπορίαν ἢ τις τιμωρεῖται αὐστηρότατα.

Πλὴν τῶν ἀγγεβόλων ὅπλων τὰ πλοῖα ταῦτα φέρουσι καὶ τρία ἢ τέσσαρα τηλεβόλα ἰκανοῦ μεγέθους καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνά 50 ἢ 60 ναύτας, τοὺς ὁποίους ἡ ἐλπίς τοῦ κέρδους καθιστᾷ ἀτρομήτους, διότι ὅχι μόνον ἀντιπαρατάσσονται πρὸς τὰ καταδιώκοντα αὐτοὺς βασιλικὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ καταδιώκουσιν αὐτὰ. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀναφέρεται συμβεβηκὸς τι περὶ τινος λαθρεμπορικοῦ πλοίου ἐξαιτίας ταχύτητος, 85 ποδῶν μήκους, φέροντος ἐξ μέγιστα τηλεβόλα, 90 ναύτας, καὶ ὀνομαζομένου ὁ Τρομερός. (Terribile). Ἀποβίβασαν ποτὲ τὸ φορτίον του κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον, ἐπέστρεψαν εἰς Γιβραλτάρην, ὅτε ἀπήντησε καθ' ὁδὸν δύο πολεμικὰ πλοῖα τῆς αὐτῆς κατασκευῆς, ἅτινα ἐπεχόρισαν ἀμέσως νὰ τὸ κεραινοβολῶσιν. Ὁ Πλοίαρχος διέταξε καὶ ἀιεπέτασαν ὅλα τὰ ἴσπια καὶ διὰ τῆς ἐξαιτίας τῆς ταχύτητος ἀπεμακρύνθη τῶν καταδιωκτῶν του. Ἀλλὰ τὸ πλήρωμα ἐνθουσιῶν, ἠρώπησε τὸν πλοίαρχον, διατί ἐρευγον ὡς δειλοί. — Βλέπειτε, εἶπεν ὁ πλοίαρχος, ὅτι δὲν δύναται νὰ μᾶς φθάσουν, καὶ ἐπειτα τίς ἡ ἀνάγκη νὰ πολεμήσωμεν ἀνωφελῶς;

— Ὅχι, ἐφώνησεν ὁμοφώνως τὸ κλήρωμα, εἰς ὃ προηγουμένως εἶχε θεθαίως κυκλοφορήσει ὁ Ἰσπανικὸς οἶνος, εἶσαι δειλός.

Ὁ πλοίαρχος ἠθέλησε νὰ τοὺς παραστήσῃ τὸ μάταιον τοῖς ἀμύνης· οἱ ναῦται ὁμως ἐπιμενοῦν λέγοντες ὅτι δὲν εἶχε τὴν γενναϊότητα νὰ πολεμήσῃ. Ἐέλως ἰδὼν ὅτι οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐνήργει ἡ ὁμιλία του, ἤθελᾷ κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην ἀναπτουμένην ὅλην τὴν ἀνδρείαν του, καὶ

— Θέλετε νὰ πολεμήσωμεν; εἶπε.

— Ναί, ἀπεκρίθη τὸ πλήρωμα.

— Ὑψώσατε τὸν πόδα τοῦ ἴσπίου, διέταξε ὁ πλοίαρχος, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν θέσιν του.

Τὸ πλήρωμα ὠπλίσθη ἀμέσως, καὶ ἐτέθη εἰς θέσιν ἀμύνης. Τὰ καταδρομικὰ πλοῖα ἐπλησίαζον ταχέως· ἅμα δὲ θάλασσα ἐντὸς βολῆς κανονίου, ἤρχισαν νὰ σπαιροβολῶσι τὸν Τρομερὸν, ἐνῶ αὐτὸς ἀφῆκε νὰ πληριάσῃ διὰ νὰ τὰ προσβάλλῃ ἀθρόως ἐκ τοῦ πλησίον. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἡ πρώτη σφαῖρα τῶν καταδρομικῶν πλοίων ἐφόρευσε τὸν δυστυχῆ πλοίαρχον καὶ δύο ναύτας, καὶ τότε καταπτοθὲν τὸ πλήρωμα παρεδόθη εἰς τοὺς καταδιώκτας του, οἵτινες τὸ μετεχειρίζοντο ἐπειτα πρὸς καταδίωξιν ἄλλων λαθρεμπόρων.

Ὅσάκις τὰ μετερχόμενα τὴν λαθρεμπορίαν πλοῖα, φθάνουσι καταδιωκόμενα πλησίον τοῦ φρουρίου τῆς Γιβραλτάρης, τοῦτο εἰδοποιεῖ διὰ βολῆς κακονίου τοὺς καταδιώκοντας ὅτι δὲν ἔχουσι δικαίωμα νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω, καὶ ὅτι οἱ καταδιωκόμενοι εὐρίσκονται πλέον ὑπὸ προστασίαν Ἀγγλικήν. Ἐντὸς μάλιστα τοῦ κόλπου ὑπάρχει σημαντὴρ, διαχωρίζων τὸ ὄριον τῆς Ξένης καὶ τῆς ἀγγλικῆς θαλάσσης.